

REGIONALPOLITISK REDEGØRELSE 2009

- ANALYSER OG BAGGRUND

REGIONALPOLITISK REDEGØRELSE 2009

– ANALYSER OG BAGGRUND

INDENRIGS- OG SOCIALMINISTERIET

Regionalpolitisk redegørelse 2009 – analyser og baggrund

Udgivet af:

Indenrigs- og Socialministeriet

Holmens Kanal 22

1060 København K

Udgivet april 2009

Oplag: 900

Foto: Lars Skaaning/POLFOTO

Tryk: Silkeborg Bogtryk

ISBN-nr: 9788775465958 (trykt version)

ISBN-nr: 9788775465965 (elektronisk version)

Publikationen kan bestilles hos:

Indenrigs- og Socialministeriet

Lovekspeditionen

Holmens Kanal 22

1060 København K

E-post: p-lex@vfm.dk

INDHOLD

Kapitel 1. Indledning	5
Kapitel 2. Den regionale forståelsesramme	7
2.1 Perspektiver på regionalpolitik.....	7
2.2 Regioner og udkantsområder.....	8
Kapitel 3. Den regionale udvikling – en status	13
3.1 Befolkningsudvikling.....	14
3.2 Uddannelsesniveau.....	18
3.3 Økonomisk udvikling.....	20
3.4 Beskæftigelse og ledighed.....	25
3.5 Indkomstoverførsler.....	34
3.6 Samlet indikator for den regionale udvikling.....	36
Kapitel 4. Bosætning og pendling	38
4.1 Baggrund – regionale forskelle i Danmark.....	38
4.2 Analyse af bosætning og pendling – indledning.....	38
4.3 Pendling mindsker indkomstforskellene.....	41
4.4 Pendlingen er steget.....	43
4.5 Bosætning og flyttevalg.....	46
Kapitel 5. Status for kommunalreformen - regionale aspekter	61
5.1 Status for kommunalreformen.....	61
5.2 Regionalt samarbejde.....	62
5.3 Ny sygehusstruktur og nye løsninger for almen praksis og akutberedskab.....	65
5.4 Regional planlægning.....	68
5.5 Erhvervsudvikling.....	69
5.6 Finansieringsreformen.....	73
Kapitel 6. Udviklingen i den statslige regionale forvaltning	76
6.1 Udflytning af statslige arbejdspladser i forbindelse med kommunalreformen.....	77
6.2 Regional fordeling af statsligt beskæftigede.....	80
6.3 Aktuelle reorganiseringer i den statslige sektor.....	84
6.4 Caseanalyse af gennemførte reorganiseringer.....	87
Kapitel 7. Regionale konsekvenser af statslige tiltag i 2008	90
Bilag 1. Inddeling i landsdele	101
Bilag 2. Indikator for regional udvikling	102
Bilag 3. Undersøgelse om bosætning og pendling – litteraturliste	110
Bilag 4. Strukturreformens udmøntningsplan – placering af statslige institutioner	112

KAPITEL 1. INDLEDNING

Regeringen redegør årligt for den regionale udvikling i Danmark. Det sker i form af den regionalpolitiske redegørelse til Folketinget, hvor regeringen præsenterer sine regionalpolitiske målsætninger samt de aktuelle initiativer, der bidrager til at skabe en positiv regional udvikling. Herudover giver folketingsredagørelsen bl.a. også en status for den regionale udvikling, udviklingen i de statslige arbejdspladser og regionale konsekvenser af statslige tiltag.

Regionalpolitisk redegørelse 2009 – regeringens redegørelse til Folketinget udkommer i en særskilt publikation. Denne publikation er en analyse- og baggrundspublikation, der går i dybden med nogle af de temaer, som folketingsredagørelsen tager op.

Kapitel 2 redegør indledningsvist for den regionale forståelsesramme. Der er forskellige indfaldsvinkler til regionalpolitik afhængigt af, hvilket politikområde der er udgangspunktet. Samtidigt kan det være hensigtsmæssigt at tilpasse regionale afgrænsninger i forhold til de udviklingstræk, som ønskes beskrevet.

Kapitel 3 giver den årlige status for den regionale udvikling og belyser dermed de regionale forskelle i forhold til befolkningsudvikling, uddannelse, indkomst, beskæftigelse og ledighed og indkomstoverførsler. Disse indikatorer vurderes at give et godt sammenfattende billede af udviklingen i forskellige egne af landet. Den finansielle krise betyder imidlertid, at især udviklingen på arbejdsmarkedet kan være så meget i bevægelse, at den aktuelle udvikling kan være svær at aflæse i de seneste tilgængelige data, der i de fleste tilfælde kun kan opgøres med nogle måneders forsinkelse.

I kapitel 4 præsenteres en helt ny dybdegående undersøgelse af bosættningens og pendlingens betydning for den regionale udvikling. Undersøgelsen giver ny viden, der på landsplan kan benyttes til at nuancere diskussionen omkring regional balance og økonomisk koncentration. Det gælder især i forhold til en udførlig statistisk analyse af de faktorer, der har betydning for, hvilken kommune erhvervsaktive vælger at bosætte sig i. Dette kan naturligvis også have interesse på kommunalt niveau. Undersøgelsen konkluderer bl.a., at der ikke nødvendigvis er en konflikt mellem koncentration af produktion og en balanceret befolkningsudvikling, idet resultaterne viser, at det ikke er en forudsætning for øget nettotilflytning, at der er høj økonomisk aktivitet i form af mange arbejdspladser i tæt afstand.

Regeringen gør i dette forår status for kommunalreformen, og kapitel 5 gennemgår de aspekter af reformen, der påkalder sig en særlig interesse i forhold til regional udvikling. I den sammenhæng redegøres der også kort for den aktuelle udvikling i forhold til finansieringsreformen.

Kapitel 6 redegør for udviklingen i den statslige forvaltning. I den forbindelse gives også en særskilt status i forhold til kommunalreformen, idet Danmarks Statistik i marts 2009 har of-

fentliggjort data, der gør det muligt at skildre den regionale fordeling af statslige arbejdspladser efter kommunalreformens ikrafttræden. Kapitlet præsenterer bl.a. også en ny caseanalyse af tre tilfælde af udflytninger af statslige arbejdspladser, der er foretaget i de seneste år.

Endelig redegør kapitel 7 for de regionale konsekvenser af statslige tiltag, der er besluttet eller gennemført i 2008.

Redaktionen er afsluttet den 16. april 2009.

KAPITEL 2. DEN REGIONALE FORSTÅELESRAMME

Regeringen ønsker en afbalanceret udvikling i Danmark, hvor befolkningen skal sikres gode og ligelige levevilkår, uanset hvor i landet man bor. Målsætningen kræver en vedholdende indsats på mange politiske områder for at kunne opfyldes. Dette betyder også, at der er forskellige indfaldsvinkler til regional udvikling afhængigt af, hvilket politikområde der er udgangspunktet. I den forbindelse har regeringen i dette forår udgivet en række publikationer, der beskæftiger sig med forskellige aspekter af regionalpolitik. På samme måde kan regionsafgrænsninger og definitionen af udkantsområder også variere ud fra, hvilken sammenhæng de indgår i.

2.1 Perspektiver på regionalpolitik

Regeringens regionalpolitiske redegørelse giver et sammenfattende billede af den regionale udvikling i Danmark. Den redegør for regeringens brede regionalpolitiske indsats, der rummer initiativer på de fleste ministerområder. Redegørelsen gør samtidig status for den regionale udvikling inden for en lang række faktorer, som har betydning for befolkningens levevilkår, jf. kapitel 3. Befolkningsvæksten og -sammensætningen, indkomstniveauet, beskæftigelsen, ledigheden, uddannelsesniveaue og niveauet for indkomstoverførsler er f.eks. alle faktorer, der fortæller noget om en regions udviklingsmuligheder.

Regionalpolitisk redegørelse er imidlertid ikke den eneste regeringspublikation, der beskæftiger sig med regionalpolitik. En række andre aktuelle publikationer, der alle udkommer dette forår, beskæftiger sig også med regional udvikling – blot ud fra andre og ofte mere sektorspecifikke udgangspunkter.

Landsplanredegørelse 2009

Landsplanredegørelsen sætter bl.a. politisk retning for den fysiske planlægning i form af principper og prioriteringer, som regeringen finder skal lægges til grund for de regionale udviklingsplaner og kommuneplanerne. Som følge af kommunalreformen kan regioner og kommuner i højere grad end tidligere præge udviklingen både lokalt og regionalt ud fra deres kendskab til lokale styrker, udfordringer og praktiske forhold.

Regeringens forslag til Landsplanredegørelse 2009 udsendes i offentlig høring i foråret 2009. Den endelige landsplanredegørelse forventes udgivet senere i 2009.

Regionalpolitisk vækstredgørelse 2009

Den regionalpolitiske vækstredgørelse gør årligt status for udviklingen i vækst og produktivitet i regionerne. Der redegøres bl.a. for regionernes rammevilkår inden for uddannelse, iværksætteri, innovation mv. samt for den regionale indsats for vækst og erhvervsudvikling. Redegørelsen for 2009 er fremsat til Folketinget i april.

Landdistriktsredegørelse 2009

Landdistriktsredegørelsen gør status over udviklingen i de danske landdistrikter og redegør for regeringens konkrete tiltag for at fremme udviklingen i landdistrikterne. Redegørelsen sætter særligt fokus på landdistrikternes udvikling i de første år efter kommunalreformen. De gennemførte undersøgelser bekræfter, at landdistriktspolitikken er en aktiv del af kommunernes dagsorden, og at kommunalreformen i mange kommuner har medført en opprioritering af landdistriktsindsatsen. Herudover redegøres der bl.a. også for regeringens EU-medfinansierede landdistriktsprogram 2007-2013, som er blevet sat i værk i perioden siden den seneste landdistriktsredegørelse fra april 2007.

Redegørelsen for 2009 er fremsat til Folketinget i april.

Landdistriktsredegørelsen omhandler forskellen mellem land og by, mens Regionalpolitisk redegørelse vedrører forskelle mellem regioner, hvor land og by behandles som sammenhængende størrelser. En del udkantsområder er imidlertid karakteriseret af forholdsvis store landområder, og derfor kan udfordringerne i disse tilfælde til en vis grad være sammenfaldende.

Status for kommunalreformen og det kommunale selvstyres vilkår

Kommunalreformen trådte i kraft for godt to år siden, og regeringen har på den baggrund udarbejdet en redegørelse til Folketinget om status for reformens gennemførelse og det kommunale selvstyres vilkår. Samtidig har regeringen i samarbejde med Danske Regioner og KL udarbejdet en mere uddybende publikation med en bred tværsektoriel status for kommunalreformens gennemførelse.

Hverken redegørelsen eller publikationen har et direkte regionalpolitisk udgangspunkt, men sidstnævnte gennemgår bl.a. mange af de tværoffentlige samarbejdsformer, der er etableret på regionalt niveau siden kommunalreformen. Se afsnit 5.2 for en nærmere beskrivelse heraf.

OECD-rapport om hovedstadsområdets konkurrenceevne

I dette tilfælde er der ikke tale om en regeringspublikation, men OECD-rapporten, der er udarbejdet på foranledning af Region Hovedstaden og Københavns Kommune, præsenterer også på flere områder et interessant perspektiv på regional udvikling. I modsætning til de øvrige publikationer anskues den regionale udvikling her ud fra et storbyperspektiv. I rapporten giver OECD bl.a. sit bud på, hvilken betydning hovedstadsområdet (her defineret som Region Hovedstaden og Region Sjælland) har for udviklingen i resten af landet samt anbefalinger til, hvordan hovedstadsområdet kan forbedre sin konkurrenceevne. Rapporten blev offentliggjort den 27. januar 2009.

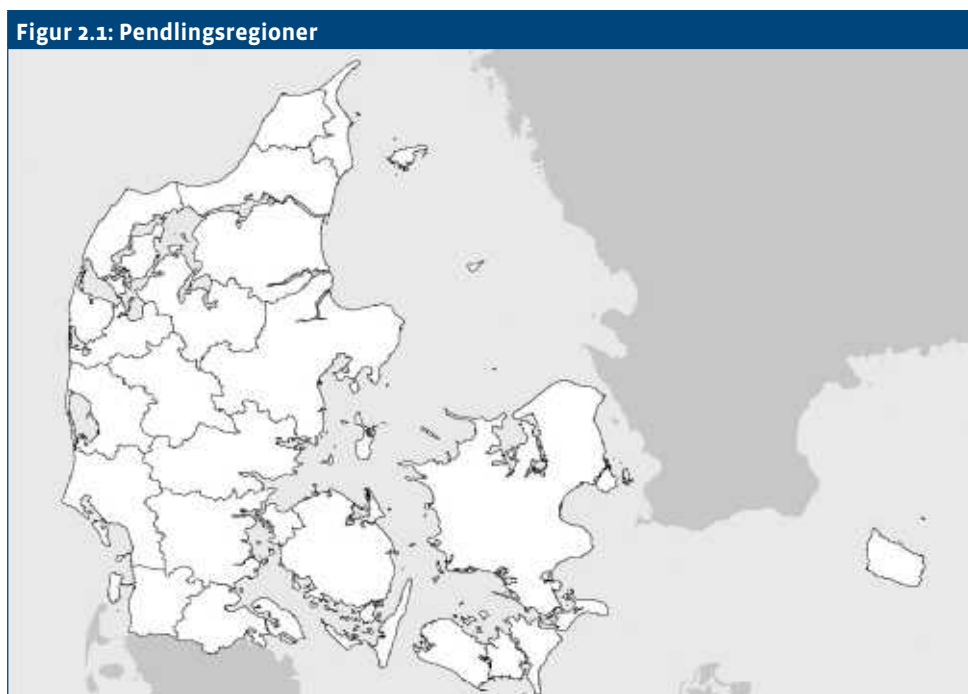
2.2 Regioner og udkantsområder

Regionale afgrænsninger

Geografiske afgrænsninger i den offentlige sektor skal tilpasses de opgaver, der skal udføres. De fem administrative regioner har f.eks. en størrelse, der gør dem i stand til at møde fremtidens udfordringer på sygehusområdet. I denne redegørelse er målet at beskrive de nærmere tendenser i den regionale udvikling. Her kan det være hensigtsmæssigt at betragte alternative regionale afgrænsninger, idet der kan være væsentlige variationer mellem de forskellige geografiske områder, som den enkelte administrative region består af.

Denne redegørelse anvender derfor i de fleste tilfælde de kommunale afgrænsninger, når der skal gives en status for den regionale udvikling, jf. kapitel 3. I forhold til ledighed og beskæftigelse anvendes ligeledes en opdeling i 11 landsdele, som Danmarks Statistik har foretaget for netop at tilgodese statistikformål.¹ En modificeret udgave af denne opdeling anvendes endvidere i regeringens aktuelle lovforslag om udligningen i den kommunale finansiering af dagpenge og de statslige midler til en aktiv beskæftigelsespolitik (se afsnit 5.6).

I enkelte tilfælde kan det være hensigtsmæssigt at anvende en funktionel afgrænsning af regionerne. Pendlingsregioner viser de geografiske arbejdsmarkeder og angiver dermed, hvordan arbejdsmarked og bopæl er forbundet uafhængigt af administrative afgrænsninger.² Pendlingsregionerne benyttes i denne redegørelse især til at skildre udviklingen i den regionale fordeling af beskæftigelsen i den statslige sektor i kapitel 6. Figur 2.1 viser den aktuelle inddeling af de i alt 25 pendlingsregioner i Danmark.

Kilde: By- og Landskabsstyrelsen.

Figuren viser bl.a., at hele Sjælland udgør en samlet arbejdsmarkedsregion.

¹ Bilag 1 viser, hvordan de 98 kommuner er fordelt på de 11 landsdele.

² Pendlingsregioner defineres som områder indenfor hvilke, at mindst 80 pct. af de beskæftigede indbyggere arbejder. Inddelingen i pendlingsregioner foretages af By- og Landskabsstyrelsen, der med jævne mellemrum opdaterer den bagvedliggende beregningsmodel. Den aktuelle inddeling er fra 2004, men vurderes fortsat at være aktuel i forhold til størrelsen af de regionale arbejdsmarkeder. Inddelingen er i 2007 tilpasset de nye kommunegrænser.

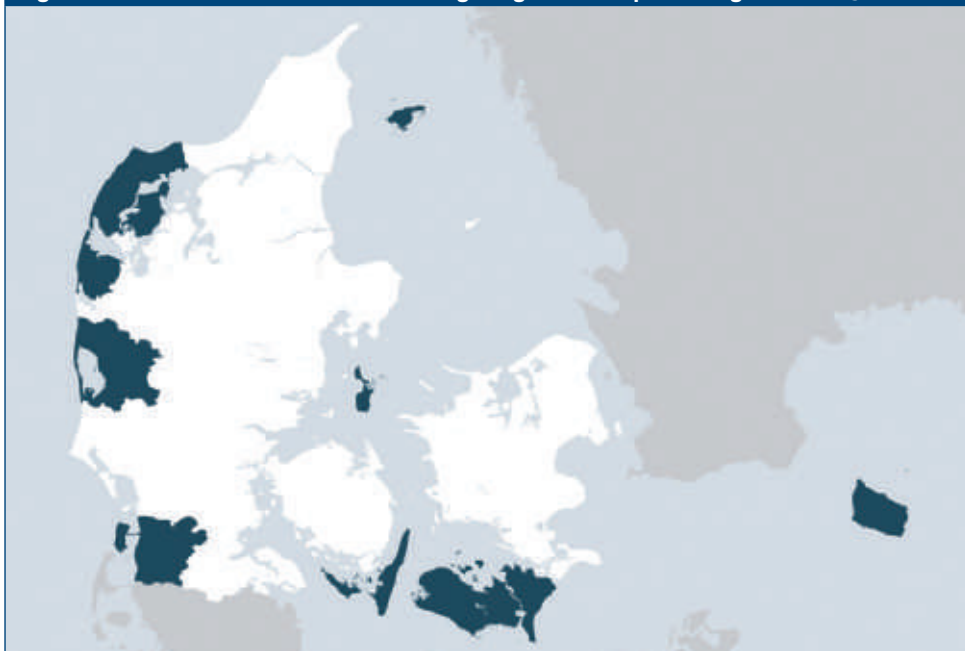
Udkantsområder

Betegnelsen udkantsområder (eller yderområder) benyttes ofte om geografiske områder, som er lokaliseret i relativ lang afstand fra større bycentre, trafikale knudepunkter mv. Udkantsområder forbindes endvidere ofte med karakteristika som lav økonomisk vækst, høj arbejdsløshed mv., men der ikke nødvendigvis sammenhæng mellem den geografiske lokalisering og tilgængelighed og den økonomiske udvikling.

I dansk sammenhæng anvendes ikke en fast definition af udkantsområder. Definitionen varierer i forhold til den sammenhæng, udkantsområderne indgår i.

Figur 2.2 viser en definition af ”yderområder”, som anvendes i Landsplanredegørelse 2009. Kategoriseringen foretages her alene efter geografiske kriterier, hvilket også afspejler, at landsplanredegørelsen beskæftiger sig med den fysiske planlægning af Danmark. Yderområderne defineres her som pendlingsoplande til byer under 20.000 indbyggere. Definitionen er også anvendt i analysen om bosættningens og pendlingens betydning for regional udvikling, jf. kapitel 4.

Figur 2.2: Yderområder som defineret i regeringens Landsplanredegørelse 2009

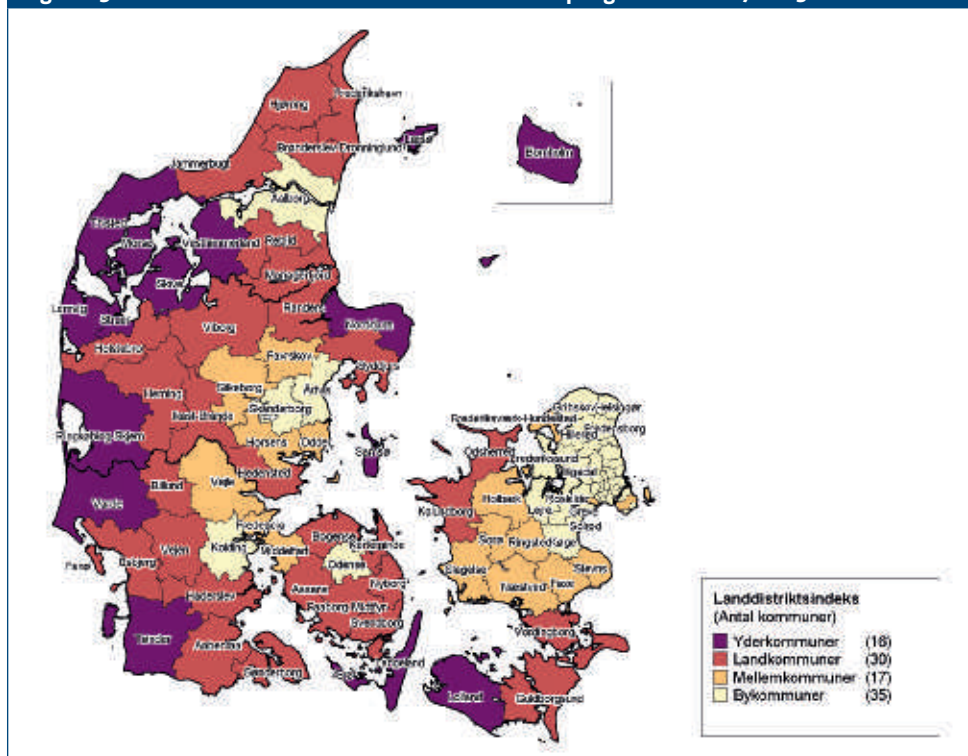
Kilde: Forslag til Landsplanredegørelse 2009.

De fleste af de markerede kommuner i figur 2.2. placerer sig mindre gunstigt på de fleste regionale indikatorer, men en kommune som Ringkøbing-Skjern oplever som andre dele af Vestjylland en relativ høj vækst i den skattepligtige indkomst, mens ledighedsniveauet i de seneste år har været blandt de laveste i landet. En geografisk baseret definition som udkantsområde er derfor ikke nødvendigvis ensbetydende med en negativ udvikling.

I forhold til Landdistriktsprogrammet og strukturfondsindsatsen anvendes kategoriseringer af udkantsområder, der omvendt har til formål at udpege de områder af landet, der er økonomisk vanskeligst stillede og dermed har mest behov for de afsatte tilskudsmidler.

Landdistriktsprogrammet for 2007-2013 benytter en kategorisering af kommunerne, hvor de afsatte midler især skal målrettes 16 ”yderkommuner” og 29 ”landkommuner”, jf. figur 2.3. Definitionen er i dette tilfælde foretaget på baggrund af en sammenvejning af 14 geografiske og samfundsøkonomiske indikatorer som urbaniseringsgrad, udvikling i befolkning og beskæftigelse, beskatningsgrundlag mv.

Figur 2.3: Yderkommuner i forhold til Landdistriktsprogrammet 2007-2013

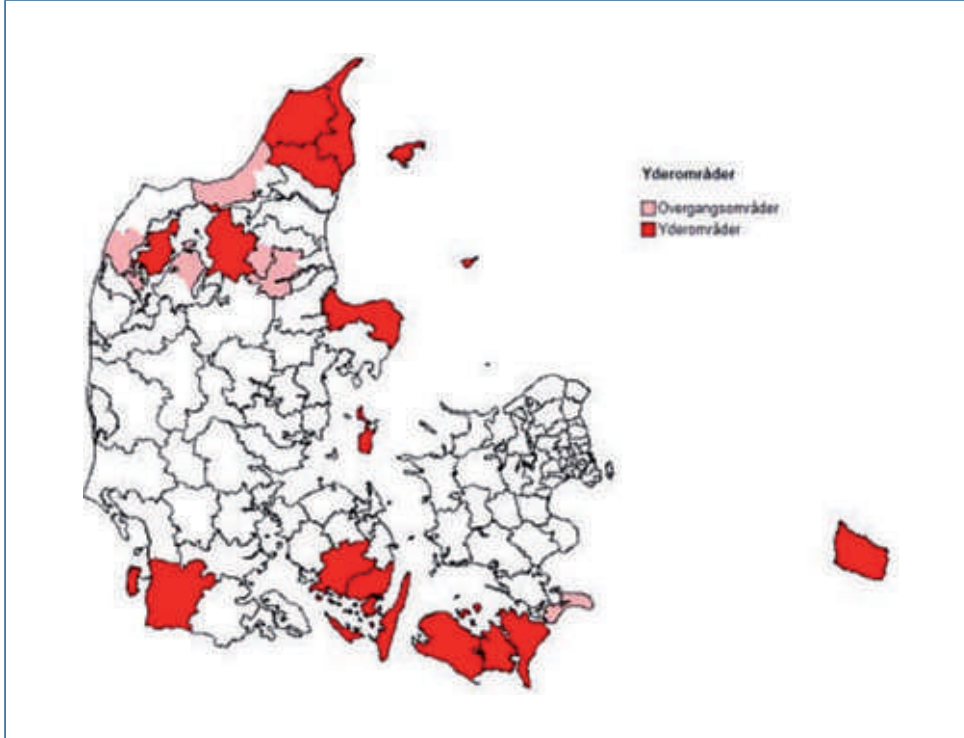

Kilde: Fødevarerministeriet, Mere liv på landet – Landdistriktsprogrammet 2007-2013.

I forbindelse med strukturfondsindsatsen 2007-2013 er 16 kommuner defineret som ”yderområder” på baggrund af to samfundsøkonomiske indikatorer, lav erhvervsindkomst og svag befolkningsudvikling, jf. figur 2.4. Herudover er de 27 småøer under Sammenslutningen af Danske Småøer udpeget som yderområder, mens der også er defineret en række ”overgangsområder” bestående af tidligere udpegede yderområder, der indgår i nye, relativt bedre stillede kommuner.

I den nuværende strukturfondsperiode skal disse yderområder og overgangsområder under ét tilgodeses med mindst 35 pct. af strukturfondsmidlerne, jf. folketingsredegørelsens side 18.

Figur 2.4: Yderområder og overgangsområder i forhold til EU's strukturfondsmidler og det forhøjede befordringsfradrag

Note: Lav erhvervsindkomst: Kommunens erhvervsindkomst pr. indbygger er maksimalt 90 pct. af landsgennemsnittet (udregnet som et gennemsnit for perioden 2001-2003). Svag befolkningsudvikling: Kommunen har oplevet et fald i befolkningstallet, eller befolkningstilvæksten i kommunen har været på mindre end 50 pct. af landsgennemsnittet siden år 2000 (udregnet som gennemsnit for perioden 2000-2005).

Kilde: Erhvervs- og Byggestyrelsen.

Definitionen er også anvendt til at udpege de kommuner, hvor indbyggerne har ret til et forhøjet befordringsfradrag, jf. folketingsredegørelsens side 20.

Figurene viser samlet set, at udkantsområderne i de fleste sammenhænge udgøres af det nordvestlige og sydvestlige Jylland, det nordlige Djursland, Lolland, Falster, Bornholm samt de mindre øer Langeland, Læsø og Samsø. Det er disse områder, der bliver henvist til, når folketingsredegørelsen og denne baggrundspublikation anvender betegnelsen udkantsområder.

KAPITEL 3. DEN REGIONALE UDVIKLING – EN STATUS

Formålet med dette kapitel er at give et indblik i den regionale udvikling i Danmark. Dette sker ved at sammenholde regionernes udvikling i relation til befolkning, uddannelse, indkomst og beskæftigelse. Herved fås et overblik over de regionale forskelle i Danmark. Det kan bl.a. konstateres, at de seneste års udvikling med faldende regionale forskelle i indkomst er fortsat. Effekten af den finansielle krise lader sig dog også tydeligt aflæse, idet ledigheden er steget væsentligt siden slutningen af 2008. På nuværende tidspunkt er det endnu vanskeligt at vurdere, hvorvidt stigningen i ledigheden følger særskilte regionale mønstre – herunder om udviklingen i f.eks. hovedstadsområdet eller i udkantsområderne systematisk afviger fra resten af landet. Ud over de aktuelle udfordringer i relation til ledigheden har mange regioner også fortsat mere strukturelle udfordringer i forhold til en svag eller negativ befolkningsvækst.

Kapitlets analyser er udført i overensstemmelse med analyserne i de hidtidige regionalpolitiske redegørelser. Årsagen hertil er, at der tilstræbes en kontinuerlig beskrivelse af udviklingen inden for de udvalgte indikatorer. På enkelte områder afviger indholdet dog fra Regionalpolitisk redegørelse 2008, idet der i afsnit 3.1 bl.a. gives et regionalt overblik over, hvor stor en andel af ungdomsårgangen 2006, der forventes at få en ungdomsuddannelse. I afsnittet om beskæftigelse og ledighed vil det endvidere kort blive diskuteret, hvilken betydning den finansielle krise evt. kan få for den regionale udvikling.

Den regionale udvikling illustreres gennem en kombination af kort og andre figurer samt tabeller. Kortene inddeles i de fleste tilfælde efter de 98 kommuner og skildrer overvejende den procentvise vækst i de respektive variable, mens de øvrige figurer og tabeller primært gengiver udviklingen på baggrund af en opdeling i 11 landsdele, jf. kapitel 2.³

For kortenes vedkommende gør det sig desuden gældende, at der er anvendt en blå-grå farveskala, hvor den mørkeblå farve altid udtrykker den laveste vækst eller værdi.

Til trods for at der i dette kapitel lægges vægt på regionale forskelle, bør det imidlertid understreges, at Danmark er et lille og forholdsvist homogent land. Dette betyder, at selv større forskelle ikke nødvendigvis er udprægede, hvis de betragtes i et internationalt perspektiv.

³ Se bilag 1 for en definition af de 11 landsdele.

3.1 Befolkningsudvikling

Danmark har i perioden 1999 til 2009 haft en befolkningsvækst på 3,72 pct.. Som det fremgår af figur 3.1, varierer væksten mellem kommunerne, og det er gennemgående for hele perioden på Sjælland og i Østjylland, at de højeste vækstrater kan observeres.

I Jylland er det fortsat kommunerne i Trekantområdet og op mod Viborg og Randers, der oplever den relativt største befolkningsfremgang. På Sjælland har en overvejende del af kommunerne en relativ høj vækst gennem hele perioden. Dog kan der ses en tendens til, at den relativt højeste befolkningsvækst i perioden 2004-2009 har indsnævret sig til at omfatte en række kommuner på Sjælland.

Til trods for aftagende vækstrater i andre dele af Sjælland er det vigtigt at bemærke, at vækstraterne generelt har været højere i perioden 2004-2009, hvor vækstraten på landsbasis var på 2,11 pct. mod 1,58 pct. i perioden 1999-2004.

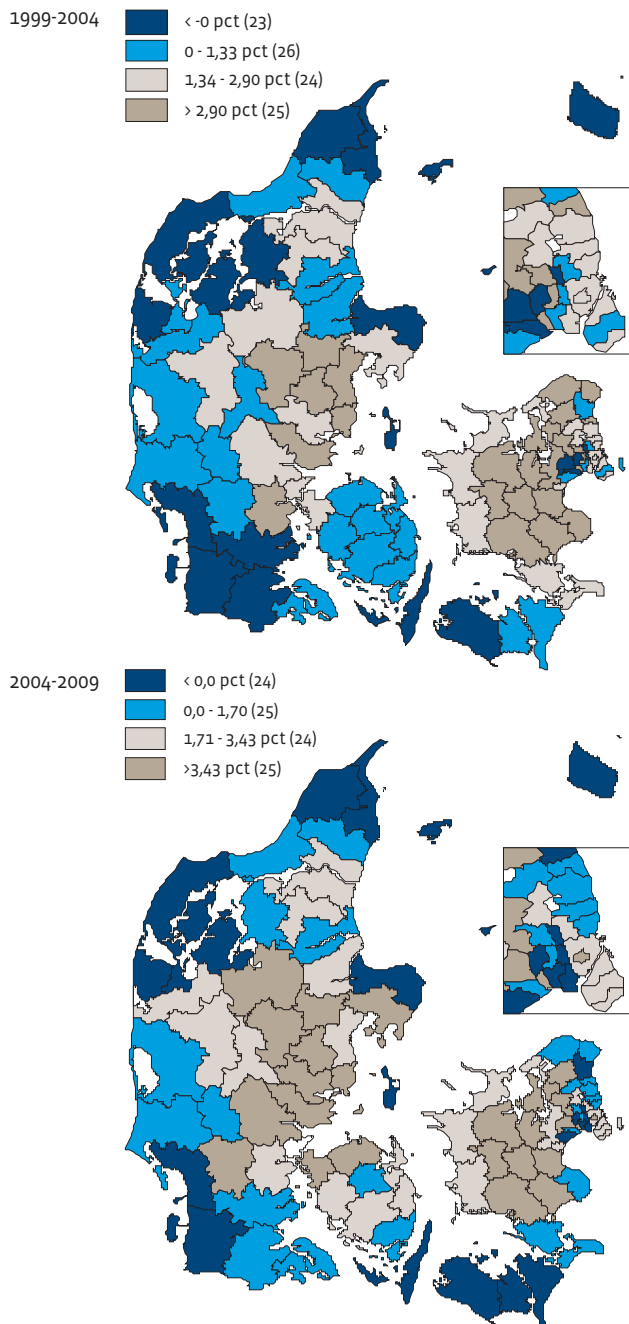
Det er overvejende de traditionelle udkantskommuner, der har oplevet befolkningsstilbagegang, men modsat tidligere er tendensen ikke blevet forstærket, idet antallet af kommuner med negativ befolkningsvækst stort set har været konstant over den betragtede periode.

Figur 3.2 viser den samlede nettotilflytning, der har betydning for den regionale befolkningsudvikling, fordelt på kommuner. I den første delperiode oplevede Østjylland og stort set hele Sjælland nettotilflytning af indbyggere, særligt Vest- og Sydsjælland samt Lolland-Falster oplevede de relativt højeste tilgange. Dette hænger givetvis sammen med stigende boligpriser i hovedstadsområdet frem til 2007, og at den gennemsnitlige pendlingsafstand gradvist er steget, jf. kapitel 4. Sjælland udgør i dag en sammenhængende pendlingsregion med København, jf. figur 2.1 i kapitel 2.

Nettofraflytningen er sket fra størstedelen af kommunerne i Nord-, Vest- og Sønderjylland, hvilket bl.a. er udtryk for, at unge søger væk for at uddanne sig og ikke i samme grad vender tilbage efter endt uddannelse.

Udviklingen har imidlertid ændret sig en anelse i den seneste femårs-periode, hvor Århus og København har oplevet en nettofraflytning, mens store dele af Fyn har oplevet en nettotilflytning.

Figur 3.1: Vækst i befolkningstallet i pct. fordelt på kommuner 1999-2004 og 2004-2009

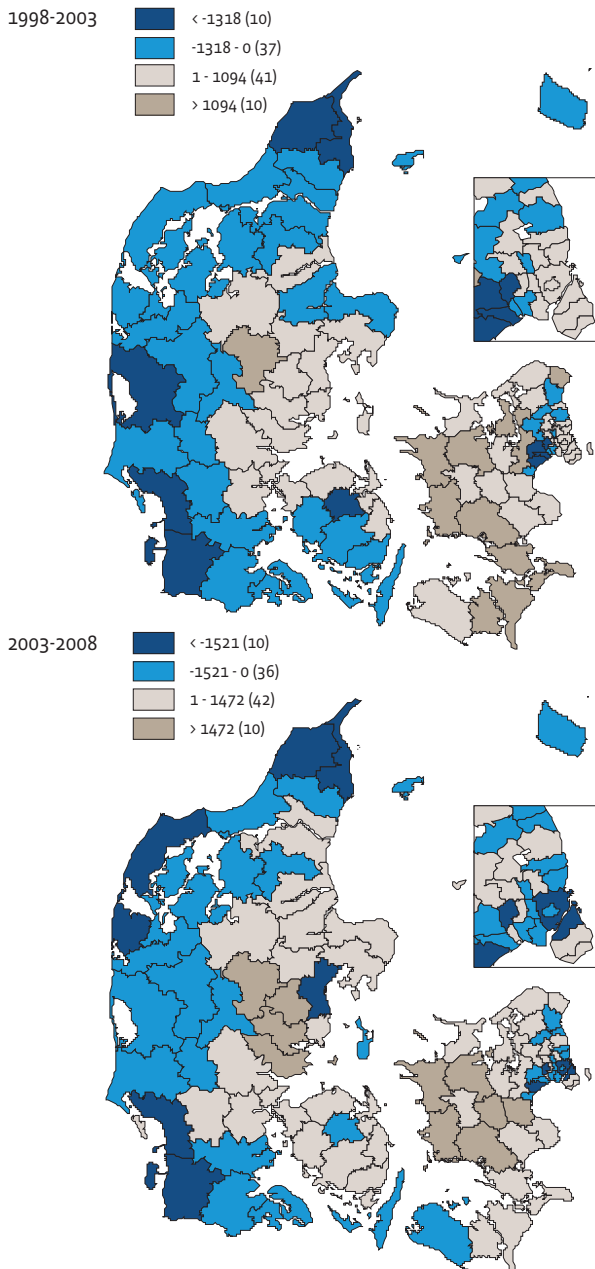

Note: Intervalindelingen er baseret på 25 pct., 50 pct. og 75 pct. fraktiler. Det skal dog bemærkes, at det laveste interval, der indeholder 25 pct. af de observationer, som har de laveste værdier, er udvidet til at omfatte alle observationer der ligger under 0.

Kilde: Danmarks Statistik.

Figur 3.2: Den samlede nettotilflytning fordelt på kommuner 1998-2003 og 2003-2008

Note: Intervalindelingen er baseret på 10 pct. og 90 pct. fraktiler, hvor de resterende observationer er delt op i to intervaller med grænseværdi i o. Nettotilflytningen omhandler interne flytninger og medtager således ikke vandringer til og fra udlandet.

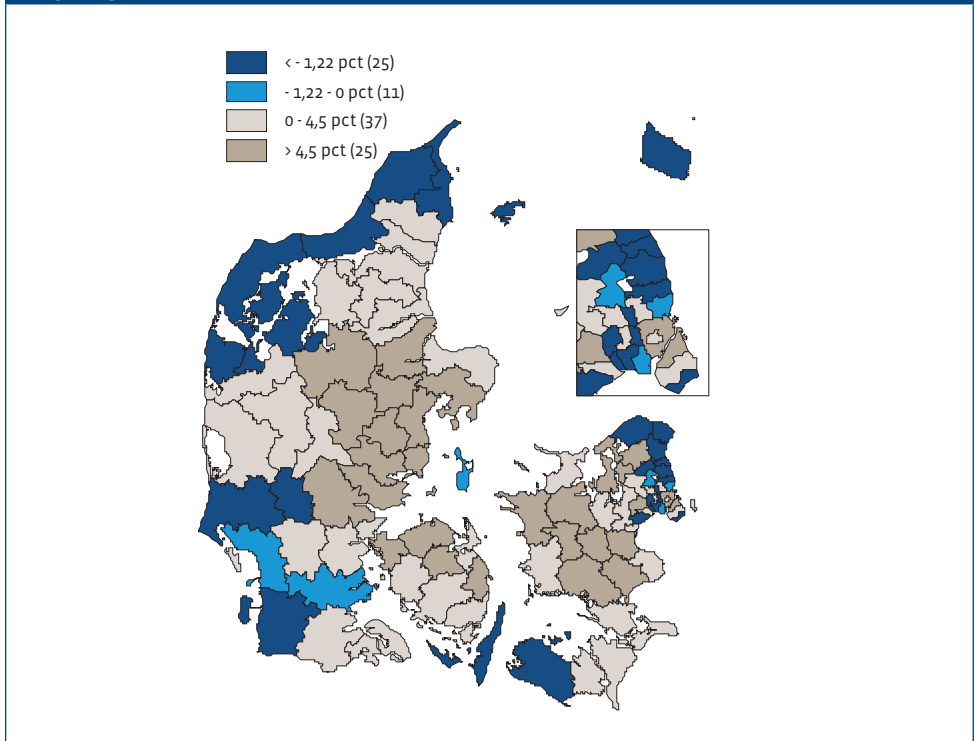
Kilde: Danmarks Statistik.

Analysen af bosætning og pendling i kapitel 4 giver et overblik over, hvordan udviklingen i bosætning og nettotilflytning særskilt forholder sig for de erhversaktive.

Figur 3.3 viser Danmarks Statistiks befolkningsfremskrivning fra 2008 for de kommende 10 år. Når fremskrivningen sammenholdes med den faktiske befolkningsudvikling i figur 3.1 ovenfor, kan det konstateres, at forventningen til perioden 2009-2019 i høj grad er den samme som den faktiske befolkningsudvikling i perioden 1999-2009.

Især store dele af Region Midtjylland og Sjælland forventes fortsat at opleve en forholdsvis høj befolkningsvækst over den næste tiårs-periode, mens en del af kommunerne i landsdelene Nord- og Vestjylland omvendt kan forvente en befolkningstilbagegang.

Figur 3.3: Befolkningsfremskrivning: vækst i befolkningstallet i pct. fordelt på kommuner 2009-2019

Note: Intervalindelingen er baseret på 25 pct. og 75 pct. fraktiler, hvor de resterende observationer er delt op i to intervaller med grænseværdi 0.

Kilde: Danmarks Statistik.

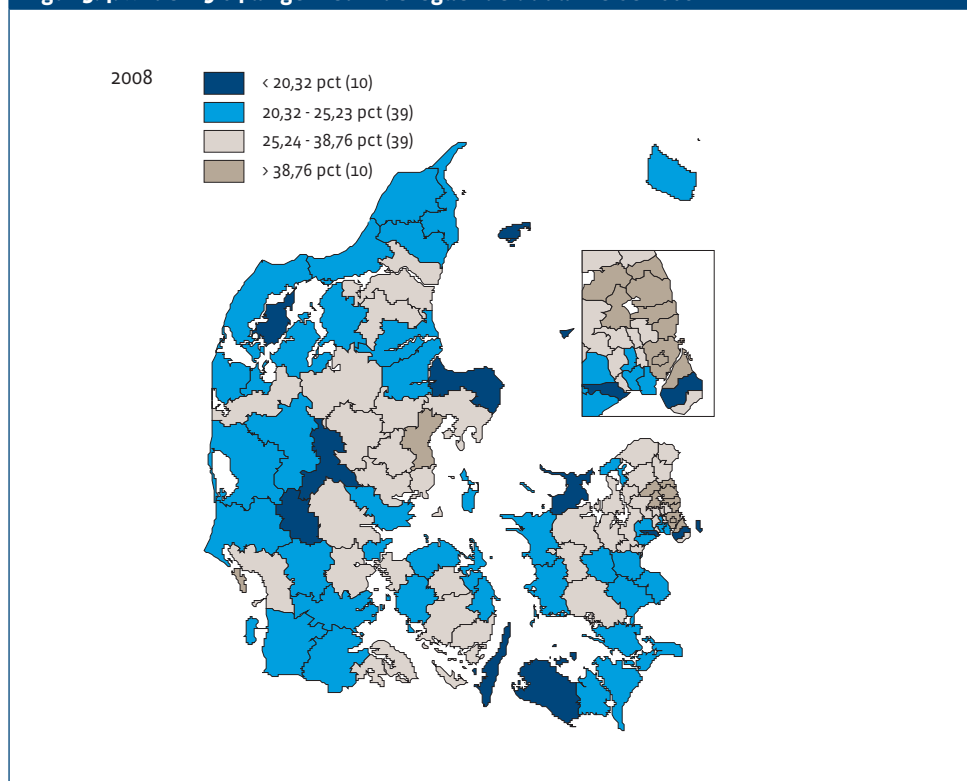
Det skal understreges, at befolkningsfremskrivningen er behæftet med en række usikkerheder, der overvejende er knyttet til den del af befolkningen, der endnu ikke født ved fremskrivningsperiodens start, dvs. den forudsatte fertilitetsudvikling. Desuden er vandringerne forbundet med betydelig usikkerhed som følge af dels svingende bevægelser og dels den generelt uforudsigelige udvikling. Ikke desto mindre ser det ud til, at befolkningsforskydningen mod de større byer

vil fortsætte i den kommende tiårs-periode, selv om mange kommuner i hovedstadsområdet isoleret betragtet også forventes et opleve befolkningstilbagegang.

3.2 Uddannelsesniveau

Befolkningssammensætningen spiller ligesom befolkningsudviklingen en stor rolle for regionernes udviklingsmuligheder. Uddannelsesniveaet kan benyttes som indikator for regionernes menneskelige ressourcer, der er en af de centrale faktorer for det regionale vækstpoteiale. Uddannelse er blandt de centrale indsatsområder i regeringens globaliseringsstrategi fra 2006, hvor målsætningerne på uddannelsesområdet for hele Danmark er, at mindst 95 pct. af en ungdomsårgang skal gennemføre en ungdomsuddannelse i 2015, og mindst 50 pct. af alle unge skal have en videregående uddannelse i 2015.

Figur 3.4: Andel 25-64 årige med videregående uddannelse 2008

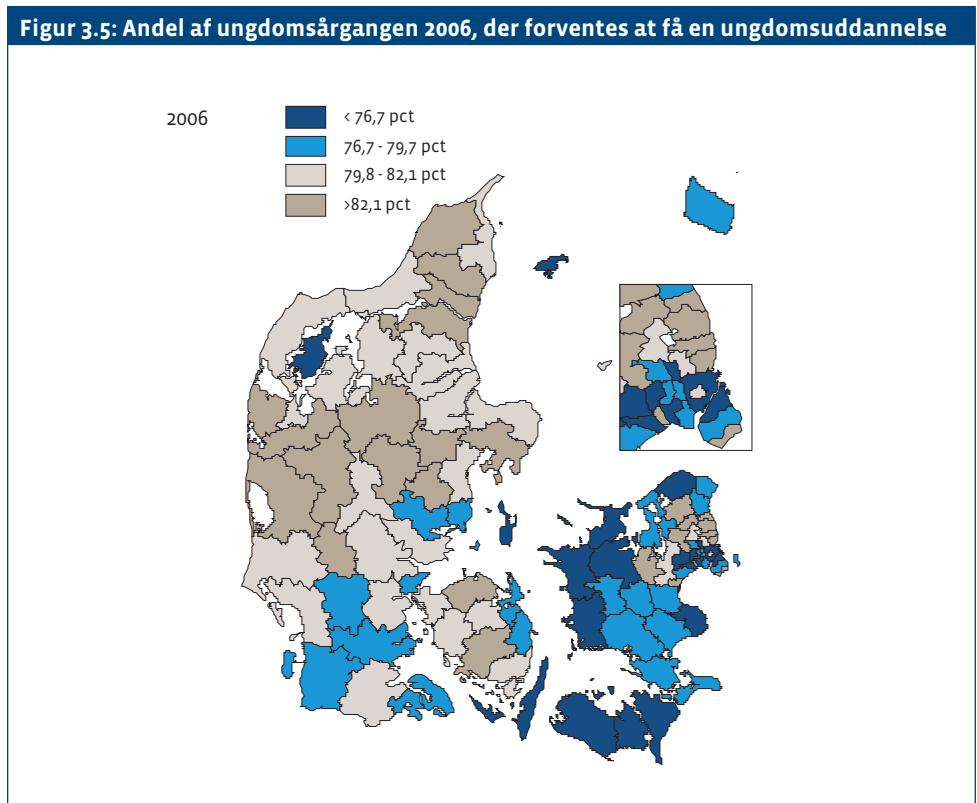
Note: Intervalinddelingen er baseret på 10 pct., 50 pct. og 90 pct. fraktiler. Videregående uddannelse består af korte, mellemlange og lange videregående uddannelser samt bachelor. Definitionen er dermed udvidet til også at omfatte de korte uddannelser i forhold til sidste års publikation. Andelen udgør 30,0 pct. for hele landet i 2008.

Kilde: Danmarks Statistik.

Figur 3.4 viser, at hovedstadsområdet samt områderne omkring de øvrige universitetsbyer har de højeste andele af 25-64 årige med en videregående uddannelse. De tilsvarende andele er lavere for en række jyske kommuner og på de mindre øer.

Til trods for spredningen i fordelingen af personer med videregående uddannelse, er det værd at bemærke, at landsgennemsnittet er tiltagende, idet det udgjorde 28,8 pct. i 2006 mod 30,0 pct. i 2008.

Figur 3.5 illustrerer andelen af ungdomsårgangen 2006, der forventes at tage en ungdomsuddannelse. Ungdomsårgangens uddannelsesniveau i et bestemt år i fremtiden er estimeret ved, at den pågældende årgangs uddannelsesniveau fremskrives for hvert år med udgangspunkt i antagelsen om, at uddannelsessystemet og -adfærden efter afsluttet 9. klasse vil være uændret i forhold til fremskrivningens start. Som følge heraf er fremskrivningen naturligvis forbundet med en række usikkerheder.⁴

Note: Intervalinddelingen er baseret på 25 pct., 50 pct. og 75 pct. fraktiler. Andelen udgør for hele landet 79,6 pct.

Kilde: UNI-C Statistik og Analyse.

Fremskrivningens resultater indikerer, at det i højere grad er i Jylland, på Fyn og i dele af hovedstadsområdet, at de unge forventes at tage en ungdomsuddannelse. De laveste forventninger findes i andre dele af hovedstadsområdet samt Syd- og Vestsjælland.

⁴ Kilde: UNI-C Statistik og Analyse.

På landsplan – og særskilt i alle fem regioner – er der tale om et mindre fald fra 2004 til 2006 i andelen af unge, der forventes at fuldføre en ungdomsuddannelse. I 2004 var der for hele landet således tale om 81,7 pct. mod 79,6 pct. i 2006, idet 2006-tallet dog forventes at stige, når alle indberetninger er registreret. Både i 2007 og 2008 er der som led i Aftale om udmøntning af globaliseringsaftalen iværksat en lang række initiativer rettet mod især erhvervsskolerne, der sigter på at få flere unge til at gennemføre en ungdomsuddannelse.

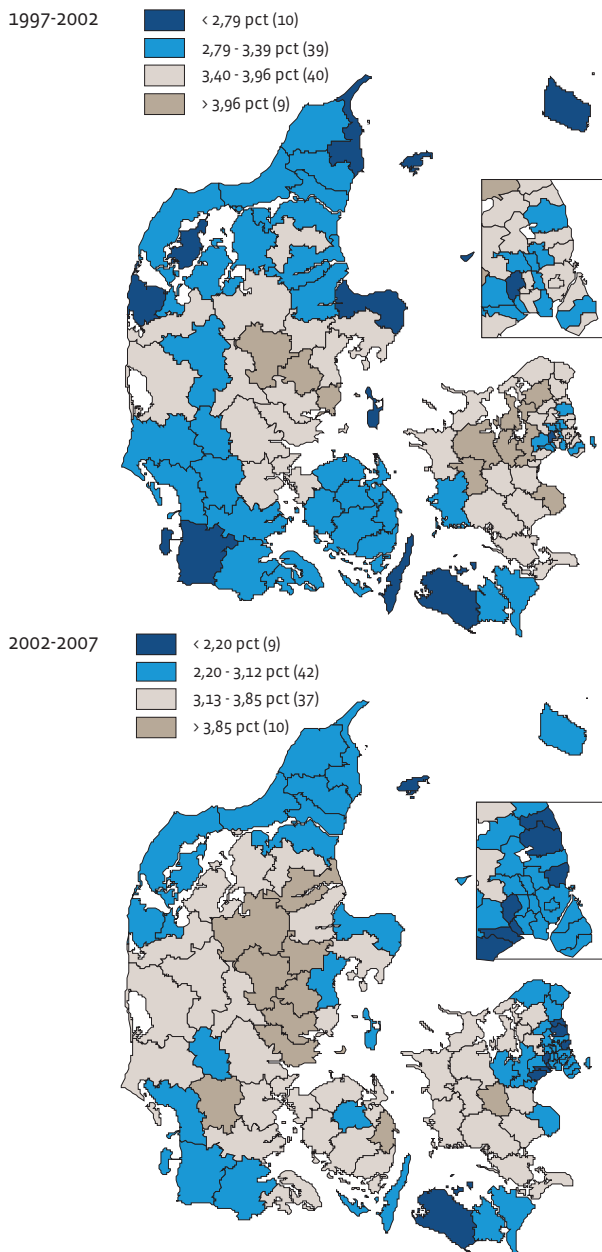
På trods af dette mindre fald tegner figur 3.5 et andet billede af uddannelsesmønstret end figur 3.4 – under forudsætning af, at en ungdomsuddannelse øger sandsynligheden for senere at tage en kort, mellemlang- eller lang videregående uddannelse. På denne baggrund burde det forventes, at en del af spredningen i uddannelsesniveaets fordeling, jf. figur 3.4, vil udlignes i takt med, at ungdomsårgangen 2006 uddanner sig, men dette vil selvfølgelig også afhænge af, hvordan de uddannede borgere bosætter sig efter endt videreuddannelse.

3.3 Økonomisk udvikling

Den økonomiske udvikling illustreres ved at betragte udviklingen i den samlede skattepligtige indkomst, der udgør den indkomst, borgerne skal betale skat af. Desuden indgår indtægterne fra overførselsindkomster, der bidrager til en vis udligning af indkomstforskelle regioner som borgere imellem.

Figur 3.6 illustrer den gennemsnitlige årlige vækst i den samlede skattepligtige indkomst i de seneste ti opgjorte år, opdelt i de to femårs-perioder 1997-2008 og 2002-2007. Idet det er den samlede skattepligtige indkomst, der betragtes, tages der ikke højde for antallet af indbyggere i de forskellige kommuner.

Figur 3.6: Gennemsnitlig årlig vækst i den samlede skattepligtige indkomst fordelt på kommuner 1997-2002 og 2002-2007

Note: Intervalinddelingen er baseret på 10 pct., 50 pct. og 90 pct. fraktiler. Definition: Skattepligtig indkomst omfatter al indkomst, der inddrages under den normale indkomstbeskatning, fratrukket arbejdsmarkedsbidrag, den midlertidige pension og fradrag. Fra og med 1999 er personkredsen i den skatteorienterede indkomststatistik ændret til at omfatte fuldt skattepligtige personer, der ved årets slutning var 15 år eller derover.

Kilde: Danmarks Statistik.

Fælles for begge delperioder er, at udkantsområdernes vækstrater i den skattepligtige indkomst er relativt lave. Desuden illustrerer sammenligningen af de to delperioder, at der er sket en forskydning i vækstfordelingen. Initialt findes den højeste vækst i den samlede skattepligtige indkomst i Midtjylland og på Sjælland, mens en overvejende del af hovedstadskommunerne i perioden 2002-2007 har oplevet en relativt lavere vækst. Omvendt har stort set alle kommuner på Fyn oplevet en relativt højere vækst i samme periode.

Tabel 3.1 og 3.2 gengiver udviklingen i de regionale forskelle i den skattepligtige indkomst *pr. indbygger*, og heraf ses det, at den generelle vækst i den skattepligtige indkomst ikke blot omfatter de økonomiske centre.

Udviklingen er skildret ved dels et indekseret tal for indkomstniveauet i de enkelte amter/regioner og dels ved standardafvigelsen, der er et mål for variationen mellem amter/regioner i indekstallene.

Tabel 3.1: Skattepligtig indkomst pr. indbygger i forhold til landsgennemsnittet 1970-2005								
Region / Amt	År							
	1970*	1980*	1985	1990	1995	2000	2003	2005
Hovedstadsområdet	125	118	117	117	113	114	112	111
Vestsjællands Amt	93	95	94	95	96	95	95	96
Storstrøms Amt	90	94	92	91	92	92	93	93
Bornholms Reg.	79	87	85	85	87	86	87	88
Fyns Amt	89	93	92	92	94	92	93	93
Sønderjyllands Amt	84	90	89	89	92	91	92	92
Ribe Amt	84	89	90	91	93	92	94	94
Vejle Amt	87	91	93	94	97	96	98	98
Ringkøbing Amt	83	87	91	89	92	92	92	93
Århus Amt	92	94	95	96	97	97	98	97
Viborg Amt	77	84	87	87	89	90	91	92
Nordjyllands Amt	81	88	89	88	91	91	92	92
Standardafvigelse	12	8,3	7,6	7,9	6,3	6,6	5,8	5,4
Middelværdi	89	93	93	93	94	94	95	95

Note: Hele landet har indeks 100.

Kilde: Danmarks Statistik. *Dilling-Hansen et al. (1994), "Growth and Convergence in Danish Regional Incomes", *Scandinavian Economic History Review*, vol. XLII, no. 1, pp. 54-76.

Tabel 3.1 er identisk med en tilsvarende tabel i Regionalpolitisk redegørelse 2008 og viser udviklingen fra 1970 til 2005 fordelt på de tidligere amter. Tabellen viser, at hovedstadsområdet i hele perioden har haft et højere indkomstniveau *pr. indbygger* end resten af landet, men at denne forskel er blevet kraftigt indsnævret fra 1970-2005. Faldet er dog stagneret hen mod slutningen af perioden.

Samtidig med, at den skattepligtige indkomst *pr. indbygger* i forhold til landsgennemsnittet er aftaget i hovedstadsområdet, er den tiltaget for samtlige amter og Bornholms Regions-

kommune. Denne udvikling afspejles i den rapporterede standardafvigelse, der har været faldende hele perioden igennem.

Da det ikke er muligt at rekonstruere de ældste data i tabel 3.1 på grund af den nye kommunale struktur, illustrerer tabel 3.2 kun udviklingen for de seneste fire år. For perioden 2004-2007 har Danmarks Statistik opgjort den skattepligtige indkomst pr. indbygger for de nye kommuner, der ligger til grund for inddelingen i landsdele i tabellen.

Tabel 3.2:
Skattepligtig indkomst pr. indbygger i forhold til landsgennemsnittet 2004-2007

Landsdel	År			
	2004	2005	2006	2007
København by	107	106	107	107
Københavns omegn	113	112	112	112
Nordsjælland	118	118	116	115
Bornholm	87	88	88	88
Østsjælland	110	110	108	107
Vest- og Sydsjælland	94	95	94	94
Fyn	93	93	94	93
Sydjylland	95	95	96	96
Østjylland	97	97	97	97
Vestjylland	93	94	94	94
Nordjylland	91	92	92	92
Standardafvigelse	9,5	9,3	8,8	8,6
Middelværdi	100	100	100	100

Note: Hele landet har indeks 100.

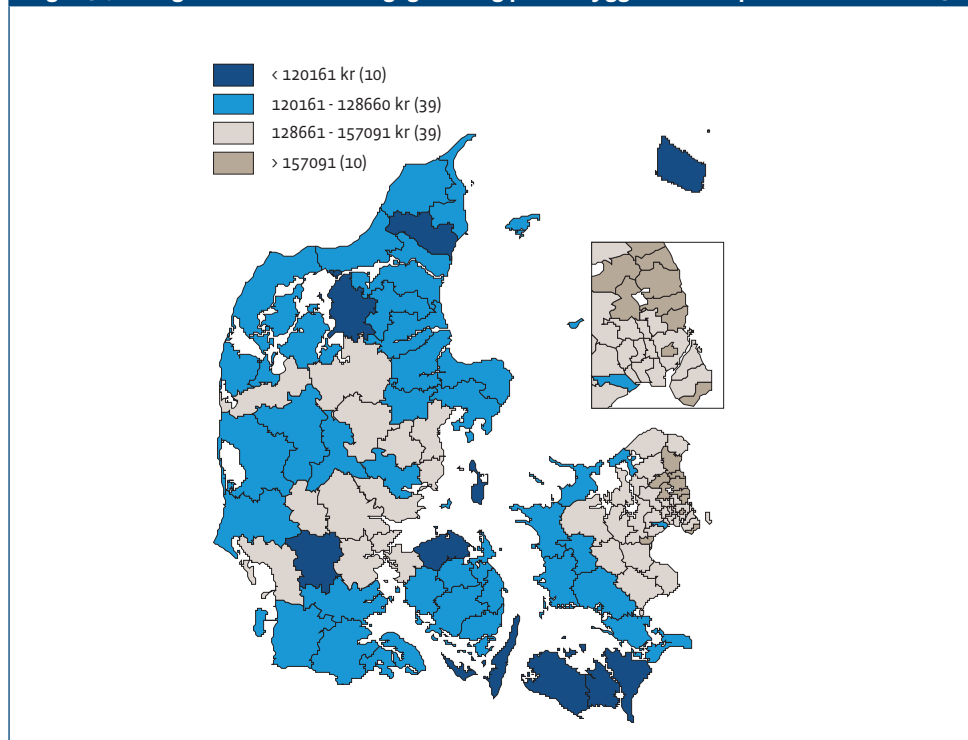
Kilde: Danmarks Statistik.

Tabellen viser tydeligt, at det højeste skattepligtige indkomstniveau pr. indbygger i forhold til landsgennemsnittet findes i Region Hovedstaden, ekskl. Bornholm, der omvendt har det laveste niveau. Udviklingen i perioden 2004-2007 viser, at standardafvigelsen er faldende, hvilket indikerer, at de regionale forskelle fortsat er faldende. Men som følge af den relativt begrænsede periode, er det ikke muligt at sige, om tendensen er varig. I Regionalpolitisk redegørelse 2008 blev det endvidere dokumenteret, at det for perioden 2001-2006 var kommunerne med det laveste udgangsniveau, der generelt havde haft den højeste vækst i den skattepligtige indkomst pr. indbygger.

Ved at betragte kommunernes budgetterede udskrivningsgrundlag pr. indbygger i 2009, jf. figur 3.7, er det muligt at opnå et mere aktuelt billede af indkomstgrundlaget, idet den skattepligtige indkomst opgøres med en vis forsinkelse. Kommunernes udskrivningsgrundlag svarer i princippet til indbyggernes samlede skattepligtige indkomst fratrukket personfradrag. Tallene skal fortolkes med et vist forbehold, da der er tale om budgetterede tal og for ca. 20 pct. af kommunernes vedkommende også statsgaranterede tal.⁵

Figur 3.7: Budgetteret udskrivningsgrundlag pr. indbygger fordelt på kommuner i 2009

Note: Intervalinddelingen er baseret på 10 pct., 50 pct. og 90 pct. fraktiler. Det budgetterede udskrivningsgrundlag er kommunernes budgetterede indtægter fra indkomstskat af selvangivne indkomster divideret med den kommunale udskrivningsprocent. Hvis en kommune har valgt at lægge det statsgaranterede udskrivningsgrundlag til grund for budgetlægningen, vil det være dette tal, som medtages. Det anvendte befolkningstal, er ligeledes det, som kommunerne lægger til grund for budgetlægningen.

Kilde: Indenrigs- og Socialministeriet.

Figur 3.7 gengiver billedet fra tabel 3.1 og 3.2 af den skattepligtige indkomst pr. indbygger, da det er kommunerne i hovedstadsområdet, der har de højeste udskrivningsgrundlag pr. indbygger. Herefter følger pendlingsoplandet til hovedstaden og kommunerne i Trekantområdet og Østjylland. En række ø-kommuner og kommuner i Nordjylland har budgetteret med de laveste udskrivningsgrundlag pr. indbygger i 2009.

⁵ Det statsgaranterede udskrivningsgrundlag er beregnet på grundlag af kommunens faktiske udskrivningsgrundlag tre år før budgetåret og er fremskrevet med en fælles vækstprocent. Hvis der yderligere medtages en andel af grundværdierne, fremkommer kommunernes beskatningsgrundlag.

3.4 Beskæftigelse og ledighed

Den finansielle krise og udsigten til en periode med stagnerende eller faldende vækst betyder, at der aktuelt er meget fokus på de månedlige opgørelser af ledighedsniveauet, som dette afsnit derfor også indleder med en redegørelse af. Herefter følger en kortlægning af udviklingen i beskæftigelsen og ledigheden i et lidt længere tidsperspektiv.

Aktuel udvikling i ledigheden

I februar 2009 udgjorde den sæsonkorrigerede ledighed 69.800 personer omregnet til fuld tid svarende til 2,5 pct. af arbejdsstyrken. Det foreløbige minimum for ledigheden blev nået i juni 2008, hvor ledigheden var nede på 47.100 personer omregnet til fuld tid svarende til en ledighedsprocent på 1,7.

Målt i antal ledige er der tale om en væsentlig stigning på 48 pct. siden juni og 36 pct. siden oktober 2008, hvor den finansielle krise for alvor begyndte at sprede sig. Stigningen kan fremstå noget dramatisk og er også endnu højere for bestemte grupper og brancher, f.eks. ufaglærte, yngre mænd, bygge- og anlægssektoren mv. Det er imidlertid vigtigt at hæfte sig ved, at stigningen sker fra et historisk lavt udgangspunkt, der befinder sig en god del under den strukturelle ledighed på 3,5-4 pct. af arbejdsstyrken. Det lave udgangspunkt betyder, at relativt små bevægelser i det absolutte antal ledige kan give sig udtryk i relativt store procentvise bevægelser.

Tabel 3.3 viser, hvordan stigningen i antal ledige fordeler sig på de 11 landsdele siden oktober 2008.

Tabellen viser store geografiske forskelle i stigningen i antallet af ledige, som er mindst på Bornholm og i København by med henholdsvis 13 og 20 pct. og størst i Sydjylland og Vestjylland med henholdsvis 63 og 71 pct. Der er tale om en markant stigning inden for ganske få måneder, men udviklingen skal igen ses i forhold til et meget lavt udgangspunkt. De to landsdele havde i forvejen det laveste ledighedsniveau og befinder sig på trods af den seneste udvikling fortsat under landsgennemsnittet.

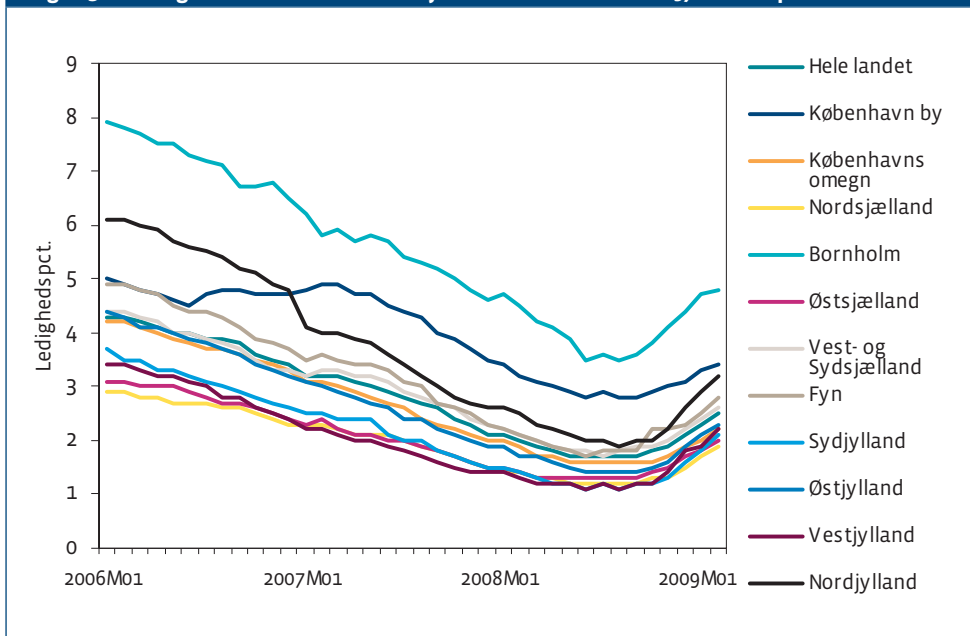
Tabel 3.3: Ledighedsudviklingen oktober 2008-februar 2009

Landsdel	Fuldtidsledige			Ledighedsprocent	
	Oktober 2008 (1000 personer)	Februar 2009 (1000 personer)	Udvikling i pct.	Oktober 2008	Februar 2009
København by	10,6	12,7	20%	2,9	3,4
Københavns omegn	4,2	5,7	36%	1,6	2,2
Nordsjælland	2,9	4,2	45%	1,3	1,9
Bornholm	0,8	0,9	13%	4,0	4,8
Østsjælland	1,7	2,5	47%	1,4	2,0
Vest- og Sydsjælland	5,4	7,4	37%	1,9	2,6
Fyn	5,2	6,5	25%	2,2	2,8
Sydjylland	4,6	7,5	63%	1,3	2,1
Østjylland	6,7	9,6	43%	1,6	2,3
Vestjylland	2,8	4,8	71%	1,3	2,2
Nordjylland	6,4	9,2	44%	2,2	3,2
Hele landet	51,4	69,8	36%	1,8	2,5

Note: Ledigheden er beregnet som det sæsonkorrigerede antal fuldtidsledige i forhold til arbejdsstyrken.

Kilde: Danmarks Statistik.

Figur 3.8 viser, hvordan ledigheden har udviklet sig i et lidt længere tidsperspektiv, idet den viser udviklingen i den månedlige ledighed siden begyndelsen af 2006.

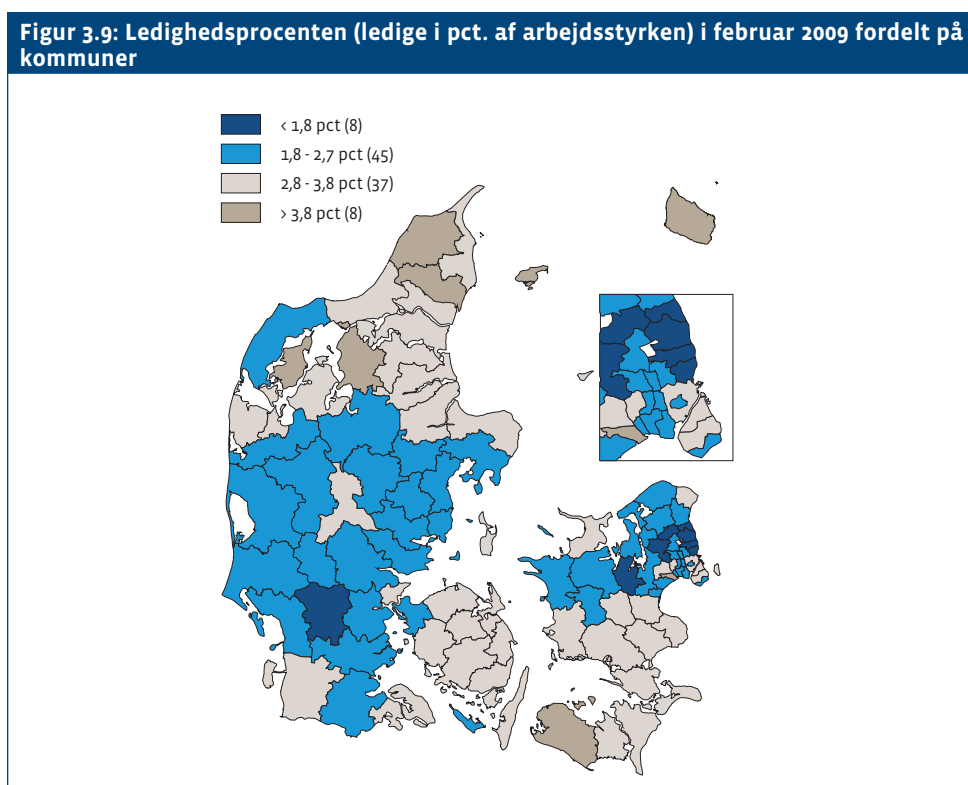
Figur 3.8: Ledighed måned for måned jan 2006 til februar 2009, fordelt på landsdele

Note: Ledigheden er beregnet som det sæsonkorrigerede antal fuldtidsledige i forhold til arbejdsstyrken.

Kilde: Danmarks Statistik.

Figuren viser, at der frem mod midten af 2008 er sket en konvergens i ledighedsniveauet mellem landsdelene, men skiftet i den samfundsøkonomiske udvikling lader sig også tydeligt aflæse i den højre side af figuren. Stigningen i ledigheden ser overordnet ikke ud til at røkke ved, at ledigheden i de fleste landsdele fortsat befinder sig på nogenlunde samme niveau. Undtagelsen er Bornholm og til en vis grad også København by og Nordjylland med ledighedsprocenter på henholdsvis 4,8, 3,4 og 3,2. De øvrige landsdele ligger på mellem 1,9 og 2,8 pct. med Nordsjælland som landsdelen med den laveste ledighed, jf. også tabel 3.3.

Figur 3.9 viser, hvordan ledigheden er fordelt mellem kommunerne i februar 2009, der udgør den senest tilgængelige opgørelse af ledigheden ved den redaktionelle afslutning af redegørelsen. Det bemærkes, at der i dette tilfælde ikke er tale om det sæsonkorrigerede antal ledige, men det faktiske, idet de sæsonkorrigerede tal på kommuneniveau først foreligger med ca. et halvt års forsinkelse.

Note: Intervalinddelingen er baseret på 10 pct., 50 pct. og 90 pct. fraktiler. Ledighedsprocenten er udtryk for det faktiske antal ledige i procent af arbejdsstyrken.

Kilde: Danmarks Statistik.

Figuren viser, at ledigheden er lavest blandt en række kommuner i hovedstadsområdet samt i Vejen Kommune, mens store områder på Sjælland og i Jylland også har en relativt lav ledighed. Den højeste ledighed findes blandt kommuner i Nordjylland samt på Lolland, Bornholm og Læsø. I absolutte tal er ledigheden dog fortsat forholdsvis lav i hovedparten af landet.

På baggrund af figur 3.8, 3.9 og tabel 3.3 er det endnu for tidligt at give et klart bud på spørgsmålet om, hvorvidt stigningen i ledigheden er højere i udkantsområderne end i resten af landet. Ledigheden er steget markant mange steder i landet – også i hovedstadsområdet og Østjylland, men ledigheden befinder sig de fleste steder fortsat på et lavt niveau.

Det kan imidlertid ikke på forhånd afvises, at nogle lokalområder, herunder enkelte udkantsområder, vil kunne blive forholdsvist hårdt ramt af den stigende ledighed. I nogle tilfælde tegner få ganske store produktionsvirksomheder sig således for en stor del af beskæftigelsen, hvilket kan gøre de pågældende områder følsomme over for, om disse virksomheder foretager større afskedigelsesrunder. Et eksempel er Als, hvor en række virksomheder har varslet afskedigelser af et stort antal medarbejdere, der fratræder løbet af 2009. De udmeldte varslinger er endnu ikke nødvendigvis omsat til ledige personer, hvorfor den fulde effekt på nuværende tidspunkt ikke fremgår af ledighedsstatistikkerne.

Det er derfor nødvendigt at ansue udviklingen i et længere tidsperspektiv, før der kan konkluderes i forhold til de nærmere regionale mønstre i den stigning i ledigheden, som har fundet sted siden slutningen af 2008.

Tabel 3.4: Rekrutteringsproblemer i forhold til beskæftigede

Beskæftigelsesregion	Antal forgæves rekrutteringer		Antal forgæves rekrutteringer i forhold til beskæftigede (pct.)	
	2007	2008	2007	2008
Hovedstaden og Sjælland	32.826	14.291	2,6	1,1
Syddanmark	13.455	6.510	2,1	1,0
Midtjylland	6.206	3.288	2,2	1,1
Nordjylland	13.454	5.527	2,2	0,9
Hele landet	65.942	29.616	2,3	1,1

Note: Forgæves rekrutteringer er i forhold til personer med de søgte kvalifikationer. De forgæves rekrutteringer har fundet sted i perioden uge 28 til uge 44 2008.

Kilde: Arbejdsmarkedsstyrelsens virksomhedssurvey 2. halvår 2008 og Danmarks Statistik.

I forlængelse af billedet af ledighedsudviklingen ses også, at presset på arbejdsmarkedet er taget af i løbet af det seneste år, hvilket bl.a. afspejler sig ved, at rekrutteringsproblemerne er aftaget fra 2007 til 2008. Tendensen gælder i hele landet. Tabel 3.4 ovenfor viser udviklingen i rekrutteringsproblemerne fra 2007 til 2008 fordelt på de fire beskæftigelsesregioner.

I andet halvår af 2008 har virksomhederne – såvel offentlige som private – på landsplan rekrutteret forgæves til ca. 30.000 stillinger, hvilket svarer til 1,1 pct. af den samlede beskæftigelse. Året før var det tilsvarende antal og andelen af beskæftigelsen på henholdsvis ca. 66.000 og 2,3 pct. På trods af det faldende antal forgæves rekrutteringer, kan mange virksomheder fortsat ikke rekruttere den efterspurgte arbejdskraft, hvilket gælder i alle områder af landet. I brancher, der hovedsageligt består af offentlige virksomheder, er faldet i forhold til beskæftigelsen meget begrænset.

De rapporterede tal skal dog betragtes med et vist forbehold, da undersøgelsen er gennemført umiddelbart inden, at den finansielle krise for alvor satte i gang. Rekrutteringsproblemerne må derfor forventes at være aftaget yderligere siden. Det betyder omvendt ikke, at rekrutteringsproblemerne er forsvundet, idet der fortsat vil være efterspørgsel på kvalificeret arbejdskraft pga. den demografiske udvikling, hvor store årgange i de kommende år går på pension. På længere sigt er det derfor fortsat også vurderingen, at beskæftigelsen vil være høj og ledigheden forholdsvis lav.

Usikkerheden i det nuværende konjunkturbillede gør det imidlertid vanskeligt at foretage præcise prognoser for den fremtidige udvikling i ledigheden – især på kort sigt, idet forudsætningerne for prognoserne hurtigt kan ændre sig. Det er den almindelige vurdering, at ledigheden vil fortsætte med at stige resten af 2009, men omfanget heraf er svært at forudse.

Beskæftigelsesregionerne har ultimo januar/primus februar 2009 fået udarbejdet en undersøgelse blandt i alt 2.356 private virksomheder fordelt på de fire beskæftigelsesregioner. Formålet med undersøgelsen har været at afdække udviklingen i beskæftigelsen i de forudgående 3 måneder samt at få virksomhedernes forventninger til udviklingen 6 måneder frem.

For alle beskæftigelsesregioner er det ikke så overraskende blevet estimeret, at antallet af ansatte er blevet reduceret i løbet af de forudgående 3 måneder (perioden november 2008 til januar 2009). I forhold til de efterfølgende 6 måneder (perioden februar til juli 2009) ser virksomhederne ikke helt lige så pessimistisk på udviklingen. I Nordjylland, Hovedstadsregionen og Sjælland forventer virksomhederne samlet set at øge beskæftigelsen en smule, mens der i Syddanmark forventes status quo. Kun i Midtjylland forventes et mindre fald i antallet af ansatte.⁶

Historisk udvikling i beskæftigelsen og ledigheden

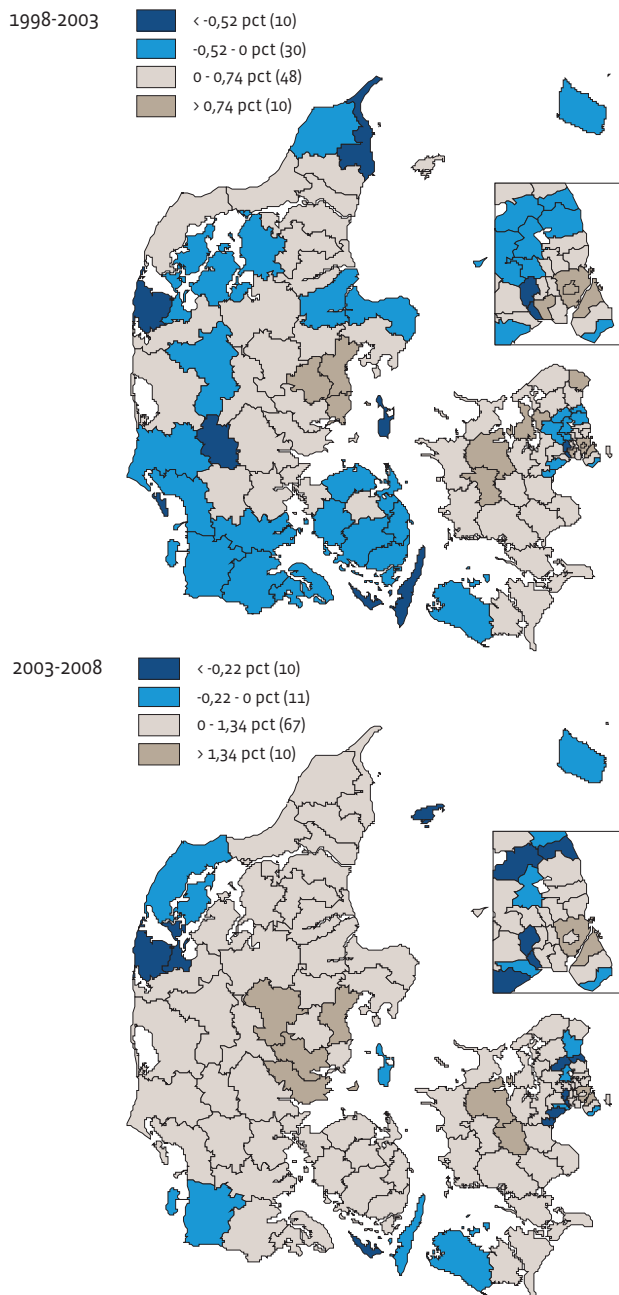
Regionalpolitisk redegørelse gør årligt status for udviklingen i beskæftigelsen og ledigheden i et længere tidsperspektiv, så det bl.a. bliver muligt at vurdere, hvorvidt de regionale forskelle har været stigende eller faldende over tid. I de følgende figurer fremgår de eventuelle effekter af den aktuelle økonomiske situation imidlertid ikke, idet de nødvendige data kun er opgjort til og med 2008.

Figur 3.10 viser den gennemsnitlige årlige vækst i beskæftigelsen i de seneste 10 år, opdelt på to femårs-perioder. Fra 1998 til 2003 er beskæftigelsen steget på hele Sjælland med undtagelse af enkelte kommuner i hovedstadsområdet, i Østjylland og dele af Nordjylland og Vestjylland. Omvendt er beskæftigelsen bl.a. faldet i Sønderjylland, på Fyn, i de mindre ø-kommuner samt i en række kommuner i det øvrige Jylland og hovedstadsområdet.

⁶ Beskæftigelsesregion Nordjylland, Midtjylland og Syddanmark (januar 2009), Virksomhedernes vurdering af beskæftigelsessituationen; Beskæftigelsesregion Hovedstaden og Sjælland (februar 2009), Virksomhedernes vurdering af beskæftigelsessituationen.

Til forskel herfra har en større del af landet oplevet en stigning i beskæftigelsen i den seneste femårs-periode fra 2003 til 2008, hvor i alt 77 kommuner har oplevet en stigning mod 58 kommuner i perioden 1998-2003. Fra 2003 til 2008 er det primært det nordvestlige Jylland, de mindre øer og i hovedstadsområdet, at enkeltkommuner har haft et fald i beskæftigelsen, mens resten af Jylland og hele Fyn eksempelvis har oplevet en stigning. Samlet set viser figur 3.10 dog, at den gunstige økonomiske udvikling frem til 2008 generelt har haft positiv betydning for den regionale balance i beskæftigelsen.

Figur 3.10:
Gennemsnitlig årlig vækst i beskæftigelsen (efter bopæl) 1998-2003 og 2003-2008

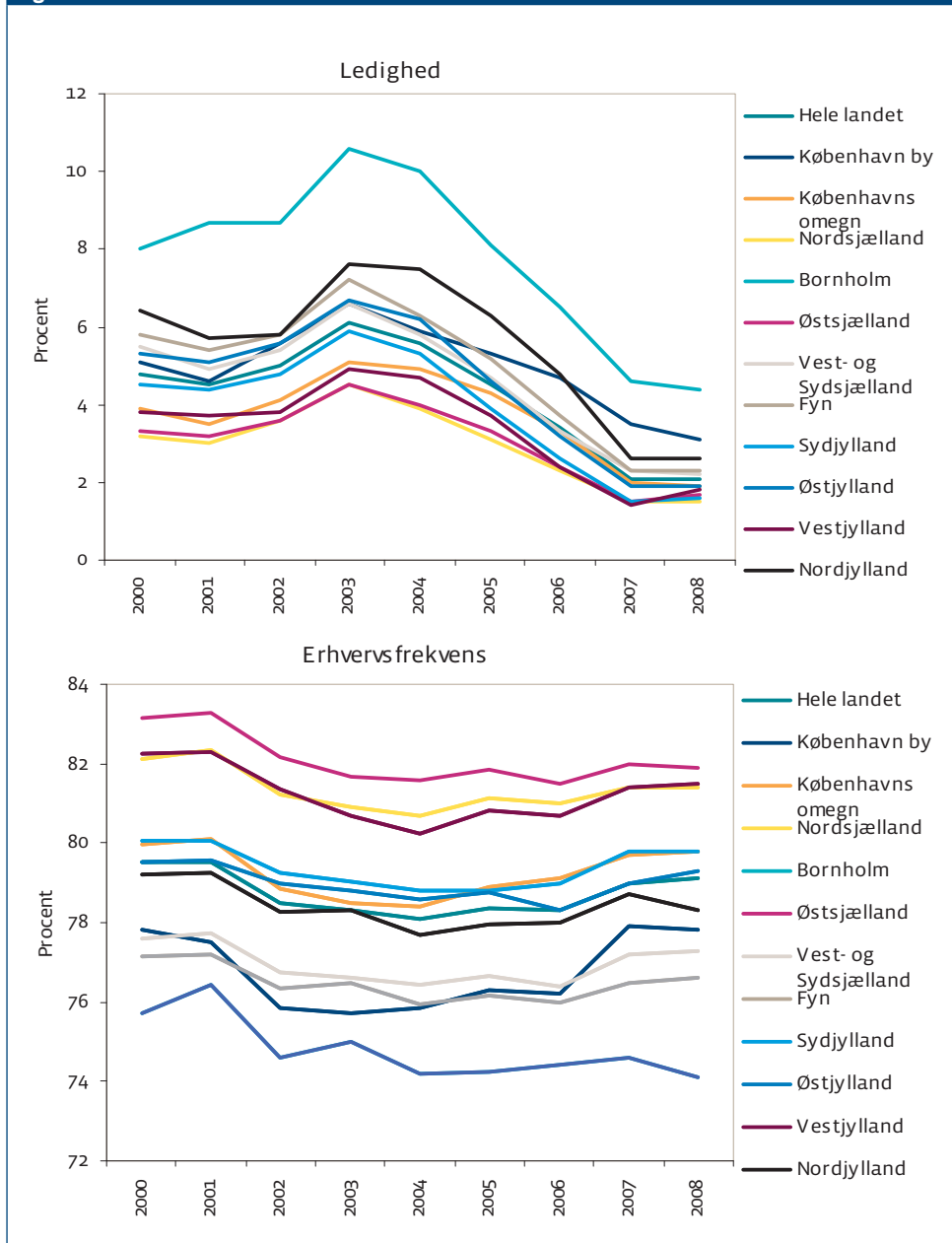

Note: Intervalinddelingen er baseret på 10 pct. og 90 pct. fraktiler. For begge perioder er de resterende observationer delt op i to intervaller med grænseværdi i 0. Beskæftigelsen er opgjort efter bopæl.

Kilde: Danmarks Statistik.

Figur 3.11: Udviklingen i ledighedsprocenten og erhvervsfrekvensen fordelt på 11 landsdele og for hele landet 2000-2008

Note: Ledighedsprocenten er beregnet som det sæsonkorrigerede antal fuldtidsledige delt med arbejdsstyrken i december måned det pågældende år. Erhvervsfrekvensen er beregnet som andelen af befolkningen i den arbejdsdygtige alder, der er del af arbejdsstyrken. Personer uden for arbejdsstyrken består af personer, der midlertidigt er uden for arbejdsstyrken, tilbagetrækning fra arbejdsstyrken, pensionister og andre uden for arbejdsstyrken. Erhvervsfrekvensen er alle år udregnet for de 16-64 årige i befolkningen for at sikre sammenlignelighed over tid. (Til og med 2005 er arbejdsstyrken opgjort for de 16-66 årige, men Danmarks Statistik har ændret praksis som følge af den ændrede pensionsalder.)

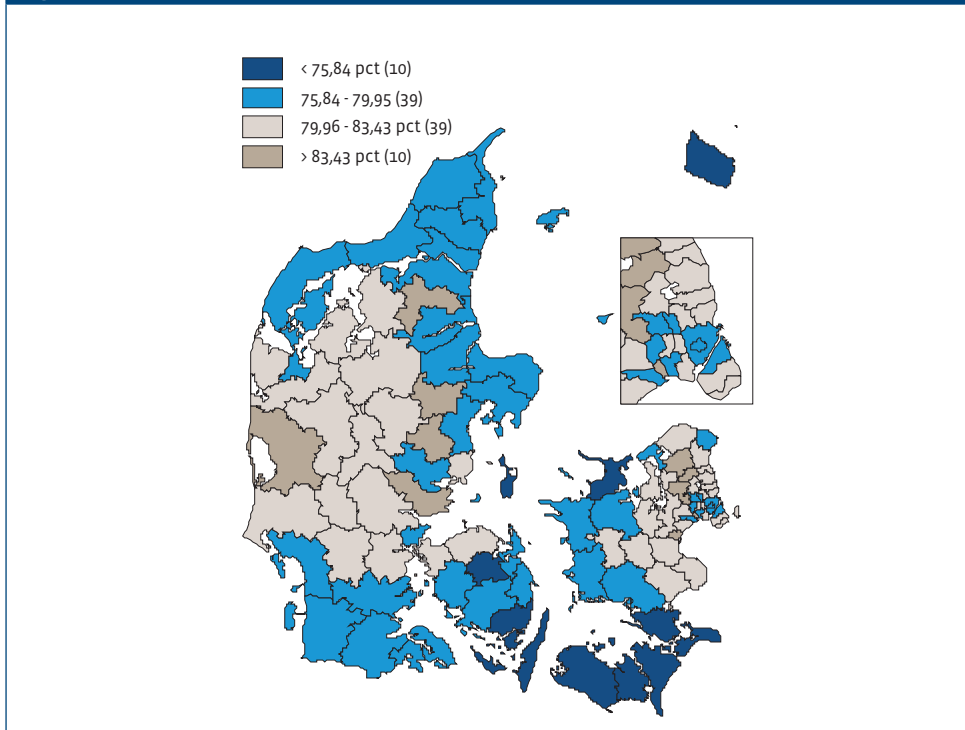
Kilde: Danmarks Statistik.

De positive regionale effekter af den langvarige økonomiske fremgang frem til 2008 lader sig også aflæse i figur 3.11. Den øverste del af figuren viser, at ledigheden (det sæsonkorrigerede antal fuldtidsledige i forhold til arbejdsstyrken) i hele landet er faldet fra 2003 og frem til 2007 og 2008. De regionale forskelle er samtidigt blevet mindre, og i december 2008 er det således kun Bornholm, der havde en ledighed væsentligt over landsgennemsnittet.

Erhvervsfrekvensen (erhvervsdeltagelsen) har været mere stabil siden 2000, selv om der også er enkelte bevægelser, der er fælles for alle landsdelene. Der er tale om et generelt fald fra 2000 til 2002, mens en mindre stigning har været gældende for 2006 til 2007, hvilket kan afspejle, at den høje efterspørgsel efter arbejdskraft har betydet, at grupper, der i længere tid har stået uden for arbejdsmarkedet, er blevet en del af arbejdsstyrken. Der er dog fortsat visse regionale forskelle i erhvervsfrekvensen. I 2008 er erhvervsfrekvensen således lavest på Bornholm med 74,1 pct. og højest på Østsjælland med 81,9 pct.

Figur 3.12 giver et mere detaljeret billede af de regionale forskelle i erhvervsfrekvensen. Figuren afbilder, hvordan erhvervsfrekvensen fordeler sig på kommunerne i 2008. Erhvervsfrekvensen er højest i Midt- og Vestjylland og i de fleste kommuner i hovedstadsområdet. Den laveste erhvervsfrekvens findes på de mindre øer, på Fyn og i enkelte kommuner på Sjælland.

Figur 3.12: Erhvervsfrekvens fordelt på kommuner i 2008

Note: Intervalinddelingen er baseret på 10 pct., 50 pct., og 90 pct. fraktiler. Erhvervsfrekvensen er beregnet som andelen af befolkningen i den arbejdsdygtige alder, som er del af arbejdsstyrken. Personer uden for arbejdsstyrken består af personer, der midlertidigt er uden for arbejdsstyrken, tilbagetrækning fra arbejdsstyrken, pensionister og andre uden for arbejdsstyrken.

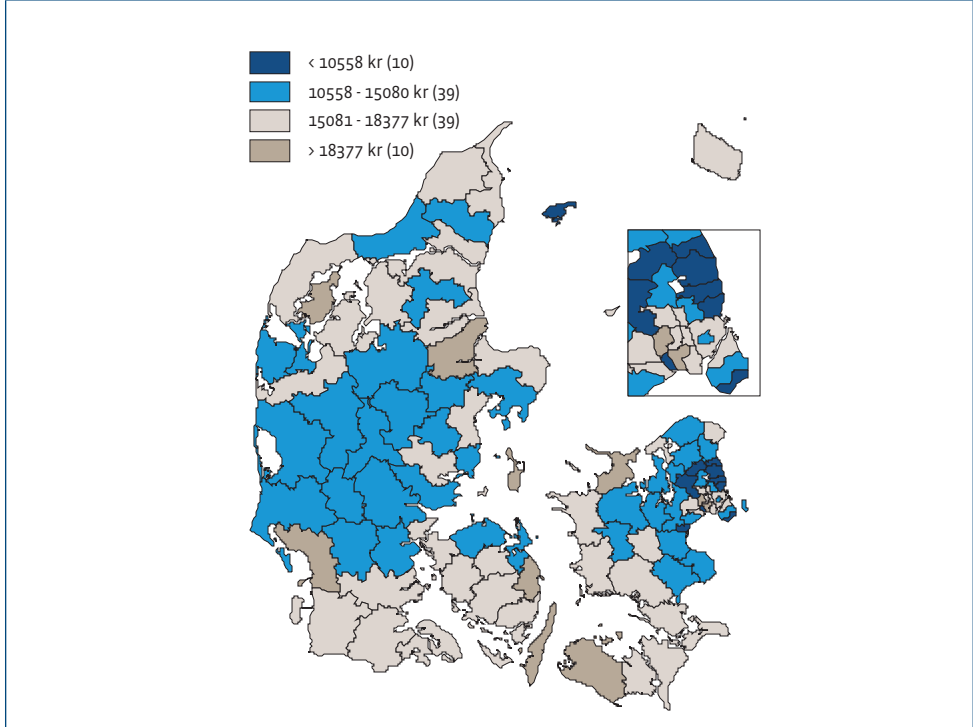
Kilde: Danmarks Statistik.

3.5 Indkomstoverførsler

Befolkningens socioøkonomiske sammensætning har betydning for den regionale udvikling, idet udgifterne til bl.a. forsørgelse og andre foranstaltninger kan udgøre en ikke ubetydelig andel af kommunernes samlede udgifter – særligt i kommuner med en mindre gunstig social sammensætning. Udligningssystemets formål er at afhjælpe de uligheder, der blandt andet opstår som følge af denne skævhed.

Figur 3.13 viser kommunernes budgetterede bruttodriftsudgifter til overførsler pr. indbygger i 2009. Kortet viser, at de højeste (budgetterede) udgifter findes i en række af de større byer, i københavnske vestegnskommuner, men også i kommuner som Svendborg, Langeland og Lolland. Omvendt findes de laveste udgifter pr. indbygger overvejende i kommuner omkring hovedstaden.

Figur 3.13: Bruttodriftsudgifter til overførsler pr. indbygger i 2009

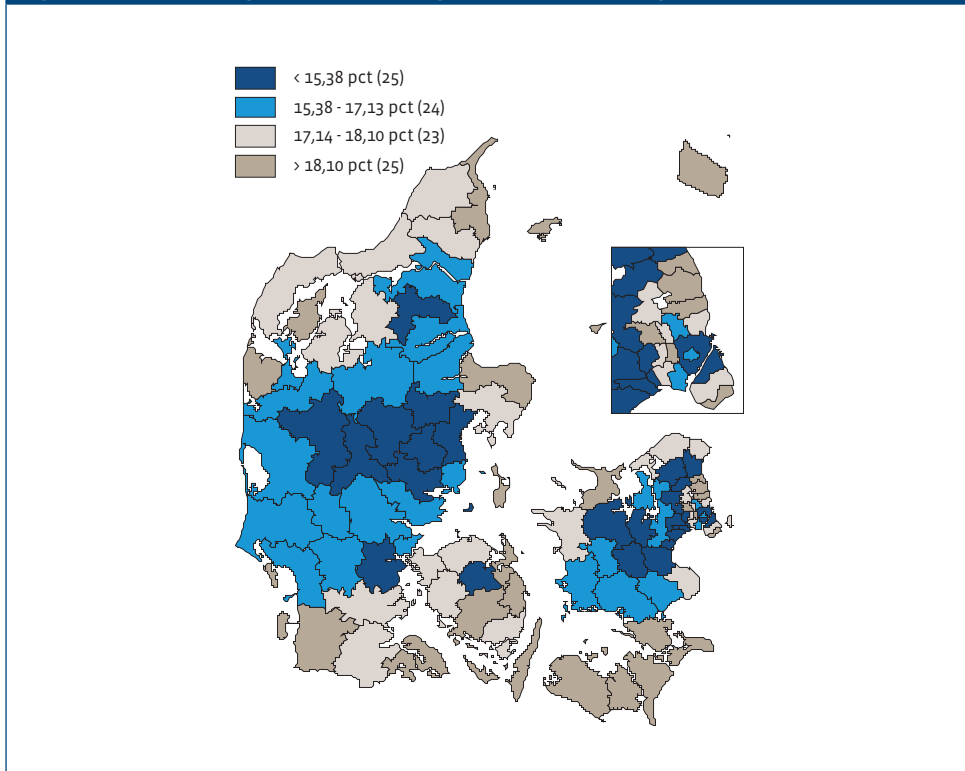

Note: Intervalinddelingen er baseret på 10 pct., 50 pct., og 90 pct. fraktiler. Bruttodriftsudgifter til overførsler pr. indbygger er beregnet efter kommunernes budgetterede bruttodriftsudgifter til overførsler.

Kilde: Indenrigs- og Socialministeriets kommunale nøgletal.

Foruden den socioøkonomiske sammensætning spiller alderssammensætningen også ind på den regionale udvikling. For Danmark og de øvrige europæiske lande gælder, at andelen af ældre vil stige i takt med, at de store fødselsårgange fra 40'erne og 60'erne ældes. Forventningen er, at udviklingen bl.a. kan slå igennem på kommunernes udgifter til pleje og omsorg. Figur 3.13 viser andelen af befolkningen på over 64 år i de enkelte kommuner og de regionale skævheder i kommunernes udgiftsbehov til denne aldersgruppe.

Figur 3.14 : Befolknings sammensætning: andel af befolkningen over 64 år i 2009

Note: Intervalinddelingen er baseret på 25 pct., 50 pct. og 75 pct. fraktiler.

Kilde: Danmarks Statistik.

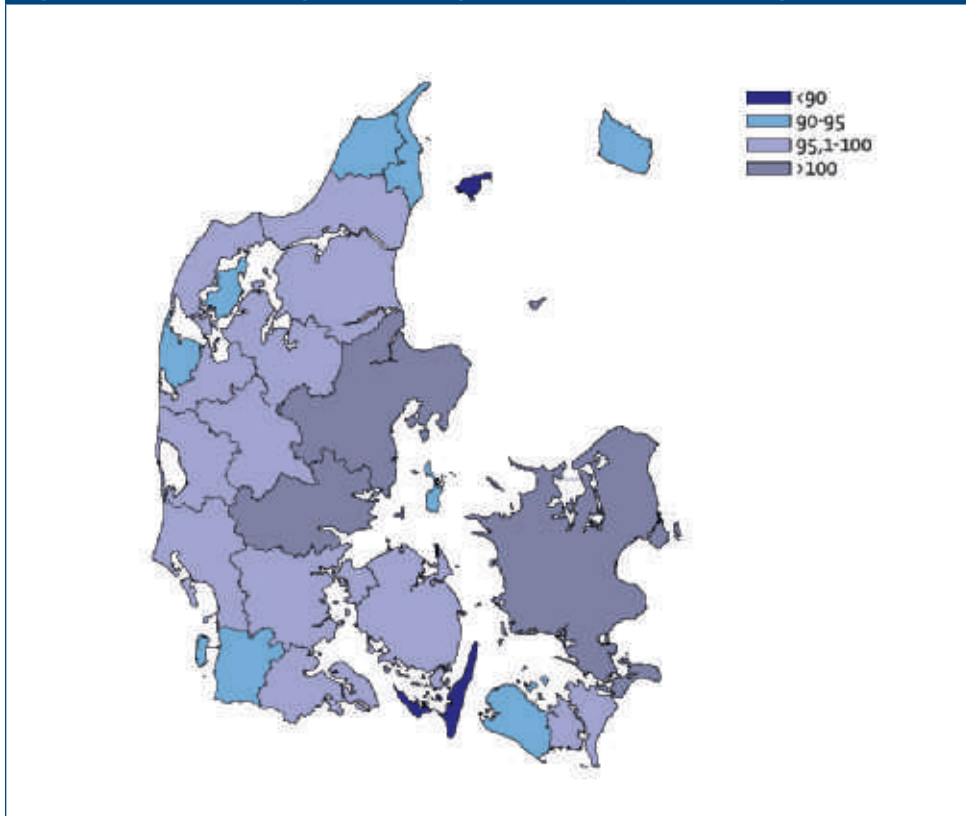
Landets højeste andele af befolkningsgruppen over 64 år findes især i udkantsområderne og ø-kommunerne, og figuren illustrerer således, at nettoaflytningen fra disse områder typisk udgøres af den yngre del af befolkningen. Kommuner i Midt-, Østjylland og store dele til Sjælland har de relativt laveste andele.

3.6 Samlet indikator for den regionale udvikling

De forudgående analyser af udviklingen i variable af betydning for den regionale balance er fortrinsvis blevet gennemført på kommuneniveau. Figur 3.15 viser den regionale udvikling i et geografisk bredere perspektiv, hvor de 25 funktionelle pendlingsregioner er anvendt til den regionale afgrænsning. Pendlingsregionerne angiver de geografiske arbejdsmarkeder, jf. kapitel 2. Figuren gengiver en sammenvejet indikator for regional udvikling, der sammenfatter udviklingen i forhold til befolkningsmønstre, indkomst, beskæftigelse og ledighed.⁷

⁷ Beregningsgrundlaget fremgår af bilag 2. De seks variable er befolkningsudviklingen 1999-2009, andelen af 20-64 årige 2009, udviklingen i beskæftigelse efter arbejdssted 1998-2008, ledighed i procent af arbejdsstyrken 2007, udviklingen i den skattepligtige indkomst 1997-2007 samt indkomstniveauet pr. indbygger 2007.

Figur 3.15: Indikator for regionaludvikling vist på 25 arbejdsmarkedsregioner

Note: Intervalinddelingen er baseret på, hvorledes regionerne placerer sig i forhold til landsgennemsnittet (=100).

Kilde: Danmarks Statistik og Indenrigs- og Socialministeriets egne beregninger.

Figuren viser, at den sammenvejede indikator er over landsgennemsnittet på Sjælland og i Østjylland, mens den er lavest på Læsø, Ærø og Langeland. Da indikatoren senest blev beregnet i forbindelse med Regionalpolitisk redegørelse 2008, var der til sammenligning yderligere to pendlingsregioner, Samsø og Nakskov, hvor indikatoren var mere end 10 pct. lavere end landsgennemsnittet.

Indikatoren er dog fortsat relativ lav for de to regioner, hvilket også er tilfældet for en række regioner i Nord- og Nordvestjylland, Bornholm og Tønder.

KAPITEL 4.

BOSÆTNING OG PENDLING

Dette kapitel præsenterer en analyse om bosætningens og pendlingens betydning for den regionale udvikling i Danmark. Analysen giver ny viden om udviklingen i bosætning og pendling og analyserer, hvilke faktorer der påvirker erhvervsaktive til at vælge at bosætte sig i en kommune frem for andre. Resultaterne kan derfor anvendes både på kommunalt niveau, til at få bedre forståelse for redskaberne til at tiltrække flere erhvervsaktive, og på landsplan, til at nuancere diskussionen omkring regional balance og økonomisk koncentration.

4.1 Baggrund – regionale forskelle i Danmark

Det daværende Indenrigs- og Sundhedsministerium fik til Regionalpolitisk redegørelse 2007 udarbejdet en analyse, der satte de regionale forskelle i Danmark i et internationalt perspektiv. Her blev udviklingen i produktion (BNP pr. indbygger) og indkomst i otte danske regioner sammenlignet med udviklingen i regioner i sammenlignelige ”benchmarklande”, der består af lande eller dele af lande, der ligner Danmark på en række parametre. Denne analyse viste i første omgang, at de regionale forskelle i produktionen er øget i Danmark i perioden 1995-2005, men at det er sket i samme takt som i benchmarklandene. Udviklingen i Danmark er i denne sammenhæng følgelig en del af en international tendens.

På den anden side viste analysen også, at de regionale forskelle i indkomsten (skattepligtig indkomst pr. indbygger) i samme periode er blevet indsnævret. Resultaterne tyder derfor på, at der ikke er en snæver sammenhæng mellem en regional koncentration af produktion og de tilsvarende regionale forskelle i indkomst. Analysen pegede videre på, at denne udvikling skal ses i sammenhæng med en væsentlig forøgelse i pendlingen. Borgere med arbejde i de økonomiske kraftcentre bor ofte uden for kraftcentrene, hvilket flytter indkomsterne til resten af landet gennem pendling.

Til Regionalpolitisk redegørelse 2008 blev der udført en opfølgende analyse, der undersøgte, hvorvidt den samme tendens også gælder på tværs af de danske kommuner. Analysen viste, at det også for kommunerne gælder, at der samtidigt med en koncentration af produktionen også er sket et fald i indkomstforskellene mellem kommunerne.⁸

4.2 Analyse af bosætning og pendling – indledning

Analysen i dette års redegørelse bygger videre på de nævnte analyser i de tidligere regionalpolitiske redegørelser, men giver en mere dybtgående analyse af udviklingen i pendlingen. Desuden benyttes analyserne som et afsæt for en udførlig analyse af de regionale bosætningsmønstre.

⁸ Se endvidere afsnit 3.3 for en gennemgang af udviklingen i den skattepligtige indkomst.

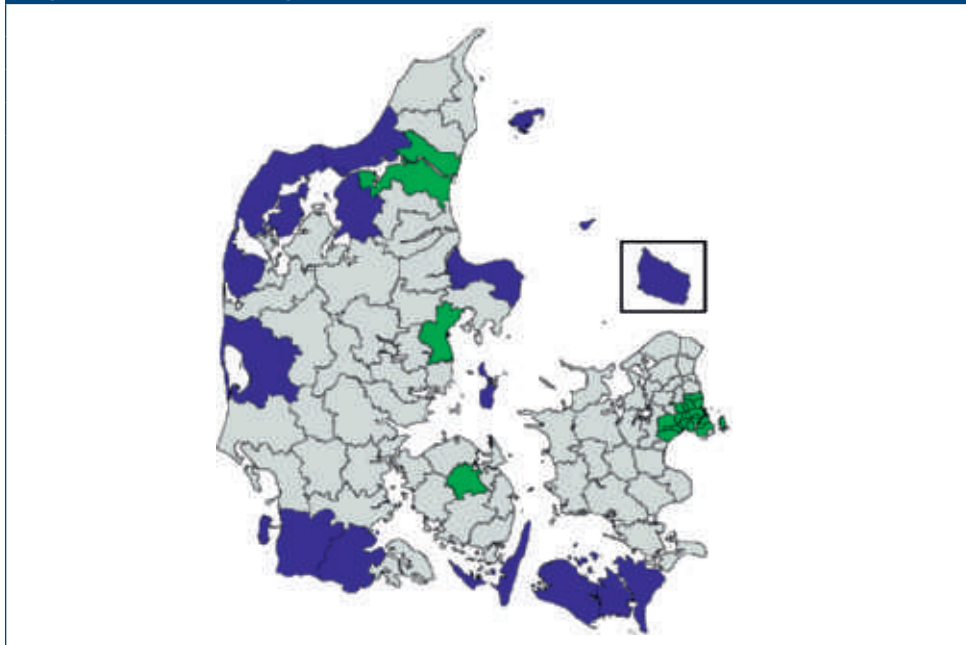
Ud over balance i indkomstfordelingen bidrager pendling også til balance i bosætningen, når der sker en koncentration af produktionen. Det er villighed til pendling, der gør det muligt for områder med lav økonomisk aktivitet at bibeholde deres attraktivitet. Afstand har dog betydning, og jobmulighederne skal således være inden for rækkevidde.

Der er i høj grad et behov for øget viden om de regionale bosætningsmønstre set i lyset af, at en af de største regionalpolitiske udfordringer i Danmark er at understøtte en afbalanceret befolkningsudvikling. Det samlede befolkningstal er vokset støt, mens en del udkantsområder i en årrække har oplevet nettoaflytning og befolkningsfald. Analysen indeholder i den forbindelse bl.a. en udførlig statistisk kortlægning af de faktorer, der har betydning for, hvilke kommuner som erhvervsaktive vælger at bosætte sig i.

Forudsætninger for analysen

Analysen beskæftiger sig bl.a. med, om udviklingen i pendling og bosætning i yderområderne – og til dels også i de økonomiske ”kraftcentre” – adskiller sig fra udvikling i resten af landet. I den sammenhæng er der foretaget en afgrænsning blandt kommunerne, jf. figur 4.1.

Figur 4.1 Yderområder og økonomiske kraftcentre

Note: Yderområder (blå kommuner) er defineret som de kommuner, der kunne karakteriseres som yderområder i 1996 på baggrund af Miljøministeriets definition: kommuner i pendlingsoplande opgjort for 1992 (Miljøministeriet, 2003) uden byer over 20.000 indbyggere (i 1996). Definitionen er tilpasset de nye kommunegrænser. Økonomiske kraftcentre (grønne kommuner) er defineret ud fra den indkomst, der skabes inden for kommunen divideret med antal indbyggere (på data fra 2006). Kun kommuner med indeks 15 eller derover kvalificerer sig som økonomisk kraftcenter. Indeks 100 er kommunen med den højeste indkomstkabelse pr. indbygger. Der er stor spredning i indekset, idet langt hovedparten af kommunerne ligger under indeksets grænseværdi på 15.

Kilde: Copenhagen Economics og Indenrigs- og Socialministeriet (på baggrund af Miljøministeriet, 2003 samt kort fra Kort & Matrikelstyrelsen).

Regionalpolitisk redegørelse gør årligt status for den regionale fordeling af den samlede befolkningsvækst, jf. forrige kapitel, mens denne særskilte analyse er afgrænset til den erhvervsaktive del af befolkningen. De erhvervsaktive skaber fundamentet for de lokale erhverv, gennem efterspørgsel, og for kommunernes økonomi, gennem skattebetalingen. Desuden skaber de et lokalt arbejdskraftgrundlag for erhvervslivet. De erhvervsaktives bosætnings- og pendlingsvalg har altså stor betydning for den regionale balance. Denne analyse er derfor afgrænset til at se på de erhvervsaktives adfærd.

Sammenfatning af analyseresultater

I forhold til de regionale bosætningsmønstre kan det konstateres, at det især er kommunerne omkring de fire store byer og Trekantområdet, der har haft en nettotilflytning af erhvervsaktive i perioden 1996 til 2006. Denne tendens er stærkest i den sidste halvdel af perioden. Yderområderne har samlet oplevet en nettoafvandring på ca. 3.200 erhvervsaktive både i perioden 1996 til 2001 og i perioden 2001 til 2006.

Resultaterne viser imidlertid, at det ikke er en forudsætning for øget nettotilflytning, at der er stor økonomisk aktivitet inden for rækkevidde. Ifølge analysen har det derfor nærmest ingen betydning haft for bosætningsmønstret, at en større del af produktionen sker i færre kommuner. Dermed er der ikke nødvendigvis en konflikt mellem koncentration af produktion og en balanceret befolkningsudvikling.

Den statistiske analyse peger endvidere på, at der er nogle politikredskaber, som kommunerne kan bruge for skabe mere balance i bosætningen. Fælles for disse redskaber er, at de er synlige for potentielle tilflyttere. Det er faktorer som kultur og skat. For forældrene har f.eks. også taksterne for børnepasning betydning for, om de ønsker at bosætte sig i kommunen. Andre faktorer, der påvirker tilflytningen positivt, er infrastruktur, tilstedeværelse af kyst, det forhøjede befordringsfradrag for en række udkantsområder (se side 20 i folketingsredegørelsen) og nærhed til forældre.

Analysen undersøger også særskilt flyttemønstrene for de erhvervsaktive, der har de højeste indkomster, idet denne gruppes flyttheadfærd har stor betydning for udjævningen i de regionale indkomstforskelle. I perioden 1996 til 2001 har der været en kraftig nettoafvandring af højtlønnede fra uddannelsesbyerne, som i høj grad er sammenfaldende med de økonomiske kraftcentre. Nettotilflytningen af højtlønnede sker hovedsageligt til kraftcentrenes oplandskommuner, men der er også nettotilflytning til yderområderne. En del af tilflytterne er sandsynligvis gamle bysbørn, der vender hjem efter endt uddannelse. I perioden 2001 til 2006 er tendensen forstærket med højere nettoafvandring fra kraftcentrene og en nettotilflytning, der når længere ud i landet. Yderområdernes nettotilflytning er stort set den samme i de to perioder med en nettotilflytning på ca. 1.100 højtlønnede erhvervsaktive, dvs. erhvervsaktive med de 40 procent højeste indkomster.

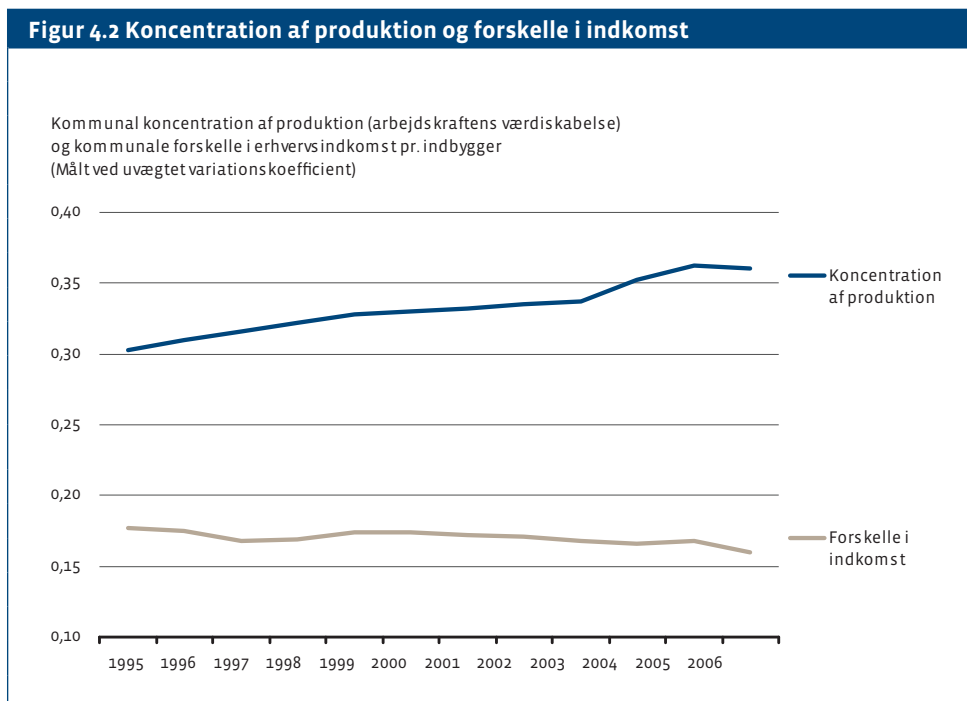
I forhold til pendlingen bliver det dokumenteret, at den gennemsnitlige pendlingsafstand i Danmark er steget med 2 km. over perioden 1996 til 2006, hvilket svarer til en stigning på 13 procent. Stigningen betyder, at indkomsterne i højere grad bliver spredt ud fra de økonomiske kraftcentre, og det mindsker indkomstforskellene mellem kommunerne.

Pendlingen blandt erhvervsaktive, der bor i yderområder, er i gennemsnit steget med 3 km fra 1996 til 2006. Selv om pendlingen generelt medvirker til at udjævne de regionale indkomstforskelle, giver pendling ikke et entydigt øget indkomstniveau for yderområderne. Det er til trods for, at der har været en stigning i andelen af beskæftigede fra yderområderne, der arbejder i de økonomiske kraftcentre fra 1996 til 2006

De følgende afsnit gør nærmere rede for analysens resultater. Afsnit 4.3 følger op på analyserne i de tidligere redegørelser, idet den belyser sammenhængen mellem produktion, indkomst og pendling. Afsnit 4.4 analyserer de regionale pendlingsmønstre, mens der i afsnit 4.5 ses på bosætningsmønstrene. Afslutningsvist undersøges det, hvilke faktorer der har betydning for erhvervsaktives valg af bosætningskommune.

4.3 Pendling mindsker indkomstforskellene

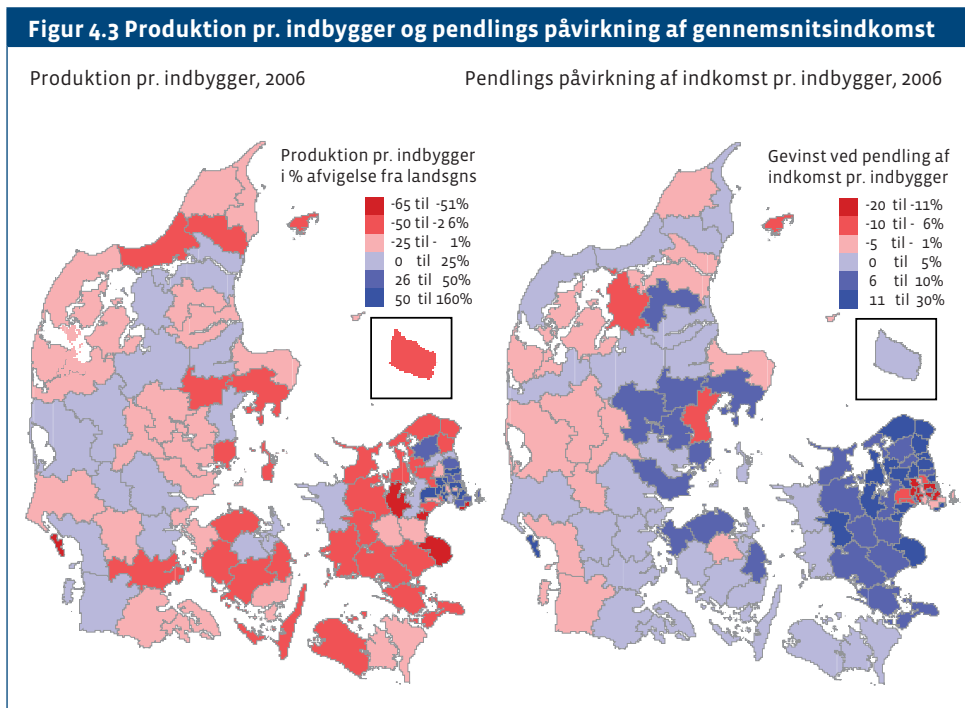
Siden 1995 er der sket en koncentration af produktionen i Danmark. I Regionalpolitisk redegørelse 2007 kunne det konstateres, at tendensen er international. I samme periode er de regionale forskelle i indkomst pr. indbygger dog ikke blevet større. Der er snarere tale om et lille fald i de regionale forskelle, jf. figur 4.2.

Note: Både koncentration af produktion og forskelle i indkomst er beregnet ud fra den uvægtede variationskoefficiens. Ved dette statistiske mål vægtes hver kommune lige højt i beregningen af regionale forskelle, og der tages udgangspunkt i afstanden til landsgennemsnittet. Indkomstforskellene er beregnet ud fra borgernes gennemsnitlige erhvervsindkomst i kommunerne. Produktion i kommunen er beregnet som lønsom efter arbejdsstedskommune plus overskud af selvstændiges overskud pr. indbygger. Koncentration af produktion er udregnet for 1995, 1999, 2003, 2004, 2005 og 2006 på baggrund af kommunerne 1. januar 2007.

Kilde: Copenhagen Economics på baggrund af data fra Danmarks Statistik.

Baggrunden for denne udvikling er, at øget pendling i stigende grad er med til at sprede indkomsterne ud over kommunerne. Mens den økonomiske aktivitet koncentrerer sig omkring de store byer, og der er store kommunale forskelle i produktionen, jf. venstre side af figur 4.3, så opvejer pendlingen de regionale/kommunale forskelle i produktion, så den gennemsnitlige indkomst pr. indbygger udjævnes på tværs af kommunerne, jf. den højre del af figur 4.3, hvor effekten af pendling er opgjort.⁹

Note: Produktion er opgjort som lønsum for kommunens arbejdssteder plus overskud af selvstændig virksomhed. Pendlings påvirkning af gennemsnitsindkomst er opgjort på baggrund af en dekomponering af erhvervsindkomst pr. indbygger, hvor pendlingskomponenten er en Taylor-approksimation af forholdet mellem gennemsnitlig indkomst for beskæftigede opgjort efter bopæl og gennemsnitlig indkomst for beskæftigede opgjort efter arbejdssted relativt til samme forhold på landsplan.

Kilde: Copenhagen Economics på baggrund af data fra Danmarks Statistik og kort fra Kort & Matrikelstyrelsen.

Især skaber pendlingen højere indkomster i oplandskommunerne til de fire store byer: København, Århus, Odense og Aalborg. I nogle af disse oplandskommuner er der høje indkomster pr. indbygger samtidig med, at der er en lav produktion. Det gælder f.eks. Solrød, Dragør og Lejre på Sjælland samt Odder, Fanø og Rebild i Jylland. Mange pendler ud af disse kommuner for at arbejde.

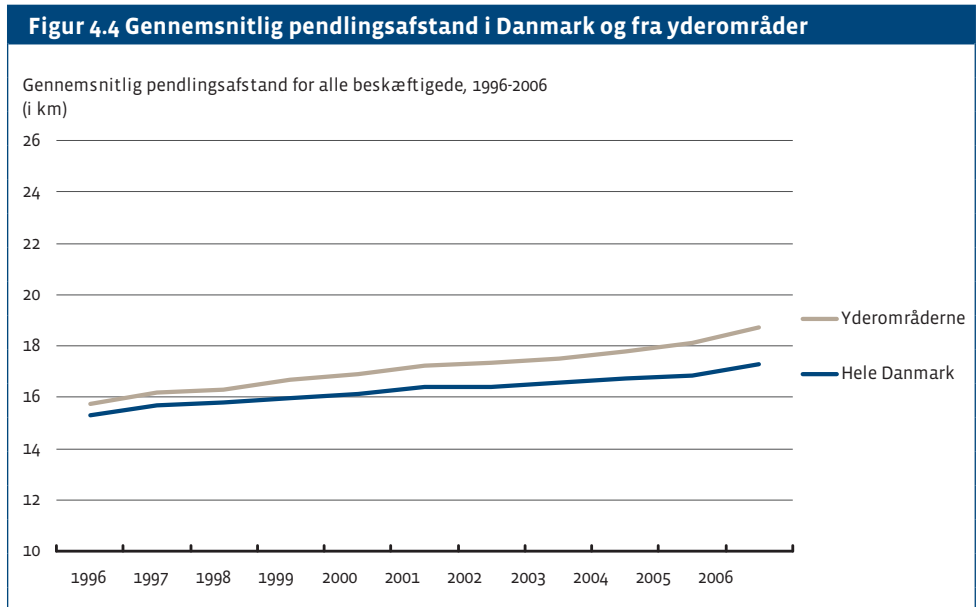
⁹ Pendlings påvirkning af indkomst er opgjort, så vi kan se hvor meget indkomsten pr. indbygger i kommunen ville ændre sig, hvis alle pendlere fik samme indkomst som de beskæftigede i kommunens erhvervsliv. En vigtig del af pendlings funktion er at skabe mulighed for gode match mellem arbejdsgivere og arbejdstagere til begge parter fordel. Denne effekt kan ikke isoleres og er derfor ikke medtaget i beregningen.

I yderområderne får nogle af kommunerne en mindre gevinst ved pendlingen. Det er hovedsageligt de kommuner, der har en lav produktion pr. indbygger. Men andre kommuner i yderområderne trækker i modsatte retning. Dette resultat skal ses i lyset af yderområdernes geografiske position med vand og udland som nabo. Der er langt til de økonomiske kraftcentre, og derfor pendler færre til kraftcentrene fra yderområderne end fra andre kommuner.

4.4 Pendlingen er steget

Pendlingsafstandene er steget fra 1996 til 2006. I 1996 havde en gennemsnitlig beskæftiget dansker 15,3 km fra bopælen til arbejdspladsen, og over perioden steg pendlingsafstanden til 17,3 km. Vi pendler altså 200 meter mere for hvert år.

De beskæftigede fra yderområderne pendlede hver 438 meter mere end gennemsnittet i 1996. I 2006 var forskellen steget til 1.434 meter. Over hele perioden har beskæftigede fra yderområderne øget deres pendlingsafstand med gennemsnitligt 3 km til 18,7 km, jf. figur 4.4.

Note: Inden 2002 eksisterer der kun pendlingsafstand beregnet på bopælskommune og arbejdsstedskommune. Individets præcise pendling fra bopælsadressen til arbejdsstedsadressen kan beregnes for årene 2002-2006. For at få en sammenhængende tidsserie er niveauet af pendling for 1996-2001 opjusteret med forskellen i gennemsnitlig pendling på de to opgørelsesmetoder for året 2002. Der vil altid være tale om en opjustering for 1996-2001, da pendlingsafstanden her blev opgjort til nul for pendling internt i kommunen.

Kilde: Copenhagen Economics på baggrund af data fra Danmarks Statistik.

Den stigning, der ses i den gennemsnitlige pendlingsafstand, understøtter resultatet fra Regionalpolitisk redegørelse 2008, hvor der kunne konstateres en stigning i andelen af beskæftigede, der pendler ud af bopælskommunen.

Højtuddannede mænd pendler mest

Pendlingen er størst for mænd med lang videregående uddannelse, der bor alene og er 30-39 år. Omvendt er den gennemsnitlige pendling mindre for lavtuddannede kvinder, der bor alene med hjemmeboende børn, jf. tabel 4.1.

Tabel 4.1 Forskelle i pendlingsafstand på tværs af grupper ¹⁰		
Gruppe	Hele landet (Forskel til gennemsnit)	Yderområder (Forskel til gennemsnit)
Mænd	++	+++
Kvinder	+++	+++
Under 30 år	≈	≈
30-39 år	+	+
40-49 år	≈	≈
50-59 år	÷	÷
Over 59 år	≈	≈
Enlig uden hjemmeboende børn	≈	+++
Enlig med hjemmeboende børn	++++	++++
Samlevende uden hjemmeboende børn	≈	≈
Samlevende med hjemmeboende børn	≈	÷
Grundskole/gymnasial uddannelse	÷	÷
Erhvervsfaglig uddannelse	≈	≈
Kort eller mellemlang videregående uddannelse	≈	+
Lang videregående uddannelse	+++++	+++++++
Gennemsnit	17,3 km	18,7 km

Note: Et ≈ svarer til at niveauet ligger inden for plus/minus 1 km fra den gennemsnitlige pendlingsafstand. Et + svarer til mellem 1 og 2 km længere gennemsnitlige pendlingsafstand for gruppen end gennemsnittet.

Kilde: *Copenhagen Economics*.

Personer med en lang videregående uddannelse skiller sig klart ud med en højere gennemsnitlig pendlingsafstand end andre uddannelsesgrupper. Det er i overensstemmelse med forventningen. De højtuddannede udgør den mest specialiserede del af arbejdsstyrken, og derfor har de sværere ved at finde et match mellem arbejdssted og bopæl, der giver lav pendlingsafstand.

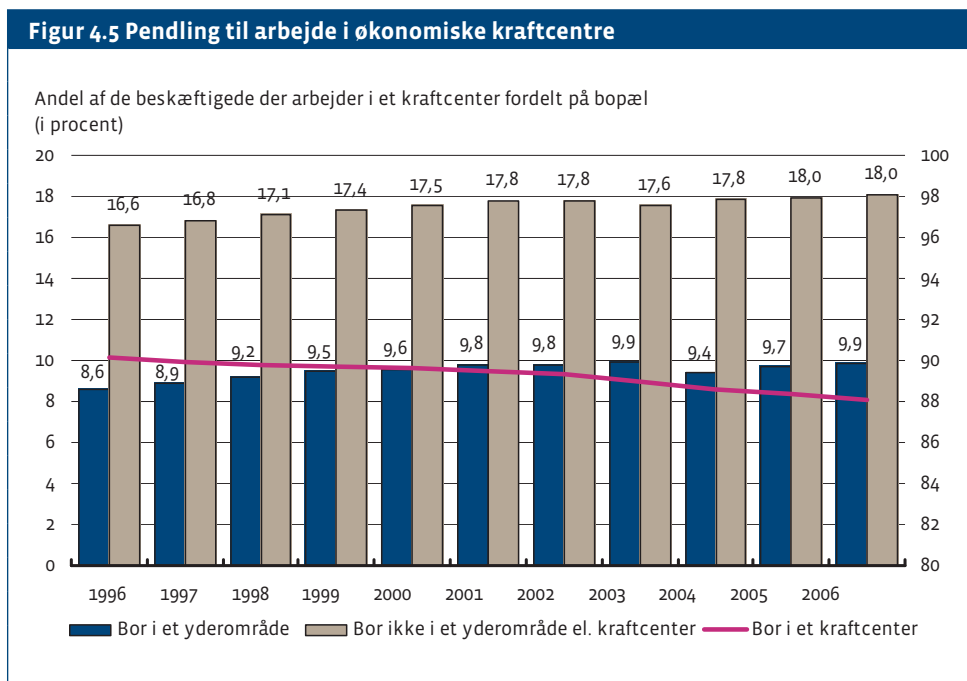
Indkomst spredes fra de økonomiske kraftcentre

Indkomster skabt i kraftcentrene når ud til oplandskommunerne gennem pendling. Indkomsten fra produktionen bliver dermed spredt. Det skaber høje gennemsnitsindkomster i kommuner, der ville stå langt svagere uden pendling. De regionale indkomstforskelle bliver derfor mindre på grund af pendlingen.

Eftersom yderområderne ligger længere fra de økonomiske kraftcentre, når indkomsterne fra kraftcentrene ikke ud til yderområderne i så høj grad som til andre kommuner. Det er på

¹⁰ Tabellen viser de samme pendlingsmønstre på tværs af køn, alder, familietype og uddannelsesniveau som andre studier (Se f.eks. Larsen, 2006, s. 15).

trods af, at de gennemsnitlige pendlingsafstande er højere for yderområderne. Andelen af de beskæftigede, der arbejder i et kraftcenter, er ca. halv så stor for yderområderne som for andre områder uden for kraftcentrene, jf. figur 4.5.

Note: Søjlerne skal aflæses efter skalaen til venstre, mens linjen skal aflæses på akse til højre.

Kilde: Copenhagen Economics på baggrund af data fra Danmarks Statistik.

Fra 1996 til 2001 var der en stigning i andelen af beskæftigede, der arbejder i et økonomisk kraftcenter, men som bor uden for kraftcentrene. Fordi yderområdernes udgangspunkt er en lavere andel, er den relative stigning størst for denne gruppe.

I perioden efter 2001 har andelen, der arbejder i kraftcentrene, men bor uden for, været stabil. Til gengæld er der flere med bopæl i kraftcentrene, der pendler uden for kraftcentrene for at arbejde. Det forstærker billedet af, at alle grupper pendlede mere i 2006 end i 1996.

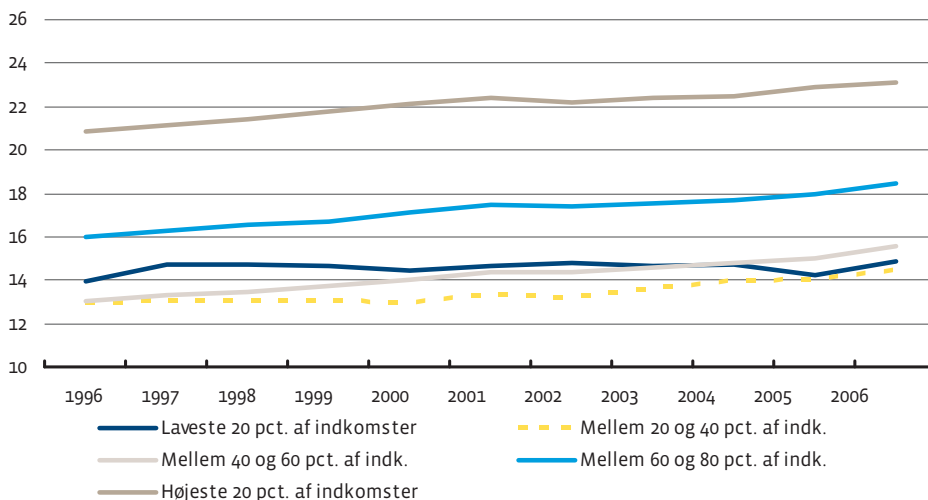
Højtlønnede pendler langt

Det er især de højestlønnede erhvervsaktive, der er villige til at pendle langt, og det gælder især i yderområderne. De højestlønnedes pendling kan påvirke den gennemsnitlige indkomst mest, når de trækker indkomst fra kraftcentrene ud i resten af landet.

Især de højestlønnede 20 procent af de erhvervsaktive pendler klart mere end resten af de erhvervsaktive. Også gruppen med de næsthøjeste indkomster pendler i gennemsnit længere end de 60 procent med de laveste indkomster, jf. figur 4.6.

Figur 4.6 Pendlingsafstand fordelt på indkomstgrupper

Gennemsnitlig pendlingsafstand fordelt på indkomstgrupper, 1996-2006
(i km)

Note: Inden 2002 eksisterer der kun pendlingsafstand betegnet på bopælskommune og arbejdsstedskommune. Individets præcise pendling fra bopælsadressen til arbejdsadressen kan beregnes for årene 2002-2006. For at få en sammenhængende tidsserie er niveauet af pendling opjusteret fra 1996-2001, da pendlingsafstanden her blev opgjort til nul for pendling internt i kommunen. Hver indkomstgruppe indeholder 20 pct. af de erhvervsaktive.

Kilde: Copenhagen Economics på baggrund af data fra Danmarks Statistik.

For gruppen, der udgør de 20 procent højeste indkomster, har der været en gennemsnitlig stigning i pendlingsafstanden på 2,3 km fra 20,8 til 23,1 km fra 1996 til 2006.

I yderområderne er forskellene mellem indkomstgrupperne større. Den højeste indkomstgruppe har i perioden haft en stigning i den gennemsnitlige pendlingsafstand på 4,2 km., så den i 2006 udgør 25,8 km.

4.5 Bosætning og flyttevalg

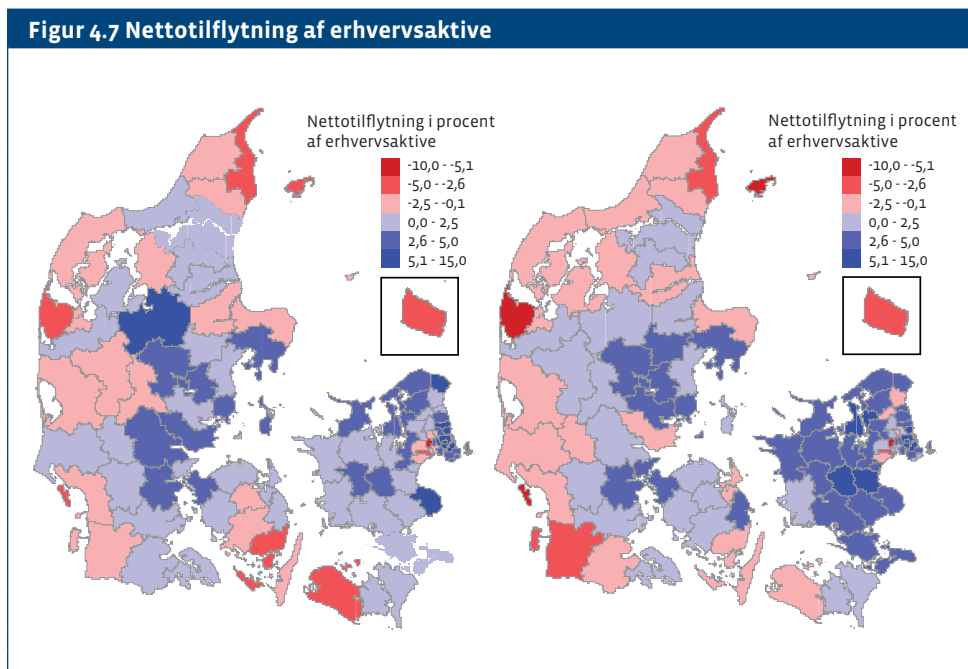
For at få et billede af, hvorfor borgerne i stigende grad vælger at pendle, er det nødvendigt at forstå det samlede valg af bopæl og arbejdssted, som pendlingen er et resultat af. I baggrunden for borgernes valg af bopæl ligger en af nøglerne til at kunne forklare udviklingen i kommunernes befolkning og indkomst.

Der ses således i dette afsnit nærmere på netop borgernes bosætningsmønstre, og på hvad der således påvirker borgernes valg af bopæl. Som nævnt i afsnit 4.2 er denne analyse afgrænset til at se på de erhvervsaktive borgere.

Regionale flyttemønstre

Nettotilflytningen af erhvervsaktive var kendetegnet ved to ting i perioden 1996 til 2001. Det var især kommunerne i de danske randområder, der oplevede nettoafvandring, mens det

hovedsageligt var kommunerne i og omkring de økonomiske kraftcentre, der havde en nettotilflytning af erhvervsaktive. Billedet blev forstærket i perioden 2001 til 2006, jf. figur 4.7.

Note: I kortet til venstre er nettotilflytningen sat i forhold til antallet af erhvervsaktive i år 2000, og i kortet til højre er nettotilflytningen sat i forhold til antallet af erhvervsaktive i år 2005. Nettotilflytningen er opgjort fra 1. januar til 1. januar i perioden.

Kilde: Copenhagen Economics på baggrund af data fra Danmarks Statistik og kort fra Kort & Matrikelstyrelsen.

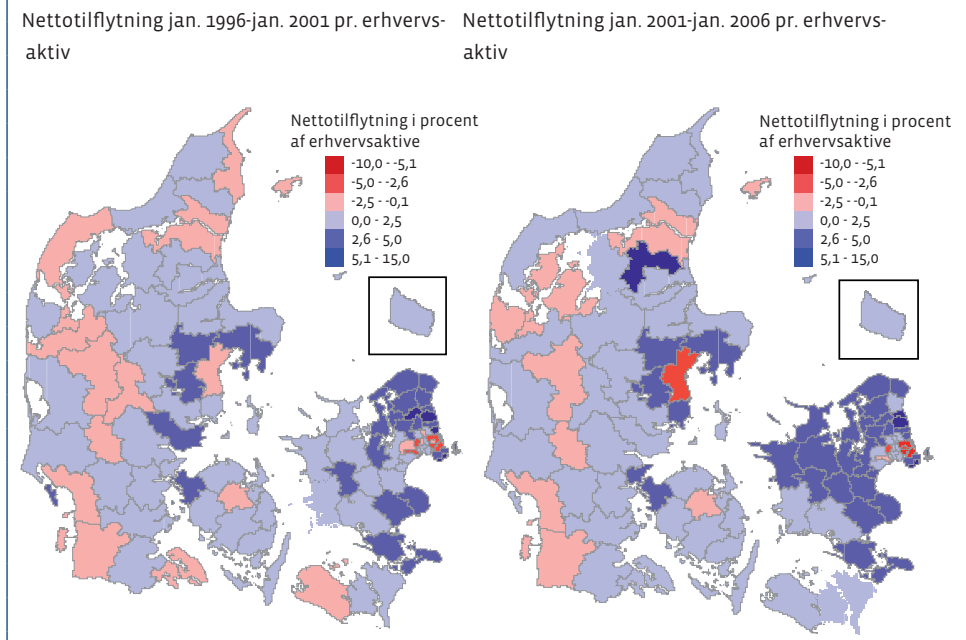
Nettoafvandringen fra yderområderne var på ca. 3.200 erhvervsaktive personer i begge perioder, og over hele perioden svarer det til ca. 2,7 procent af de erhvervsaktive. Således er det i høj grad kommunerne i yderområderne, der har oplevet en nettoafvandring af erhvervsaktive. Kun Guldborgsund og Samsø Kommuner har haft en nettotilflytning i begge perioder.

Den pendling, der udjævner indkomstforskellene, er i høj grad drevet af højtlønnede, der ønsker at bo uden for de økonomiske kraftcentre, selv om de arbejder i kraftcentrene.

De højtlønnede bosætter sig i stigende grad uden for kraftcentrene. I perioden 1996 til 2001 var der en nettoafvandring fra kraftcentrene på ca. 14.000 højtlønnede erhvervsaktive. Især kommunerne i den umiddelbare nærhed af kraftcentrene havde den største nettotilflytning i den periode. Nettotilflytningen var lavest i nogle af de yderområder, der ligger langt væk fra kraftcentrene, jf. figur 4.8.

Figur 4.8 Nettotilflytning af de 40 procent erhvervsaktive med højeste indkomster

Kilde: Copenhagen Economics på baggrund af data fra Danmarks Statistik og kort fra Kort & Matrikelstyrelsen

I perioden 2001 til 2006 steg nettoafvandringen fra kraftcentrene til ca. 21.000 højtloønnede erhvervsaktive. I den periode havde oplandet til de fire største byer og Trekantområdet den største nettotilflytning. Men der var også en nettotilflytning længere væk fra kraftcentrene.

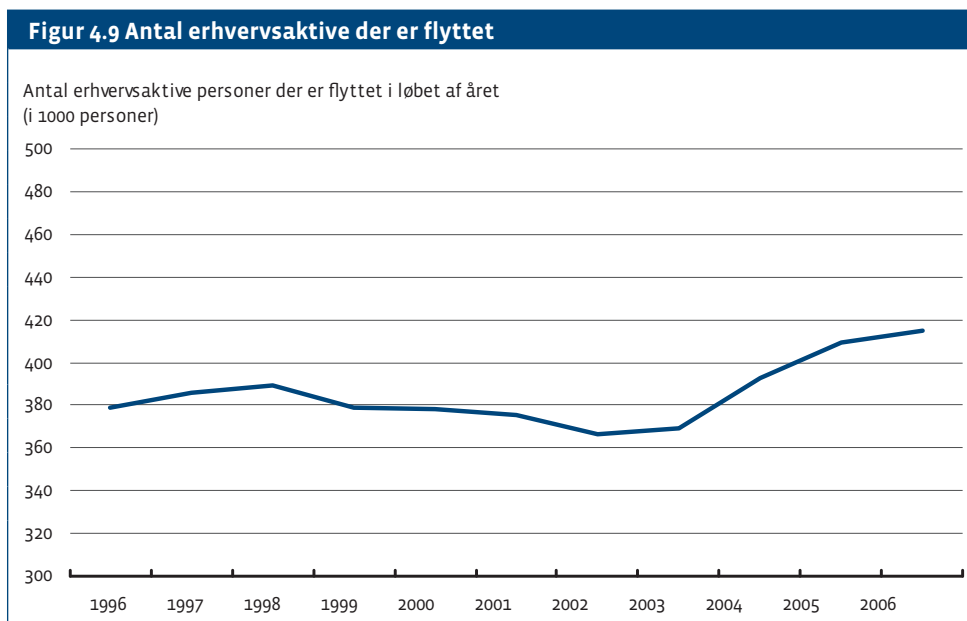
Nettoafvandringen i København modsvares i perioden af en nettotilflytning i det meste af Sjælland – dog stærkest i oplandet uden for Storkøbenhavn. Nettoafvandringen i Århus Kommune er sket samtidig med, at nabokommunerne har nettotilflytning. Ved Aalborg er det især Rebild Kommune, der har haft en nettotilflytning, men alle Aalborgs nabokommuner har oplevet en vækst. Ved Odense er der samme tendens, men her har Trekantområdet trukket mange tilflyttere. I forbindelse med den lave omsætning på boligmarkedet i 2008 og starten af 2009 er det sandsynligt, at bopælsmobiliteten er faldet i forhold til perioden op til 2006. Flere kommuner har også meldt om problemer med at sælge nye byggegrunde, hvilket indikerer en vis opbremsning i tilflytningen til disse kommuner.

I yderområderne var nettotilflytningen ca. 1.100 højtloønnede tilflyttere i hver af de to perioder 1996-2001 henholdsvis 2001-2006. Heraf er der sandsynligvis mange, der vender tilbage efter endt uddannelse uden for yderområderne. Kun Tønder og Læsø Kommuner har oplevet en nettoafvandring af højtloønnede i begge perioder.

Hvorfor flytter man?

Der er i gennemsnit ca. 400.000 erhvervsaktive, som flytter hvert år. Det svarer til, at mere

end hver syvende af de erhvervsaktive flytter. Der har dog været nogle udsving i perioden 1996-2006, jf. figur 4.9.

Note: En erhvervsaktiv person tælles som flyttet når vedkommende ikke har samme bopælsadresse 1. januar i det givne år og 1. januar året efter. Hvis en person er flyttet flere gange i løbet af et år, så tæller personen kun med én gang som flytning.

Kilde: Copenhagen Economics på baggrund af data fra Danmarks Statistik.

Antallet af erhvervsaktive, der flytter, er afgørende for, hvor mange potentielle tilflyttere der er i spil, når kommunerne forsøger at tiltrække nye borgere.

Det er omkostningsfyldt at flytte. Det koster både tid og penge at skifte fra en bopæl til en anden. Mange flytter, når de oplever en ændring i de individuelle behov, fordi fordelene ved at skifte til en anden bopæl da opvejer omkostningerne. Den gennemførte analyse viser, at de år, hvor mange erhvervsaktive flytter, typisk også er de år, hvor mange skifter familietype.^{11, 12}

En analyse foretaget af Deding & Filges (2004) belyser flytteårsagerne på baggrund af individdata og spørgeskemaer. Analysen finder, at hovedparten af flytningerne bliver initieret af familiære forhold, men jobskifte øger også sandsynligheden for at flytte. En undersøgelse foretaget af EDC blandt deres ca. 1.400 boligsælgende kunder i 2008, viste ligeledes, at over halvdelen af

¹¹ De fire familietyper er henholdsvis enlig uden hjemmeboende børn, enlig med hjemmeboende børn, samlevende uden hjemmeboende børn og samlevende med hjemmeboende børn.

¹² Antal erhvervsaktive, der flytter, og antal erhvervsaktive, der har skiftet mellem to af de fire mulige familietyper i løbet af samme år korrelerer med 79 procent for årene 1996-2006. Og en estimation af sammenhængen giver en signifikant positiv koefficient.

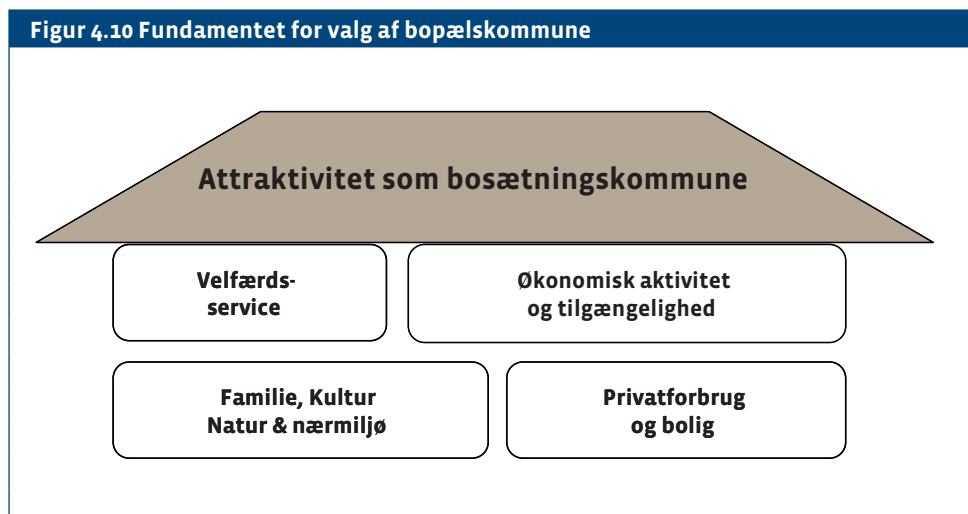
de personer, der flytter, har som vigtigste grund, at der er sket ændringer i form af jobskifte, skilsmisse eller ændrede krav til boligen som følge af familieændringer eller lignende. De nye boligbehov opstår altså typisk som følge af ændringer i familien som fødsler, dødsfald, skilsmisser og ændret jobsituation.

Især de unge og lavtuddannede fylder meget i flyttestatistikken. Erhvervsaktive med børn flytter ikke så ofte, og flytteeaktiviteten falder med alderen.¹³ Det kan have betydning for, hvilke grupper det er muligt at tiltrække. Ud fra denne logik kan kommuner, der ønsker at øge tilflytningen, vælge at fokusere på erhvervsaktive, der er ved at etablere familie. Det er en gruppe, der skal tilpasse bolig efter nye behov, og derfor flytter de. Til gengæld er de generelt stabile borgere, når de har etableret familien, og når de bliver ældre. De seneste års mange udstyknings af nye parcelhusområder, især i oplandskommunerne til de større byer, vidner også om, at mange kommuner allerede har rettet bosætningsindsatsen mod denne gruppe.

Faktorer for valg af bopælskommune - introduktion

De erhvervsaktive vælger den bopæl, der virker mest attraktiv ud fra egne kriterier, ønsker og budget. Der er faktorer, som personen vurderer positivt henholdsvis negativt ved de forskellige områder. En del af dette handler om den specifikke bolig og de ønsker, der kan være i forhold til boligart, have, størrelse og boligstil.¹⁴

En anden del handler om, hvor i landet man ønsker at bo og områdets karakteristika – herunder kommunalt betingede faktorer som skat og service. Kommunerne adskiller sig altså på nogle faktorer, der påvirker borgernes velfærd, og som derfor afgør den enkelte kommunes attraktivitet, jf. figur 4.10.

Kilde: Copenhagen Economics.

¹³ Ærø (2002, s.23) analyserer flyttemønstrene ved hjælp af livscyklusfaser og når til lignende konklusioner.

¹⁴ Se f.eks. Ærø et al. (2005, s.10-12) om forskellige tilflyttertellers boligpræferencer i randområder.

En række kommuner, herunder Greve, Varde, Viborg og den tidligere Aarup Kommuner, har fået gennemført bosætningsanalyser for blandt andet at få belyst hovedårsagerne til, at tilflytterne har valgt kommunen. Et generelt resultat er at kortere afstand til familie og venner har stor betydning. Ikke mindst for enlige med børn synes det afgørende.

I mange tilfælde synes det også at være en personlig tilknytning til kommunen, som er udslagsgivende for valget af bopælskommune. I den analyse, som Viborg Kommune har fået foretaget, havde f.eks. 61 procent af tilflytterne ikke andre kommuner med i overvejelserne, da de flyttede til kommunen. Det drejer sig især om personer, der tidligere har boet i kommunen.

Natur vurderes også i disse analyser som en af de højest placerede faktorer for valget af kommune. Det konstateres f.eks. i analyserne for Viborg og den tidligere Aarup Kommuner, men også i analyserne for Varde og Greve Kommuner synes natur at rangere højt hos tilflytterne. Bolig og boligområde nævnes også som en oplagt faktor. For forældre er folkeskolen og børnepasning også generelt fundet at have betydning for valget af kommune. Det ses f.eks. i analyser for Greve, Aarup og Viborg Kommuner. Ikke alle af de fundne faktorer af betydning for valget af bopælskommune er faktorer, som kommunen kan påvirke. I bosætnings- og pendlingsanalysen for Varde Kommune nævner f.eks. 30 pct. af de adspurgte, at hovedårsagen til valget om at flytte til kommunen var et ønske om at flytte sammen med kæreste eller ægtefælle, der allerede var bosat i kommunen. Omvendt blev en række påvirkelige faktorer som skat, grundskyldspromille og kommunal service vurderet som mindre vigtige i disse analyser.

De regionale forhold spiller også en rolle for resultaterne i de enkelte kommuners flytteanalyser. I Greve er lokale jobmuligheder mindre vigtige på grund af den korte afstand til København. I analysen for Varde Kommune lægger tilflytterne mindre vægt på kommunens fritids- og kulturudbud, hvilket skal ses i lyset af, at tilflyttere til området med stærke ønsker om kultur, ifølge analysen, foretrækker Esbjerg Kommune. Sådanne forskelle i de kommunale karakteristika kan ofte være til alles fordel, fordi det giver borgere mulighed for at finde en kombination af service, skat, kultur etc., der kan svare til deres præferencer.

De lokale analyser af bosætning giver nogle indikationer af, hvad der kan have betydning ved valg af bopæl. Men når man i de lokale analyser spørger personer, som allerede er flyttet, drejes resultatet også i en bestemt retning af den pågældende kommunes karakteristika. Der vil således kunne opnås ny væsentlig information ved at se på tværs af kommunerne for at afdække, hvilke faktorer der generelt har betydning for erhvervsaktive, når de bosætter sig.

Variable i bosætningsmodellen

Med henblik på at analysere de erhvervsaktives flyttevalg er der i den nye analyse til brug for denne redegørelse udarbejdet en omfattende bosætningsmodel på detaljerede data om alle erhvervsaktive personer i Danmark, som vælger at flytte i henholdsvis 1996, 2001 og 2006. Analysen af de erhvervsaktives flyttevalg tager udgangspunkt i det faktiske valg af bopælskommune, som den enkelte erhvervsaktive person har foretaget. Analysen følger de

ca. 400.000 erhvervsaktive, der skifter bopæl i løbet af et år, og sammenholder med de umiddelbare karakteristika, der kan have betydning for valget af bosætningskommune.¹⁵

Tabel 4.2 til 4.5 oplister de i alt 30 variable, der er blevet testet i den statistiske model. Variable er udvalgt, så de i første omgang repræsenterer de forskellige faktorer, der indgår i den modelramme for bosætningsvalg, som fremgår af figur 4.10.

Der er truffet nogle metodemæssige valg for at kunne gennemføre analysen. Generelt bliver modellen mere kompliceret jo flere variable, der indgår i analysen, fordi de forklarende variable i større eller mindre grad samvarierer. En model med mange variable er derfor ikke nødvendigvis en bedre model. Endvidere må to variable ikke være udtryk for samme bagvedliggende årsag. Der ligger således en række teoretiske og metodiske overvejelser bag udvælgelsen af de specifikke variable i modellen.¹⁶

Tabel 4.2 Variable under økonomisk aktivitet og tilgængelighed		
Variabel	Forventet fortegn	Operationalisering
Økonomisk aktivitet inden for rækkevidde	Positiv	Økonomisk aktivitet, man kan trække på, opgøres som lønsum efter arbejdsstedskommune deflateret med afstand. Fra en given kommune kan man trække på lønsum både i og uden for kommunen, men værdien af kommunernes lønsum falder lineært med afstanden i kroner og er helt væk ved 350 kr. (2003-priser). Det betyder at hvis man bosatte sig i Rødby, så kunne man trække 100 procent på den økonomiske aktivitet på arbejdsstederne i Rødby Kommune. Man kunne også trække på f.eks. Vordingborg, men der er der en omkostning (tid, brændstof og evt. færge- og broafgifter) og derfor tæller den økonomiske aktivitet i Vordingborg ikke med fuld kraft, hvis man bosatte sig i Rødby. Jo længere væk man skal køre i bil, jo mindre er arbejdsmarkedet værd for en person i Rødby. Værdien af økonomisk aktivitet for Rødby dør helt ud ved Københavns Kommune.
Ekstra befordringsfradrag	Positiv	Dummyvariabel på de kommuner, som Skatteministeriet har udpeget til at yderområder i forhold til befordringsfradraget
Tilgængelighed til lufthavnsafgange	Positiv	Tilgængelighed til lufthavn opgøres som passagertallet deflateret med afstand. Fra en given kommune kan man trække på passagertallet fra andre kommuner, men værdien af passagertallet falder lineært med afstanden i kroner og er helt væk ved 350 kr. (i 2003-priser).
IC3-tog	Positiv	Dummy for tilstedeværelse af togstation med IC3-stop. Indikator for tilgængelighed i forhold til andre større byer og til andre regioner.

Note: Variable med fed har det forventede fortegn i den endelige model og er signifikante.

Kilde: *Copenhagen Economics*.

¹⁵ Regressionsanalysen er foretaget på baggrund af den tidligere kommunalstruktur. Bornholms hidtidige kommuner er slået sammen og ligeså med Ærø, så der i alt arbejdes med 270 danske kommuner.

¹⁶ Analysen er baseret på en såkaldt conditional logit model, Se bilaget på www.copenhageneconomics.com for en beskrivelse af modellen og de metodiske overvejelser og valg.

Tabel 4.3 Variabler under velfærdsservice

Variabel	Forventet fortegn	Operationalisering
Serviceniveau	Positiv	Serviceindeks (jf. Indenrigs- og Socialministeriets kommunale nøgletal)
Skatteniveau	Negativ	Udskrivningsprocent (Kommuneskat + Amtsskat)
Grundskyldspromille	Negativ	Grundskyldspromille
Pasningsgaranti	Positiv	Dummyvariabel for kommuner med pasningsgaranti
Børnepasningstakster	Negativ	Simpelt gennemsnit af indeks for takster på dagpleje+børnehave. Indeks 100 = laveste sum af takster
Karaktergennemsnit	Positiv	Folkeskolens 9-classes afgangsprøve. Dansk, engelsk, matematik og naturvidenskab tæller lige meget
Ældreplejetakst	Positiv	Simpelt gennemsnit af indeks for takster på udbragt mad, forplejning på plejehjem og aflastningsophold

Note: Variabler med fed har det forventede fortegn i den endelige model og er signifikante.

Kilde: Copenhagen Economics.

Tabel 4.4 Variabler under privatforbrug og bolig

Variabel	Forventet fortegn	Operationalisering
Forbrugsmuligheder i kommunen	Positiv	Antal detail-virksomheder (brancher 52109, 52299, 52300, 52419, 52449) divideret med kommunens areal
Variation i boligudbud	Positiv	Andel ejerboliger
Boligkvalitet	Positiv	Andel af stuehuse, parcelhuse, række-, kæde- og dobbelthuse samt etageboliger der IKKE har installationsmangler (toilet, fjernvarme og/eller bad)
By- og boligforbedringer	Positiv	Udgifter til by- og boligforbedringer (både drift og anlæg som gennemsnit over to år) pr. indbygger
Socialt boligbyggeri	Negativ	Andel almennyttige boliger
Boligpriser	Negativ	M2-priser på parcel- og rækkehuse i 4. kvartal fra Realkreditrådet
Antal husstande	Positiv	Antal husstande i kommunen

Note: Variabler med fed har det forventede fortegn i den endelige model og er signifikante.

Kilde: Copenhagen Economics.

Tabel 4.5 Variabler under familie, kultur, natur og nærmiljø

Variabel	Forventet fortegn	Operationalisering
Afstand til forældres bopælskommune	Negativ	Afstand fra kommune målt i omkostninger ved at køre fra en given kommune til forældre (mor) bopælskommune ultimo året
Afstand til fraflytningskommune	Negativ	Afstand fra kommune målt i omkostninger ved at køre fra en given kommune til bopælskommunen 1/1 i henholdsvis 1996, 2001 og 2006
Kultur	Positiv	Kommunale bruttoudgifter til kultur (inkl. biblioteker og folkeoplysning) pr. indbygger
Forlystelser, kultur og sport	Positiv	Antal arbejdssteder på branchekode 92000 Forlystelser, kultur og sport divideret med antal indbyggere
Byliv	Positiv	Antal restauranter, caféer og barer (55.30.10 og 55.40) divideret med kommunens areal (Specialkørsel)
Kystlinie	Positiv	Længde af kystlinie i forhold til kommunens areal
Blå Flag badestrande	Positiv	Antal Blå Flag-badestrande i forhold til kommunens areal
Skov	Positiv	Andel skov i forhold til kommunens areal (ha/km ²)
Befolkningsstæthed	Negativ	Indbyggere i forhold til kommunens areal
Socialt udsatte	Negativ	Andel af befolkningen der er på revalidering, førtidspension eller kontanthjælp
Etnisk diversitet	Negativ	Andel indbyggere med statsborgerskab fra tredjelande
Kriminalitet	Negativ	Simpelt gennemsnit af indeks for hhv. anmeldte tyverier/indbyggere og anmeldte voldsforbrydelser pr. indbygger

Note: Variabler med fed har det forventede fortegn i den endelige model og er signifikante.

Kilde: Copenhagen Economics.

Variablen ”Økonomisk aktivitet inden for rækkevidde” har en særlig betydning i denne analyse. Der er i denne bosætningsanalyse således særligt fokus på at undersøge, om den konstaterede regionale koncentration af produktion er foreneligt med regional balance, og på hvilke andre faktorer der påvirker bosætningen. Det har derfor været centralt at måle det tilgængelige arbejdsmarked på en måde, som medregner erhvervslivet i alle kommuner, og som tager højde for, at afstand mindsker værdien af andre kommuners erhvervsliv. ”Økonomisk aktivitet inden for rækkevidde” er et sammensat mål, som fanger størrelsen af det arbejdsmarked, man kan trække på, når man er bosat i kommunen. Variablen måler lønnen, der bliver skabt i kommunen, men medregner også noget af den løn der skabes i nærheden, så det tæller mindre jo længere afstanden er.¹⁷

Variablene ”Tilgængelighed til lufthavn” og ”IC3-tog”, jf. tabel 4.2, skal ses som indikatorer for kommunens trafikale tilgængelighed og kan således fortolkes i en bred forstand.

Hvad har betydning for valget af bopælskommune?

Bosætningsmodellen viser, at der er en række faktorer, der påvirker valget af bosætningskommune. I alt 11 variabler med kommunale karakteristika og to individspecifikke variabler giver ”signifikante” resultater med det forventede fortegn, jf. tabel 4.6. Det vil sige, at variablene ikke kan udtages af modellen uden, at modellens evne til at forklare bosætningen forringes, og at den fundne sammenhæng i forhold til at henholdsvis øge eller mindske sandsynligheden for tilflytning svarer til den bagvedliggende teori for årsagssammenhængen.

Tabel 4.6 Fortegn i resultater fra bosætningsmodel			
Variabel	1996	2001	2006
Økonomisk aktivitet inden for rækkevidde (for personer med videregående. udd.)	(+)	+	(-)
Ekstra befordringsfradrag			+
IC3-tog	+	+	+
Skat	(+)	-	-
Børnepasningstakst (for personer med børn)	-	-	-
Pasningsgaranti (for personer med børn)		+	
Karaktergennemsnit		(-)	+
Forbrugsmuligheder i kommunen	+	+	+
Kulturudgifter	+	+	+
Kystlinie	+	+	+
Antal husstande	+	+	+
Afstand til fraflytningskommune (Individspecifik)	-	-	-
Afstand til forældres bopælskommune (Individspecifik)	-	-	-

Note: Fortegn i parentes betyder enten, at fortegnet ikke er som forventet, eller at resultatet er insignifikant - det vil sige, at resultatet ikke er statistisk sikkert nok til, at man kan stole på, at variablen overhovedet påvirker tilflytningen. De øvrige har vi udeladt af modellen, fordi de ikke giver signifikante resultater, eller fordi variabler korrelerer med hinanden. Tilbage har vi intuitivt korrekte og signifikante resultater på, hvad der påvirker sandsynligheden for at vælge en given kommune.

Kilde: Copenhagen Economics på baggrund af data fra bl.a. Danmarks Statistik, Kommunale Nøgletal.

¹⁷ Tilgangen til at måle beskæftigelsesmulighederne bygger på samme tankegang som Munch (2002), der måler afstanden til Rådhuspladsen i København fra de 50 kommuner i hovedstadsregionen. I forhold til Munch er målet udviklet væsentligt i denne analyse. De øvrige danske studier bruger flere forskellige mål til at afdække attraktiviteten af arbejdsmarkedet i en kommune. Alternativerne inkluderer f.eks. arbejdsløshed, beskæftigelsesvækst, koncentration af langtidsløse, ledige stillinger og regionale lønninger. Et væsentligt argument for ikke at bruge f.eks. arbejdsløshed er, at stort set alle tilflyttere til yderområder har afklaret jobsituationen inden flytning (Ærø et al (2005 s.14 øverst)). Desuden er fremtidige jobmuligheder samt jobmuligheder for en eventuel partner mere afhængige af omfanget af arbejdspladser inden for en rimelig køreafstand end af arbejdsløsheden i kommunen. Tidligere danske studier har inkluderet arbejdsløshed, men har vist en sammenhæng, der er modsat det forventede, eller insignifikante koefficienter (Se f.eks. Dilling-Hansen & Smith (1996), Andersen (2002) og Andersen & Norstrand (2002)). Vi definerer jobmulighederne positivt som økonomisk aktivitet inden for rækkevidde.

Estimation af modellen for årene 1996, 2001 og 2006 giver forskellige resultater for de enkelte variable. Det gælder især for økonomisk aktivitet og karaktergennemsnit.

Analysen viser – lidt uventet, at den økonomiske aktivitet har begrænset betydning for bosætningsvalget. Forventningen var, at det er helt afgørende for bosætningsvalget, at der er en høj grad af økonomisk aktivitet inden for rækkevidde. Det tyder analyserne imidlertid ikke på.

Det er kun erhvervsaktive med en videregående uddannelse, der ifølge analysen hellere flytter til en kommune med høj økonomisk aktivitet. Dette kan skyldes, at borgere med en videregående uddannelse udbyder en meget specialiseret arbejdskraft, og der vil således være en bedre sandsynlighed for et jobmatch i områder med stor økonomisk aktivitet. Økonomisk aktivitet påvirker altså alene denne gruppe og har omvendt næsten ingen påvirkning på de samlede bosætningsmønstre.

En årsag kan være, at økonomisk aktivitet faktisk påvirker attraktiviteten af et område, men at attraktiviteten kapitaliseres i boligpriserne. Boligpriser er udeladt af den statistiske model, fordi de netop samvarierer kraftigt med økonomisk aktivitet. Det kan være årsagen til, at Dilling-Hansen (1996) finder, at boligpriser har en signifikant betydning for bosætningen. Måske er økonomisk aktivitet den underliggende årsag til attraktiviteten. Uanset om det er boligpriserne, der opvejer de positive effekter af økonomisk aktivitet, så tyder resultaterne på, at en koncentration af produktion ikke nødvendigvis udgør en udfordring for den regionale balance i bosætningsmønstrene.

De øvrige signifikante variable i 2001-modellen er ”IC3-togstation”, ”Skatteprocent”, ”Børnepasningstakst” og ”Pasningsgaranti” (for personer med hjemmeboende børn), ”Forbrugsmuligheder i kommunen”, ”Kulturudgifter”, ”Kystlinie”, ”Antal husstande”, ”Afstand til fraflytningskommune” og ”Afstand til forældres bopælskommune”. Desuden viser analysen, at det ekstra befordringsfradrag, der har været gældende for nogle kommuner siden 2004, er signifikant i 2006-modellen. Fortolkningen af disse variable følger i næste afsnit i sammenhæng med, at der foretages en analyse af, hvor væsentlig påvirkningen fra de enkelte variable er.

Alene synlige forhold tiltrækker erhvervsaktive

Bosætningsmodellen gør det muligt at konstatere, hvilke variable der har signifikant betydning for bosætningsvalget. I lighed med tidligere danske studier siger modellen dog i første omgang ikke noget om, hvor *væsentlig* betydning, den enkelte variabel har. En variabel kan godt have en signifikant betydning uden, at ændringer i variabelen i realiteten rykker særligt meget ved en kommunes attraktivitet og dermed tilflytning.

Der er derfor gennemført en supplerende statistisk analyse til at kunne vurdere, hvilke af de fundne variable, der er relevante som effektive politik-redskaber. Det er sket ved at anvende bosætningsmodellen for 2001, jf. tabel 4.6, til at gennemføre eksperimenter, hvor der ændres på tre kommuners karakteristika.¹⁸

¹⁸ Der henvises igen til bilaget på www.copenhageneconomics.com for en teknisk beskrivelse af den gennemførte analyse.

Modellen for 2001 giver mest troværdige resultater, der er i overensstemmelse med de teoretiske forventninger, og som har den højeste statistiske forklaringskraft. Vurderingerne baseres derfor på resultaterne fra estimationen på bosætning i 2001. En årsag til, at estimationen for 2006 viser svagere sammenhænge skal måske findes i højkonjunkturen og det meget aktive boligmarked på dette tidspunkt. Den finansielle krise har påvirket boligmarkedet i omvendt retning, hvilket flere kommuner bekræftede allerede ved årsskiftet 2008/2009.¹⁹ Boligmarkedet og bosætningsmønstrene kan således være på vej mod at genfinde en balance, og det giver således mening i de videre analyser at anvende modellen for 2001.

Den gennemførte analyse indikerer, at kommunerne og staten kan påvirke bosætningsmønstrene. Det er faktorer, der umiddelbart er synlige for potentielle tilflyttere, som kan påvirke valget af bopælskommune. Især "IC3-togstation", der kan betragtes som en bredere infrastrukturvariabel, "Børnepasningstakst" og "Kultur" synes at kunne påvirke bosætningen. Men også "Skatteprocenten", "Pasningsgaranti" og "Ekstra befordringsfradrag" har en effekt, jf. tabel 4.7.

Tabel 4.7 Vurderinger af politik-redskaber		
Variabel	Fortegn	Størrelse af effekt
Økonomisk aktivitet inden for rækkevidde (for vid. udd.)	+	Lav
Ekstra befordringsfradrag	+	Middel
IC3-tog	+	Høj
Skat	-	Middel
Børnepasningstakst (for personer med hjemmeboende børn)	-	Høj
Pasningsgaranti (for personer med hjemmeboende børn)	+	Middel
Forbrugsmuligheder i kommunen	+	Lav
Kulturudgifter	+	Høj
Kystlinie	+	----
Antal husstande	+	Lav
Afstand til fraflytningskommune	-	----
Afstand til forældres bopælskommune	-	----

Note: Størrelse af effekt på de enkelte politik-redskaber er vurderinger på baggrund af den estimerede påvirkning på antal flytninger ved ændringer i variabelværdierne for udvalgte kommuner. Det er ikke muligt for en kommune at ændre variabelværdierne for Kystlinie, Afstand til fraflytningskommune samt Afstand til forældres bopælskommune, og derfor rapporteres der ikke en størrelse af effekt for disse variabler.

Kilde: Copenhagen Economics.

¹⁹ Syddjurs Kommune har f.eks. konstateret, at salget af nye byggegrunde er gået i stå. Forklaringen skal både findes i en manglende investeringslyst, og i at lodsejere venter med at sælge for at få en bedre pris for jorden.

Til støtte for fortolkningen af betydningen af de variable, der fremgår af tabel 4.7, er der i tilknytning til den statistiske analyse gennemført interviews med Syddjurs, Lolland, Viborg, Ringsted og Morsø Kommuner om den aktuelle bosætningsituation.

Resultaterne, der fremgår af tabel 4.7, indikerer bl.a., at det ekstra befordringsfradrag til udvalgte udkantskommuner synes at virke efter hensigten og har positiv betydning for tilflytningen til de pågældende kommuner (se side 20 i folketingsredegørelsen for en omtale af det forhøjede befordringsfradrag for pendlere bosat i særligt udpegede udkantskommuner).

En del af de potentielle politikredskaber har særskilt interesse for kommunerne. Det gælder f.eks. børnepasningstaksterne. Resultaterne af modellen for 2001 indikerer, at taksterne for dagpleje og børnehaver har betydning, når erhvervsaktive med hjemmeboende børn vælger bosætningskommune. Baggrunden herfor kan være, at børnefamilier har høje udgifter, og at det i den sammenhæng er nemt at undersøge taksterne i forbindelse med valget af bopæl.

Det påvirker tilsyneladende også forældrenes valg, om der er pasningsgaranti i kommunen (i 2001). I 2005 blev pasningsgarantien nu lovpligtig, men indtil da var tilstedeværelsen af pasningsgaranti en tydelig indikator for serviceniveauet på børnepasningsområdet.²⁰ Der er stadig forskel på kommunernes service på børnepasningen, og på om kommuner går videre med garantien, end loven foreskriver. Og resultatet kan altså indikere, at stærke signaler på børneområdet kan have betydning for tiltrækningen af tilflyttere.

De gennemførte analyser indikerer også, at niveauet for kulturudgifterne kan have betydning for valget af bosætningskommune. Det kan skyldes, at høj kulturel aktivitet kan give borgerne oplevelser, som tilflyttere gerne vil have del i. Kultur kan desuden sætte kommunen på landkortet og ændre kommunens image overfor omverdenen. F.eks. kan nævnes Horsens image som koncertby og Brøndby som en af de førende kommuner inden for fodbold.

Resultaterne peger også i retning af, at en lav skatteprocent trækker flere erhvervsaktive til. På trods af at flere af de lokale bosætningsanalyser henviser skatten til de mindre vigtige bosætningsfaktorer, så viser denne tværgående analyse altså, at skatten *har* betydning for valget af bosætningskommune. Årsagen kan være, at skat er en meget synlig faktor, og at skattniveauet påvirker de erhvervsaktives rådighedsbeløb. Analyserne viser imidlertid også, at skatten skal sænkes med flere procentpoint for, at det har en væsentlig effekt på tilflytningen i en kommune.

²⁰ Fra 1. juli 2005 har det været lovpligtigt for alle kommuner at tilbyde pasningsgaranti for børn fra i aldersgruppen fra 9 måneder og indtil skolestart. Fra 1. juli 2006 omfatter garantien alle børn i aldersgruppen over 26 uger og indtil skolestart.

De sidste to variable i den estimerede model, som der er en vis mulighed for at påvirke fra politisk side, har kun lav betydning for valget af bosætningskommune. Det drejer sig om variablene "Forbrugsmuligheder" og "Antal husstande". Begge variable må også vurderes at være vanskelige at påvirke på kort sigt.

Variablen "Forbrugsmuligheder" afspejler, hvor stor koncentrationen af detail-virksomheder er. Resultaterne peger på at det styrker tilflytningen – om end i mindre grad - at have et rigt handelsliv i kommunen. Som eksempel kan nævnes en vis succes med at tiltrække tilflyttere i Ringsted Kommune, hvilket kommunen til dels tilskriver, at Ringsted er 'en rigtig by' med et rigt handelsliv og mange specialforretninger.

"Antallet af husstande" indgår i modellen som en kontrolvariabel, der tager højde for at tilflytningen til en kommune også vil afhænge af, hvor stort boligmarkedet er. Således vil en lille kommune som Fanø Kommune aldrig kunne få så mange tilflyttere som Københavns Kommune, og i den statistiske model korrigerer variabelen for dette. Variablen "Antallet af husstande" kan dog også i et vist omfang opfattes som et politik-redskab, hvor en offensiv udstykningspolitik kan skabe flere boligmuligheder for personer, der overvejer at flytte til kommunen. Som eksempler på kommuner, der har baseret en del af bosætningsstrategien på nye attraktive udstykninger, kan f.eks. nævnes Syddjurs og Ringsted Kommuner.

De tre sidste variable, der påvirker bosætningen af erhvervsaktive, er "Kystlinie", "Afstand til forældre" og "Afstand til fraflytningskommune". Selv om de tre variable ikke umiddelbart kan påvirkes, så har de alligevel nogle implikationer. Hvad angår "Kystlinie", så indikerer den positive sammenhæng, at en sådan kan anvendes til at trække i modsat retning i kommuner med nettoafvandring, som ofte ligger ved kysten.

Tilsvarende for variabelen "Afstand til forældre". Generelt synes de erhvervsaktive at lægge vægt på at have familien tæt på, og det kan være en fordel for områder med mange seniorer, når kommunerne forsøger at tiltrække de erhvervsaktive. Det giver ikke alene højere bosætningsbalance, men det trækker også i retning af en mere jævn aldersprofil i de forskellige kommuner. For kommunerne bekræfter resultatet også, at det er hensigtsmæssigt at tilrettelægge markedsføringen, så den bl.a. retter sig mod voksne børn til kommunens borgere. Dette viser også en betydning i forhold til langsigtede bosætningsstrategier i kommunerne. Det er således sandsynligt, at børnefamilierne lægger fundamentet for den fremtidige bosætning i kommunen, fordi forældre med hjemmeboende børn og ældre borgere ikke flytter så ofte.

I forhold til "Afstand til fraflytningskommune" peger estimationsresultaterne ikke overraskende i retning af, at erhvervsaktive ofte foretrækker at flytte til nabokommunen frem for til den anden ende af landet. En årsag kan være, at det er mere omkostningsfuldt og kræver større omstillinger at flytte langt væk fra sit nærområde. Det gælder også i forhold til venner, arbejde og eventuelle børns eller partners hverdag. For kommunerne betyder det, at de potentielle tilflyttere bl.a. kan findes i nærtliggende kommuner. I lokale bosætningsanalyser ser man da også ofte et fokus på potentielle tilflyttere fra

nærområdet. Det gælder ikke mindst de personer, der allerede pendler til kommunen for at arbejde.²¹

²¹ Det kan være relevant at perspektivere resultaterne til andre bosætningsstudier, hvor der er fundet andre signifikante variable samt at fremhæve, hvordan den her gennemførte bosætningsanalyse adskiller sig fra sådanne andre analyser. Dilling-Hansen (1996), Andersen (2002), Nordstrand & Andersen (2002) og Munch (2002) har fået mange forskellige resultater både inden for studierne og på tværs af studierne. Det er et resultat af forskelligt fokus og delvist også af forskellige metoder. Fokus i denne analyse er at forklare, hvad der påvirker bosætning ud fra et bredt perspektiv, men med kommunale faktorer i centrum. Derfor indeholder modellen flere faktorer end de tidligere studier. Der er faktorer, som de tidligere studier har fundet signifikante resultater på, som er blevet testet og forkastet. Det gælder f.eks. variablerne "skov", "statsborgere fra tredjelande" og "kriminalitet". Nogle af studierne finder også, at skat/serviceforholdet har betydning for bosætningsvalget. Det finder denne analyse ikke. Årsagen kan ligge i konstruktionen af det anvendte servicemål ("serviceindeks"), idet det er baseret på de anvendte udgifter til service. Det er meget svært at konstruere et samlet mål for det kommunale serviceniveau, der også tager højde for kvaliteten eller kvantiteten af den leverede service. Derimod påvirker skatteprocenten sandsynligheden for at vælge en kommune, når den bliver testet alene. Serviceindeks bliver derimod insignifikant eller har negativt fortegn. I bilaget på www.copenhageneconomics.com er der en gennemgang af lignende bosætningsstudier baseret på statistiske modeller.

KAPITEL 5.

STATUS FOR KOMMUNALREFORMEN – REGIONALE ASPEKTER

Kommunalreformen, der trådte i kraft den 1. januar 2007, har medført markante ændringer for organiseringen og opgavefordelingen i den offentlige sektor – også i relation til regional udvikling. Dette kapitel giver en status på de regionale aspekter af reformen i relation til regionale samarbejdsformer og den iøjnefaldende udvikling på nogle af de opgaveområder, som efter kommunalreformen varetages på regionalt niveau. Kapitlet redegør afslutningsvist også kort for udviklingen i tilskuds- og udligningssystemet efter gennemførelsen af finansieringsreformen.

Regeringen giver i dette forår en generel status på kommunalreformen og det kommunale selvstyres vilkår. I dette kapitel fremhæves de områder og konklusioner, der har særskilt betydning for regional udvikling.

I forlængelse af kommunalreformen er der således etableret en række nye samarbejdsformer på regionalt niveau. Samtidig ses nu efter reformens to første leveår, at der er sket en markant udvikling på de opgaveområder, som i den nye administrative struktur primært varetages på regionalt niveau.

På sundhedsområdet er regeringen og regionerne i fællesskab ved at opbygge en ny sygehusstruktur, og i forhold til regional udvikling har regionerne i løbet af 2008 vedtaget de første regionale udviklingsplaner (RUP), mens de regionale vækstfora er godt i gang med at implementere de regionale erhvervsudviklingsstrategier. Denne udvikling beskrives mere uddybende i afsnit 5.3-5.5

5.1 Status for kommunalreformen

1. januar 2007 var den nye kommunale struktur en realitet. Kommunalreformen har skabt nye, stærke enheder, som kan udgøre et bæredygtigt fundament for en styrket indsats på en række områder.

Status for kommunalreformen og det kommunale selvstyres vilkår

Indenrigs- og Socialministeren udgiver i dette forår en redegørelse til Folketinget om status for kommunalreformens gennemførelse og det kommunale selvstyres vilkår. I redegørelsen konstateres det bl.a., at der tegner sig et klart billede af, at overgangen til den nye struktur er forløbet smidigt og effektivt. De nye kommuner og regioner er kommet godt fra start, men der er en række enkeltområder, hvor der har været og fortsat er nogle udfordringer, som i forskellig grad kan tilskrives kommunalreformen. Det fremgår endvidere, at den nye struktur har skabt en god platform for det kommunale selvstyre.

Samtidig har regeringen, KL og Danske Regioner besluttet i fællesskab at gøre status over de erfaringer, som er indhøstet i den første periode efter reformens ikrafttræden. I den anledning har de tre parter udarbejdet en bred tværsektoriel statuspublikation, der bl.a. gør status over gennemførelsen af kommunalreformen på de enkelte sektorområder.

Opfølgning på regeringens redegørelse om nærdemokrati

I forbindelse med aftalen om strukturreformen blev der sat fokus på at styrke det lokale demokrati. Regeringen har overfor kommunerne pointeret vigtigheden af at indtænke nærdemokrati og nye beslutningsstrukturer sideløbende med de øvrige forberedelser til de nye kommuner. Emnet er også interessant i et regionalpolitisk perspektiv, idet de fleste kommunesammenlægninger har fundet sted uden for hovedstadsområdet.

I løbet af 2008 har det daværende Velfærdsministerium gennem en spørgeskemaundersøgelse samlet op på de første erfaringer, som de nye kommuner har gjort sig på området. Spørgsmålene handler om brugerbestyrelser, høringsprocesser, demokratistrategier og kommunikation med borgerne. På baggrund af kommunernes tilbagemeldinger forventer Indenrigs- og Socialministeriet i foråret 2009 at offentliggøre en statusrapport om nærdemokrati.

Rapporten tegner det overordnede billede, at alle kommuner arbejder engageret med spørgsmålet om nærdemokrati. Der er ikke overraskende forskel på, hvordan der i hver enkelt kommune ud fra de lokale forhold er valgt at tilrettelægge arbejdet med nærdemokrati. Set over en bred kam giver kommunernes tilbagemeldinger anledning til at konkludere, at nærdemokratiet, ikke mindst i kølvandet på kommunalreformen, tages meget alvorligt i kommunerne. Der arbejdes seriøst med inddragelsen af det civile samfund i kommunernes daglige arbejde såvel som i den mere langsigtede udvikling af kommunen. Samtidig er der også visse steder fortsat rum for, at kommunerne arbejder videre med metoder til at styrke det lokale demokrati.²²

5.2 Regionalt samarbejde

Kommunalreformen har generelt resulteret i en klarere opgavefordeling i den offentlige sektor, hvor staten fastlægger de overordnede rammer, kommunerne varetager de fleste af de borgerrettede opgaver, mens regionerne primært har ansvaret for sundhedsvæsenet og varetager opgaver inden for regional udvikling.

Den klare opgavefordeling betyder imidlertid ikke, at de forskellige administrative niveauer kan udføre deres opgaver uafhængigt af hinanden. Tværtimod er et velfungerende samarbejde mellem de forskellige niveauer en forudsætning for en effektiv offentlig opgaveløsning på en række områder.

Med den høje grad af decentralisering i Danmark er der selvfølgelig en lang række naturlige samarbejdsrelationer mellem staten på den ene side og henholdsvis regioner og kommuner

²² I tilknytning til statusrapporten udgiver regeringen i samarbejde med KL i foråret 2009 en publikation, som samler en række gode eksempler på, hvordan kommunerne arbejder med det lokale demokrati.

på den anden. Det ændrer kommunalreformen ikke væsentligt ved, men den har omvendt betydet, at der er etableret en række nye samarbejdsfora og -aftaler på regionalt niveau.

Samarbejdsudvalg- og aftaler

Det formaliserede samarbejde mellem region og kommuner foregår i *Kontaktudvalget*, der er sammensat af regionsrådsformanden og borgmestrene for kommunerne i regionerne. Udvalget har ikke beslutningskompetence, idet denne ligger i henholdsvis regionsrådet og de respektive kommunalbestyrelser. I udvalget drøftes de overordnede relationer og samarbejdsteamaer, herunder størrelsen af kommunernes årlige grund- og udviklingsbidrag, der indgår i finansieringen af regionens opgaver. Udvalget mødes mindst to gange årligt.

På de regionale sektorområder er der endvidere en række sektorspecifikke samarbejdsfora, foruden at regioner og kommuner skal indgå forskellige formelle samarbejdsaftaler.

På sundhedsområdet skal regionsrådet i henhold til sundhedsloven nedsætte et *sundhedskoordinationsudvalg* i samarbejde med kommunalbestyrelserne i regionen. Mange patientforløb går på tværs af sygesektoren, almen praksis og de kommunale sundhedstilbud, hvorfor det er nødvendigt at styrke samarbejdet og koordineringen på tværs af sektorerne.

Regionsrådet og kommunalbestyrelserne skal i hver valgperiode endvidere indgå *sundhedsaftaler*, der koordinerer varetagelsen af opgaver på sundhedsområdet, bl.a. i forhold til udskrivningsforløb for svage ældre patienter, træningsområdet, forebyggelse og sundhedsfremme mv.

Arbejdet med sundhedsaftalerne vurderes at have skabt en større forståelse for og viden om de forskellige parter kompetencer og tilbud og en betydelig bedre dialog på tværs, end det tidligere har været tilfældet. Samarbejdet er blevet udviklet og systematiseret, især mellem den kommunale sektor og sygesektoren, og der er opbygget en stor og kompleks organisatorisk ramme for at skabe en mere sammenhængende indsats på sundhedsområdet. De første erfaringer har imidlertid også vist, at der fremadrettet er behov for nogle mere fleksible rammer for arbejdet med sundhedsaftalerne. På baggrund af erfaringerne med de første sundhedsaftaler vil Sundhedsstyrelsen derfor i dialog med regioner og kommuner udarbejde en revideret vejledning om sundhedskoordinationsudvalg og sundhedsaftaler. Vejledningen forventes at foreligge medio 2009.

På erhvervsudviklingsområdet foregår samarbejdet mellem regionen og de respektive kommunalbestyrelser primært i regi af de *regionale vækstfora*, der bl.a. udarbejder de *regionale erhvervsudviklingsstrategier*. De regionale vækstfora er – ud over repræsentanter for regionsrådet og kommunalbestyrelserne – sammensat af medlemmer, der repræsenterer erhvervsliv, viden- og uddannelsesinstitutioner samt arbejdsmarkedets parter. Afsnit 5.5 redegør nærmere for vækstforas opgaver og rollefordelingen på erhvervsudviklingsområdet.

På det sociale område og på specialundervisningsområdet indgår regionsrådet og kommunalbestyrelserne i regionen en årlig *rammeaftale*, der er grundlaget for regionsrådets etablering,

tilpasning og udvikling af de tilbud, som regionsrådet har en forpligtelse til at levere til kommunerne. Aftalerne udarbejdes af regionsrådet på grundlag af kommunalbestyrelsernes indberettede behov og forventede brug af tilbuddene.

I hver region er der herudover nedsat et *udviklingsråd*, der består af repræsentanter fra regionsrådet og kommunalbestyrelserne i regionen samt brugerne i regionen. Rådene skal i en fireårig overgangsperiode til og med 2010 følge og drøfte udviklingen på både socialområdet og på specialundervisningsområdet. En central rolle for de regionale udviklingsråd er afgivelse af årlige redegørelser til indenrigs- og socialministeren og undervisningsministeren om udviklingen efter kommunalreformen på henholdsvis det sociale område og på specialundervisningsområdet.

Af de regionale udviklingsråds redegørelser til den daværende velfærdsminister om udviklingen i 2007 fremgår bl.a., at rammeaftalerne har vist sig at være et godt redskab, som regionsråd og kommunalbestyrelser har et åbent samarbejde om. Aftalerne har således vist sig at være vigtige redskaber for at sikre udviklingen af både de kommunale og de regionale tilbud. Der kan dog være behov for at løbende at se på konceptet for rammeaftalerne for at sikre, at det både med hensyn til proces og indhold er i overensstemmelse med udviklingen på området generelt. Det viser bl.a. en undersøgelse fra KREVI, som er i gang med at undersøge og kortlægge de erfaringer, der er gjort med de sociale rammeaftaler for 2007 og 2008. Undersøgelsen afrapporteres i foråret 2009.

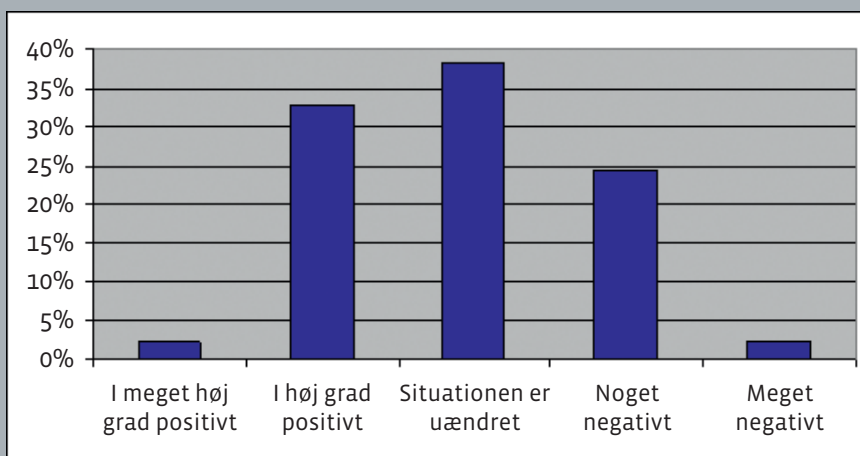
Ud over de nævnte områder har regioner og kommuner også konkrete samarbejdsrelationer i forhold til de regionale udviklingsplaner (se afsnit 5.4), dimensionering af studerende til SOSU- og pædagoguddannelserne, de regionale trafikelskaber mv.

Endelig er der også etableret nye samarbejdsformer på tværkommunalt niveau inden for de enkelte regioner. KL har oprettet 5 kommunekontakttråd (KKR), hvor kommunerne mødes for at drøfte den regionalpolitiske indsats mv. Udover den politiske koordinering kan KKR også spille en formidlende rolle i forbindelse med mellemkommunale aktiviteter på konkrete opgaveområder.

Kommunernes vurdering af regionalt samarbejde

I forbindelse med udarbejdelsen af den uddybende status for kommunalreformen, jf. afsnit 5.1 ovenfor, er der foretaget en spørgeskemaundersøgelse blandt landets kommuner og regioner i forhold til effekterne af kommunalreformen. Her er respondenterne bl.a. blevet spurgt om, hvordan de oplever samarbejdet med det regionale niveau efter kommunalreformens gennemførelse, jf. figur 5.1.

Figur 5.1. Hvordan opleves samarbejdsrelationerne mellem region og kommune(r), herunder vækstfora, efter strukturreformens gennemførelse?

Note: 82 kommuner/regioner har besvaret spørgsmålet.

Kilde: Status for kommunalreformens gennemførelse.

Svarprocenterne giver overordnet et "neutralt" billede af oplevelsen af samarbejdsrelationerne mellem region og kommune. 39 pct. af kommunerne og regionerne fremfører, at samarbejdet mellem kommunerne og regionerne/de tidligere amter kan karakteriseres som uændret på baggrund af kommunalreformen. 34 pct. fremfører at samarbejdet i høj grad eller i meget høj grad er positivt efter reformens gennemførelse, mens 27 pct. finder, at samarbejdet er negativt, jf. figur 5.1.

5.3 Ny sygehusstruktur og nye løsninger for almen praksis og akutberedskab

I forlængelse af kommunalreformen gennemføres i disse år en gennemgribende reform af det danske sundhedsvæsen, hvor en ny sygehusstruktur er under opbygning. For at sikre kvaliteten i behandlingen for den enkelte patient samt en effektiv udnyttelse af ikke mindst de personale-mæssige ressourcer vil navnlig den akutte og specialiserede behandling blive samlet på færre enheder. Samtidig er der i regi af finanslovsaftalen for 2009 også truffet en række foranstaltninger, der skal skabe tryghed i udkantsområder og på øer med store afstande til sygehuse.

Planlægning af en ny sygehusstruktur

Der er i regionerne pågået – og pågår fortsat – et stort arbejde med at samle og samordne en ny og moderne sygehusstruktur. Alle regioner har i 2007 udarbejdet og vedtaget sygehusplaner, som beskriver regionernes fremtidige indsats og struktur på både det somatiske og det psykiatriske område.

De regionale sygehusplaner skal ses i sammenhæng med et styrket specialplanlægningsarbejde på centralt niveau og de planlagte investeringer i nyt sygehusbyggeri.

Som en del af reformen på sundhedsområdet er specialeplanlægningen blevet styrket. Nye og større regioner gør det muligt at planlægge bedre, og Sundhedsstyrelsen har fået øgede beføjelser til at styre specialeplanlægningen, herunder til at fastsætte krav til og godkende placeringen af specialfunktioner på regionale og private sygehuse.

Udgangspunktet for specialeplanlægningsarbejdet er den stigende dokumentation for sammenhængen mellem volumen og kvalitet – ”øvelse gør mester”. En væsentlig forudsætning for at højne den behandlingsmæssige kvalitet er således, at flere behandlinger samles på færre steder. Det gælder ikke mindst på det akutte område, hvor det er afgørende, at akut syge eller tilskadekomne har adgang til en bred vifte af specialiserede kompetencer.

Massive sygehusinvesteringer

Den omfattende omstrukturering, som er undervejs i det danske sygehusvæsen, vil de kommende år blive underbygget og styrket med betydelige investeringer i nyt sygehusbyggeri. Som led i kvalitetsreformen afsatte regeringen 25 mia. kr. i en kvalitetsfond til investeringer i en ny og forbedret sygehusstruktur i perioden 2009-2018.

Investeringerne understøtter opbygningen af en moderne sygehusstruktur, hvor omdrejningspunktet er høj faglighed på specialiserede sygehuse og tryghed i nærområderne.

I forbindelse med aftalen om regionernes økonomi for 2008 aftalte regeringen og Danske Regioner, at der er behov for strukturændringer i sygehusvæsenet og heraf følgende investeringer i fysiske tilpasninger, ny teknologi og apparatur for at realisere målsætningen om et tidssvarende og bæredygtigt sygehusvæsen.

I aftalen blev der vedtaget en række vigtige principper for de kommende strukturændringer. Bl.a. var det nødvendigt at samle flere behandlinger på færre enheder for at sikre kvaliteten og de faglige standarder, udnytte fordelene ved specialisering samt sikre en optimal anvendelse af ressourcerne, herunder knappe personalemæssige ressourcer. Samling af funktioner på færre enheder er således den overordnede forudsætning for ændringer i sygehusstrukturen.

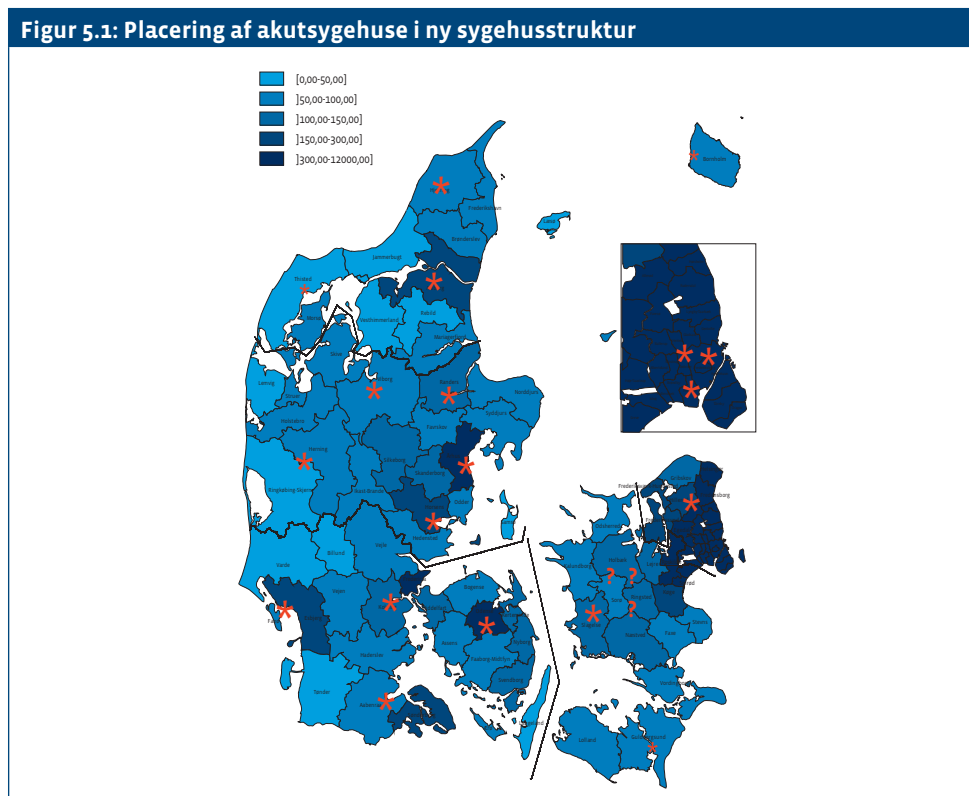
Det blev i aftalen endvidere aftalt at nedsætte et ekspertpanel med den opgave at vurdere de konkrete større anlægsprojekter fra regionerne i forhold til de nævnte principper.

I november 2008 afgav ekspertpanelet sin indstilling til regeringen (”Regionernes investerings- og sygehusplaner – screening og vurdering”). Ekspertpanelet vurderer, at en hensigtsmæssig fremtidig struktur på det akutte område er 18 akutsygehuse (plus Rigshospitalet) samt 3 sygehuse med modificeret akutfunktion (Bornholms Hospital, Sygehus Thy-Mors i Thisted og Nykøbing F Sygehus).

Regeringen udmeldte den 26. januar 2009 de første 15 mia. kr. af kvalitetsfondens 25 mia. kr. til en ny sygehusstruktur på baggrund af ekspertpanelets indstillinger. Med udmeldingen gav regeringen foreløbig tilsagn til 11 investeringsprojekter spredt over hele landet med en samlet investeringsramme på 25,35 mia. kr. inkl. regionernes egenfinansiering. Der er tale om

9 somatiske projekter og 2 projekter på det psykiatriske område, hvoraf de største somatiske projekter er et nyt universitetshospital i Århus til 6,3 mia. kr. og et nyt universitetshospital i Odense til 6,3 mia. kr.

Regeringen udmeldte samtidig et landkort med placeringen af 18 akutsygehuse og 3 sygehuse med modificerede akutfunktioner, hvoraf der udestår den endelige placering af 2 af akutsygehuse i Region Sjælland, jf. figur 5.1.

Note: Kortet viser placeringen af akutsygehuse. Farvetonerne angiver befolkningstætheden.

Kilde: Ministeriet for Sundhed og Forebyggelse.

Udmøntningen af den resterende del af kvalitetsfondens midler til ny sygehusstruktur vil ske efter en ny indstilling fra ekspertpanelet, der skal komme i 2010.

Almen praksis og akutberedskab

I finanslovsaftalen for 2009 blev regeringen, Dansk Folkeparti og Liberal Alliance enige om i lyset af samlingen af den specialiserede sygehusbehandling at afsætte 250 mio. kr. fra kvalitetsfonden til at skabe løsninger i udkantsområder med store afstande. Midlerne skal bl.a. udmøntes til at understøtte løsninger på det præhospitale område, herunder organisering af nære tilbud i form af f.eks. skadesklinik eller lægehus i eksisterende lokaler i eksempelvis

et sundhedscenter, hvor det i forhold til bemanningen skal indtænkes, at behandlingen skal foregå på det rigtige specialiseringsniveau. For at øge befolkningens tryghed på bl.a. øer og i yderområder afsættes ligeledes med den seneste finanslovsaftale 100 mio. kr. fra kvalitetspuljen i 2011 til etablering af en lægehelikopterordning.

I november 2008 afgav et udvalg nedsat af regeringen i samarbejde med Danske Regioner og KL en rapport om almen praksis' rolle i fremtidens sundhedsvæsen.²³

I sin rapport peger udvalget bl.a. på potentialet i større praksisenheder i form af flerlægepraksisenheder samt øget brug af praksispersonale. I forlængelse heraf har regeringen fremsat et lovforslag, der giver regioner og kommuner mulighed for at udleje lokaler på markedsvilkår med henblik på at fremme bl.a. alment praktiserende lægers adgang til egnede lokaler i udkantsområder.

Med forbehold for Folketingets vedtagelse forventer regeringen, at loven træder i kraft den 1. juli 2009.

5.4 Regional planlægning

Med kommunalreformen blev regionerne tildelt væsentlige udviklingsopgaver i forhold til den fysiske planlægning og erhvervsfremme.

Regionerne har i 2008 fremlagt de første regionale udviklingsplaner, som er et nyt strategisk værktøj, der dækker overordnede og generelle aspekter af regionernes udvikling.

Udviklingsplanerne indeholder bl.a. visioner for regionernes styrkepositioner, infrastruktur og fysiske udvikling, og de behandler den rolle, naturressourcer, byer og sammenhængen mellem by og land spiller for de enkelte regionernes udvikling.

De regionale udviklingsplaner skal ud fra en helhedsvurdering beskrive en ønskelig fremtidig udvikling for regionen, dens byer, landdistrikter og udkantsområder, samt for natur, miljø, erhverv, turisme, beskæftigelse uddannelse og kultur. Derudover skal den regionale udviklingsplan redegøre for sammenhængen mellem den fremtidige udvikling og den statslige og kommunale planlægning for infrastruktur, sammenhængen med regionens samarbejde med tilgrænsende landes myndigheder, og for de handlinger, som regionsrådet vil foretage som opfølgning på udviklingsplanen.

Alle regionale udviklingsplaner tager udgangspunkt i de regionale erhvervsudviklingsstrategier, som er udarbejdet af de regionale vækstfora. De udgør samtidig fundamentet for regionernes indsats på uddannelses-, kultur- og beskæftigelsesområdet.

²³ Rapporten kan ses på Ministeriet for Sundhed og Forebyggelses hjemmeside: www.sum.dk.

5.5 Erhvervsudvikling

Før kommunalreformen var ansvaret for erhvervsudviklingen ikke entydigt placeret, men en frivillig opgave, som både amter og kommuner kunne påtage sig. Med kommunalreformen og lov om erhvervsfremme blev der skabt en ny struktur for den regionale og lokale indsats for erhvervsudvikling, og på begge niveauer er man godt i gang med at udfylde rollerne.

Nedenfor gives et statusbillede for denne indsats, hvilket også er i overensstemmelse med Folketingsvedtagelse V 25 af 20. maj 2005: *"Folketinget anmoder om, at der i kommende redegørelser særskilt gøres status for virkningen af nye roller på erhvervsudviklingsområdet for kommunerne, regionerne og vækstforaene."*

I Regionalpolitisk redegørelse 2008 gjorde den nye strukturs begrænsede levetid det vanskeligt at redegøre for den erhvervsfremmende indsats, mens det i dette års redegørelse er lettere at berette om de aktiviteter, der udføres på kommunalt og regionalt niveau. Det skal dog understreges, at der fortsat er tale om en meget ny opgavefordeling.

Den lokale erhvervsservice

For den lokale erhvervsfremmeindsats betød kommunalreformen, at ansvaret for erhvervs-serviceen overgik til kommunerne 1. januar 2007. Kommunerne kan gennemføre og finansiere aktiviteter inden for erhvervsservice over for iværksættere og virksomheder. Den kommunale erhvervsservice kan bestå af information og vejledning om opstart, drift og udvikling af virksomheder samt virksomhedsoverdragelse. Derudover kan kommunerne afholde netværksmøder, kurser og lignende kollektive arrangementer.

I 2008 var der 91 lokale erhvervsserviceenheder i Danmark. Enhederne er oftest tilknyttet de lokale erhvervsråd som sekretariater. De lokale erhvervsserviceenheder har typisk mellem tre og ti medarbejdere. Ud over vejledning af nye og eksisterende virksomheder, formidler de ofte erhvervslokaler og -arealer, arbejder med virksomhedstiltrækning etc. Alle de lokale erhvervsserviceenheder har indgået samarbejdsaftaler med de regionale væksthuse.

På erhvervsserviceområdet blev der etableret en overgangsordning efter kommunalreformen, der skulle sikre en landsdækkende erhvervsservice af samme kvalitet og omfang som den, der hidtil havde foregået i de 15 erhvervsservicecentre. Staten skulle i overgangsperioden administrere de tilskudsmidler, som staten og amterne hidtil havde anvendt til erhvervsservice.

På den baggrund indgik Økonomi- og Erhvervsministeriet i april 2006 en aftale med KL om erhvervsservice og etablering af iværksætterhuse/væksthuse. Formålet var at skabe et samlet kvalificeret rådgivningstilbud, hvor iværksættere og virksomheder fik én indgang til alle former for relevant rådgivning og hjælp uafhængigt af, om initiativet er statsligt, kommunalt, regionalt eller privat. Den 1. januar 2007 blev der etableret fem væksthuse i Ålborg, Århus, Odense, Vordingborg og København med satellitter i Herning, Hillerød og på Bornholm.

Husene blev etableret som erhvervsdrivende fonde efter et fælles koncept med bestyrelser, vedtægter og resultatkontrakt. Kommunerne står som stiftere af de erhvervsdrivende fonde og har flertallet i bestyrelserne.

For at skabe et samlet kvalitets- og kompetenceløft i rådgivningsindsatsen over for nye og mindre virksomheder blev der med udmøntningen af globaliseringsaftalen afsat yderligere 42 mio. kr. i 2007, og 60 mio. kr. årligt herefter til at udvikle nye ydelser og aktiviteter i væksthuse i perioden 2008-2010.

De fem regionale væksthuse gennemførte tilsammen 2.242 vejledninger af nye og mindre virksomheder med vækstpotentiale i 2008. En opgørelse af væksthusenes resultatkontrakter for 2008 viser, at 83 pct. af husenes brugere er tilfredse eller meget tilfredse med den vejledning, de har modtaget i husene. I foråret 2009 gennemføres en samlet evaluering af væksthuse og de aktiviteter, der er igangsat for globaliseringsmidlerne til iværksætteri. Evalueringen skal bl.a. undersøge, hvordan væksthuse bidrager med at skabe sammenhæng i de forskellige tilbud til iværksættere på lokalt, regionalt og nationalt niveau.

Regionale vækstfora

De regionale vækstfora blev etableret pr. 1. april 2006. Vækstfora skal inden for de nationale rammer udarbejde en regional erhvervsudviklingsstrategi for regionen. Strategien skal tage udgangspunkt i de regionale rammevilkår og erhvervsspecialisering og have fokus på regionens yderområder. Vækstfora skal endvidere overvåge de regionale og lokale vækstvilkår og inden for den fastlagte erhvervsudviklingsstrategi udvikle og afgive indstilling om medfinansiering af regionale erhvervsudviklingsaktiviteter. Vækstforum indstiller til regionsrådet om anvendelsen af regionale udviklingsmidler til erhvervsudviklingsformål og til Erhvervs- og Byggestyrelsen om anvendelsen af strukturfondsmidler (Regionalfonden og Socialfonden).

Vækstfora har været i funktion i knap tre år, og de har alle udarbejdet erhvervsudviklingsstrategier og handlingsplaner, som nu er ved at blive omsat i en række konkrete projekter, der skal bidrage til regional vækst og udvikling. Gennemførelsen af de regionale erhvervsudviklingsstrategier og handlingsplaner understøttes af både regionale udviklingsmidler og EU's strukturfondsmidler.

Ifølge en opgørelse udarbejdet af Danske Regioner har de regionale vækstfora i 2008 med afsæt i erhvervsudviklingsstrategierne igangsat over 260 initiativer og prioriteret i alt ca. 2,1 mia. kr. til indsatsen til gavn for vækst og erhvervsudvikling i hele landet. Initiativerne dækker bredt og skal bl.a. sikre grundlaget for produktudvikling og innovation i virksomhederne, iværksætteri, indførelse af ny teknologi og kompetenceudvikling.

Regeringen indgik i juni 2007 regionale partnerskabsaftaler om vækst og erhvervsudvikling med de regionale vækstfora. De treårige aftaler skal bidrage til, at regeringens globaliseringsstrategi gennemføres i tæt sammenhæng med den regionale indsats for vækst og erhvervsudvikling og under hensynstagen til de enkelte regioners særlige muligheder og udfordringer.

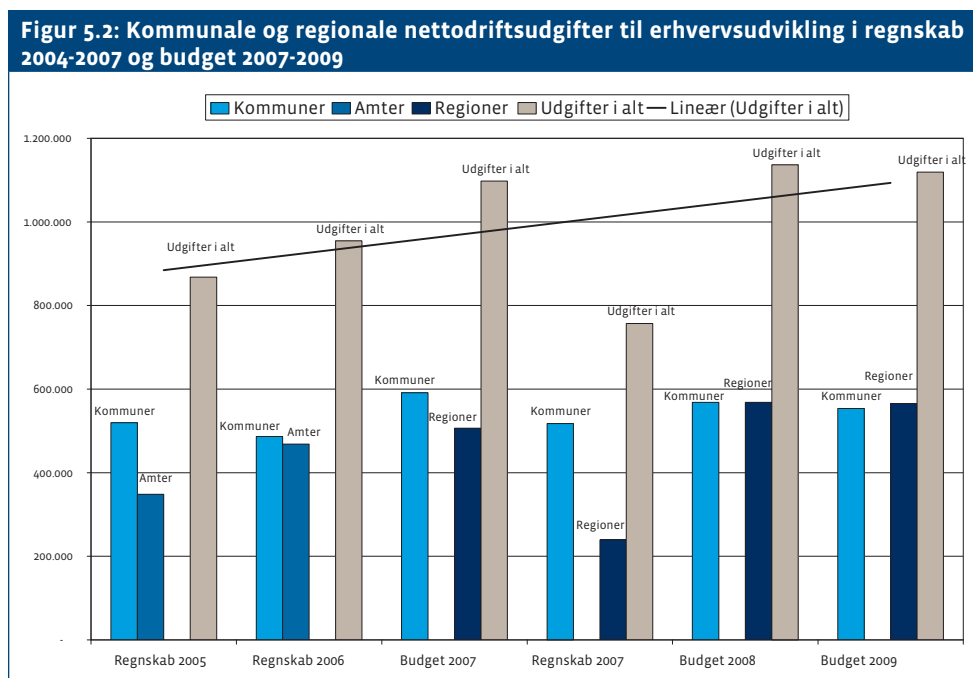
Partnerskabsaftalerne er indgået inden for 8 temaer: 1) Uddannelse og arbejdskraftudbud; 2) Bedre vækstvilkår for nye og mindre virksomheder; 3) Innovation; 4) Vidensspredning; 5) Markedsføring af Danmark – turisme og investeringsfremme; 6) Energi; 7) Landdistrikter og yderområder; 8) Grænseoverskridende samarbejde.

I maj/juni 2008 har økonomi- og erhvervsministeren og formandskaberne i de regionale vækstfora drøftet status for fremdriften i de seks regionale partnerskabsaftaler. Både regeringen og vækstforumformandskaberne oplever, at aftalerne fungerer som en god ramme for at styrke sammenhængen mellem den regionale og nationale indsats.

Parterne har samtidig indgået tillægsaftaler, der sætter øget fokus på bl.a. tiltrækning og fastholdelse af udenlandsk arbejdskraft og studerende, bedre vilkår for innovation og iværksætteri og en række af regionernes erhvervmæssige styrkepositioner. Hertil kommer yderligere fokus på realisering af vækstpotentialet på energiområdet samt en styrkelse af det grænseoverskridende samarbejde. Regeringen og de regionale vækstfora forventes at indgå nye tillægsaftaler i 2009.

Kommunale og regionale udgifter til erhvervsudvikling

Figur 5.2 opgør kommunernes og regionernes/de tidligere amters udgifter til erhvervsudvikling siden 2005.

Note: Faste priser 2009-niveau.

For kommuner og amter til og med 2006 er udgifterne afgrænset til funktion 6.62 (erhvervsfremme og turisme). For kommuner 2007-2009 benyttes funktionerne 6.48.61-6.48.68 (erhvervsudvikling, turisme og landdistrikter), mens regionernes udgifter afgrænses til 3.30.20-3.30.29 (erhvervsudvikling).

Kilde: Indenrigs- og Socialministeriet.

Det ses af figuren, at de kommunale og regionale udgifter til erhvervsudvikling generelt har været stigende i den seneste femårs-periode, hvor budget 2007-2009 ligger over niveauet fra perioden før kommunalreformen. Pga. ændringer i det regionale og kommunale budget- og regnskabssystem i forbindelse med reformen, skal der dog tages forbehold for sammenligninger på tværs af kommunalreformen.

Figuren viser også, at regnskabet for 2007 ligger på et markant lavere niveau end budgettet.

Regionerne har i 2007 kun afholdt udgifter til erhvervsfremme på 239 mio. kr. (2009-niveau), hvilket udgør mindre end halvdelen af budgettet på 507 mio. kr. i alt. Regionerne fordeler udgifterne til erhvervsudvikling i henhold til de regionale erhvervsudviklingsstrategier, der imidlertid først er blevet udarbejdet i løbet af 2007. Regionernes midler udmøntes koordineret med midlerne fra EU's strukturfonde, som var operationelle i slutningen af 2007. Ifølge Lov om erhvervsfremme skal de regionale erhvervsudviklingsaktiviteter iværksættes i regi af selvstændige juridiske enheder. Det betyder, at projekter udbydes og styres gennem ofte flerårige kontrakter. En del af midlerne er således reserveret til flerårige satsninger og kommer først til udbetaling løbende over de kommende år. Ifølge Danske Regioner har regionerne af disse grunde ikke kunnet nå at udbetale en stor del af de budgetterede midler, der i stedet er overført til anvendelse i 2008 og de følgende år. De forventes derfor at fremgå af regnskabet for 2008 og de efterfølgende år.²⁴

Kommunernes udgifter i 2007 ligger ca. 70 mio. kr. under budgettet, hvilket kan skyldes, at kommunerne har skullet vænne sig til det nye budget- og regnskabssystem, hvor udgifterne til erhvervsudvikling skal konteres væsentligt anderledes end tidligere.²⁵ Budgetterne for 2008 og 2009 ligger også fortsat over niveauet fra før kommunalreformen. Ifølge en undersøgelse, foretaget af KL i 2008, har kommunerne også generelt opprioriteret den erhvervspolitiske indsats.²⁶

Idet opgørelsen i figur 5.2 således er forbundet med forskellige usikkerheder, kan det konstateres, at det er nødvendigt at have regnskabstal for flere år til rådighed, før det er muligt at konkludere noget i forhold til udgiftsudviklingen inden for regional og lokal erhvervsudvikling.

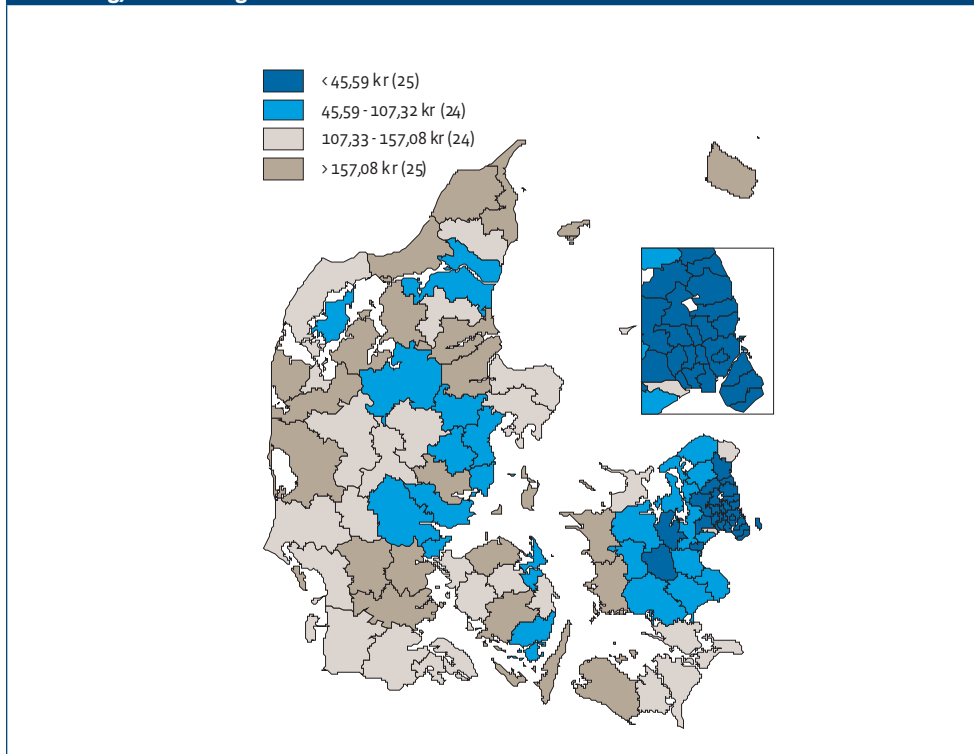
På trods af de nævnte usikkerhedskilder, der kan sætte spørgsmålstegn ved udgiftsniveauet i den enkelte kommune, er det ikke desto mindre informativt at vise, hvor mange midler kommunerne hver især afsætter til erhvervsudvikling pr. indbygger. Som det ses af nedenstående figur 5.3, er der tale om en relativ klar forskel mellem forskellige grupper af kommuner.

24 Kommunernes og regionernes regnskaber for 2008 offentliggøres først i maj 2009 og dermed efter udgivelsen af Regionapolitisk redegørelse 2009.

25 Efter kommunalreformen skal kommunerne kontere udgifter til turisme, innovation, erhvervs-service og udvikling i yderområder og landdistrikter på forskellige konti (6.48.61-6.48.68), mens disse udgifter før reformen alle var samlet på funktion 6.62.

26 KL (2008), Kommunerne og erhvervspolitikken efter reformen.

Figur 5.3: Kommunernes budgetterede nettodriftsudgifter pr. indbygger i 2009 til erhvervsudvikling, turisme og landdistrikter

Note: Udgifterne opgjort på funktion 6.48.61-6.48.68 i det kommunale budget- og regnskabssystem. Intervalindelingen er baseret på 25 pct., 50 pct. og 75 pct. fraktiler.

Kilde: Danmarks Statistik.

Figuren viser, at kommuner i hovedstadsområdet og det nærliggende pendlingsopland generelt budgetterer med relativt få udgifter til erhvervsudvikling mv. Den samme tendens gør sig også gældende for en del af det østlige Jylland. Omvendt har kommunerne beliggende i Nordjylland, Vestjylland, Sønderjylland og på Lolland, Falster og de mindre øer afsat relativt mange ressourcer til den erhvervsudviklende indsats. Tendensen er den samme, hvis der fratrækkes de midler, der er afsat til landdistrikter og yderområder, der er skævt fordelt mellem især hovedstadsområdet og resten af landet.

Forskellen kan være udtryk for, at de førstnævnte kommuner i mange tilfælde enten er lokaliseret i områder, hvor der allerede findes mange private virksomheder, eller har karakter af udpendlingskommuner, mens de sidstnævnte kommuner i højere grad skal arbejde aktivt for at tiltrække nye virksomheder.

5.6 Finansieringsreformen

Kommunalreformen nødvendiggjorde også en reform af tilskuds- og udligningssystemet, der tager hensyn til den ændrede opgavefordeling for kommuner og regioner.

Med reformen blev det sikret, at de nye kommuner i alle dele af landet får mere lige muligheder for ved et ensartet beskatningsniveau at tilvejebringe et serviceniveau, der imødekommer borgernes behov. Reformen indebærer bl.a. et højere udligningsniveau, der også kommer de vanskeligt stillede kommuner i udkantsområderne til gavn. Der er dog ikke tale om et udligningsniveau på 100 pct. mellem kommunerne.

Udvikling i skat/serviceforholdet

Tilskuds- og udligningssystemets grundlæggende opgave er at sikre, at der er god overensstemmelse mellem serviceniveauet og skatteprocenten i den enkelte kommune uanset befolkningens indkomst og kommunernes befolkningssammensætning.

Med det relativt høje udligningsniveau og øvrige ændringer kan det konstateres, at finansieringsreformen har resulteret i, at der er sket en udjævning mht. kommunernes mulighed for at levere det samme serviceniveau til en given skatteprocent.

Tabel 5.2 viser, at forholdet mellem skat og service er blevet mere ens mellem kommunerne, hvilket er et udtryk for en større lighed i de økonomiske vilkår, idet spredningen i det kommunale nøgletal, skat/serviceforholdet, er reduceret i årene frem til og med 2008.

År	2000	2001	2002	2003	2004	2005	2006	2007	2008
Standardafvigelse	0,064	0,066	0,066	0,062	0,061	0,061	0,060	0,054	0,054

Note: Skat/serviceforholdet udtrykker forholdet imellem den beskatning, som borgerne i den enkelte kommune pålægges, set i forhold til et beregnet udtryk for den service, som kommunen tilbyder. Skat/serviceforholdet vil for hele landet pr. definition være lig med 1, mens den enkelte kommune kan have et skat/serviceforhold over, under eller lig med 1. Et skat/serviceforhold med en værdi mindre end 1 angiver, at kommunen tilbyder en relativ høj service i forhold til den beskatning, som borgerne oplever, mens et niveau større end 1 betyder, at borgerne i kommunen betaler en relativ høj skat set i forhold til den service, som kommunen tilbyder. Det bemærkes, at der som følge af reformen og beregningen af udgiftsbehov skal tages et vist forbehold i sammenligningen af 2007 og 2008 med de foregående år.

Kilde: Indenrigs- og Socialministeriet

Mindre justeringer af tilskuds- og udviklingssystemet

Finansieringsreformen har fastlagt de grundlæggende principper for tilskuds- og udligningssystemet for den kommende årrække.

Som et led i aftalen om finansieringsreformen blev det fastlagt, at Finansieringsudvalget bl.a. skulle vurdere, om der var behov for at justere de socioøkonomiske kriterier, der indgår i beregningen af kommunernes udgiftsbehov vedrørende særligt det specialiserede sociale område.²⁷ Udvalgets arbejde har dannet baggrund for, at regeringen i foråret 2009 har fremsat et lovforslag, der lægger op til tre justeringer, der vil få virkning fra tilskudsåret 2010. Endvidere vil blive igangsat et fremadrettet arbejde omkring den samlede opgørelse af de kommunale udgiftsbehov i udligningssammenhæng.

²⁷ Finansieringsudvalget er et fast embedsmandsudvalg, der løbende foretager analyser af virkningerne af tilskuds- og udligningssystemet.

I forlængelse af finanslovsaftalen, der blev indgået den 10. november 2008 mellem regeringen, Dansk Folkeparti og Liberal Alliance, er der fremsat et lovforslag om etableringen af et en-strengt, kommunalt beskæftigelsessystem. Kommunerne skal bl.a. overtage finansieringen af dagpengene og de statslige midler til en aktiv beskæftigelsespolitik, hvilket indebærer, at kommunerne får et klart incitament til at få forsikrede ledige i job og give dem aktive tilbud. Dagpengeområdet er relativt følsomt over for konjunktursituationen. I en tid med udsigt til stigning i ledigheden har regeringen lagt vægt på at sikre, at alle kommuner fra indførelsen af det nye finansieringssystem har de nødvendige økonomiske ressourcer og efterfølgende kompenseres ved eventuelt stigende ledighed.

KAPITEL 6.

UDVIKLINGEN I DEN STATSLIGE REGIONALE FORVALTNING

De seneste år har budt på ekstraordinært store reorganiseringer i den regionalt lokaliserede, statslige forvaltning. Dette kan især tilskrives kommunalreformen. Kapitlet redegør for den aktuelle udvikling i den statslige regionale forvaltning og giver i den forbindelse en særskilt status for kommunalreformens betydning for den regionale fordeling af statslige arbejdspladser. På den baggrund kan det konstateres, at reformen har bidraget til en afbalanceret regional fordeling af de statslige arbejdspladser. Kapitlet præsenterer herudover bl.a. resultaterne fra en undersøgelse af tre eksempler på udflytninger af statslige arbejdspladser, der er gennemført inden for de seneste år.

Kommunalreformen har på en lang række områder ændret opgavefordelingen mellem det statslige, regionale og kommunale niveau. Dette har også haft betydning for indretningen af den statslige regionale forvaltning. Opgaveændringerne har betydet, at det har været nødvendigt at ændre den geografiske placering af en lang række statslige institutioner, så vi fortsat har en fremtidssikret statslig sektor, hvor de enkelte institutioner er bæredygtige og kan løse deres opgaver med en høj kvalitet.

Tilsvarende hensyn danner også baggrund for f.eks. politi- og domstolsreformen, der ligeledes trådte i kraft den 1. januar 2007, og andre løbende reorganiseringer i den statslige sektor.

Ved gennemførelsen af såvel kommunalreformen, herunder fusionen på skatte- og inddrivelsesområdet, politi- og domstolsreformen som de øvrige reorganiseringer og effektiviseringer i den statslige forvaltning har regeringen samtidigt fulgt sine erklærede målsætninger om at

- nye statslige institutioner som udgangspunkt skal placeres uden for hovedstaden
- der skal tages regionale hensyn ved effektiviseringer af eksisterende arbejdspladser.

I sammenhæng med disse målsætninger er det vigtigt at holde sig for øje, at kommunalreformen også har sikret, at langt de fleste store velfærdsopgaver er placeret i kommunerne og dermed så tæt på borgerne som muligt. Det betyder også, at hovedparten af de offentlige arbejdspladser er jævnt fordelt over landet.

På enkelte områder er det fortsat hensigtsmæssigt at have de borgerrettede opgaver placeret i staten. Det gælder f.eks. i forhold til statsforvaltningerne og retskredsene, men ved den

geografiske lokalisering af disse nye enheder er der også taget hensyn til, at afstanden til brugerne ikke måtte blive for lang.²⁸

Endelig er det i forhold til udviklingen i den statslige regionale forvaltning også vigtigt at være opmærksom på, at nye statslige arbejdspladser i et område ikke nødvendigvis skaber vækst ud over de pågældende arbejdspladser i sig selv. Yderligere vækst skabes, hvis der kan opnås positive synergieffekter mellem den statslige institution og erhvervslivet. Udflytning af statslige institutioner skal også ses i sammenhæng med institutionernes rekrutteringsmuligheder, hvis de placeres i et nyt område.

Dette kapitel afsluttes med en kvalitativ analyse af etableringen af tre nye statslige institutioner uden for hovedstadsområdet. Analysen beskæftiger sig bl.a. med institutionernes organisatoriske forhold og eventuelle synergieffekter i forhold til modtagerområdet.

6.1 Udflytning af statslige arbejdspladser i forbindelse med kommunalreformen

Finanslovsaftalen for 2009 indgået mellem regeringen, Dansk Folkeparti og Liberal Alliance gør i forbindelse med en opfølgning på kommunalreformen status for udflytningen af statslige arbejdspladser.

Finanslovsaftalen henviser til, at "en status for udflytningen af statslige arbejdspladser viser, at udflytningerne er gennemført i overensstemmelse med principperne i udmøntningsplanen, der blev besluttet i forlængelse af aftalen om en kommunalreform. Partierne er enige om, at kommunalreformen har bidraget til en afbalanceret fordeling af de statslige arbejdspladser, og at det er vigtigt fortsat at have fokus herpå."

Nedenfor redegøres for de udflytninger/reorganiseringer, der er foretaget i overensstemmelse med strukturreformens udmøntningsplan. I afsnit 6.2 foretages i forlængelse heraf også en statistisk opgørelse af udviklingen i den regionale fordeling af den statslige beskæftigelse fra 2006 til 2007.

Strukturreformens udmøntningsplan

I forlængelse af Aftale om strukturreform, der blev indgået juni 2004 mellem regeringen og Dansk Folkeparti, indgik forligspartierne september samme år strukturreformens udmøntningsplan. Planen fastlægger de centrale principper for placeringen af statslige institutioner, der nyetableres eller omstruktureres i forbindelse med kommunalreformen. I forbindelse hermed fastlægges også institutionernes geografiske placering.

²⁸ Kilde: Aftale om en strukturreform (side 26); Strukturreformens udmøntningsplan (side 5); Politi- og domstolsreformen (side 4).

Blandt forligspartierne var der enighed om, *”at navnlig byer, der i forbindelse med reformen mister deres status som hovedsæde for amtsforvaltningen, tilgodeses ved placeringen af følgende decentral statslige institutioner:*

Regionale statslige kontorer (Statsforvaltninger)

Statslige skattecentre

Beskæftigelsesregionerne.”

Herudover fastlagde forligspartierne også den geografiske placering af

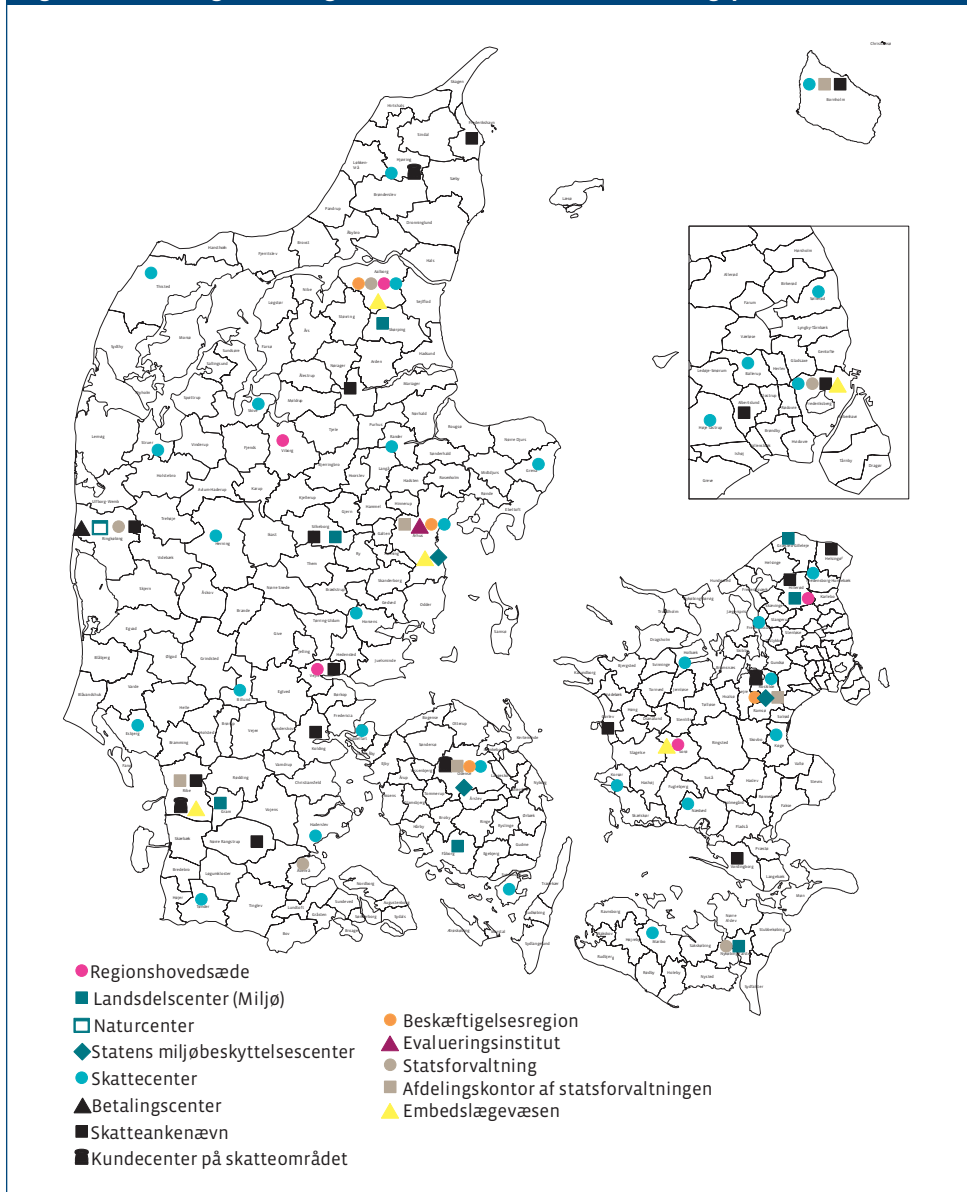
- lokale statslige institutioner på Miljøministeriets område
- embedslægevæsenet
- KREVI (Det Kommunale og Regionale Evalueringsinstitut).

Forligspartierne erklærede sig endvidere enige i, at den eksisterende offentlige lokalekapacitet skulle søges nyttiggjort bedst muligt mellem de offentlige myndigheder ved implementeringen af kommunalreformen.

Udmøntningsplanens placering af de nævnte statslige institutioner er oplyst i bilag 3.

Det fremgår af udmøntningsplanen, at det på daværende tidspunkt ikke var muligt at sætte præcise tal på antallet af medarbejdere i de enkelte enheder. Forligspartierne fandt imidlertid, at der *”med det fremlagte kort over placeringer af enhederne er skabt en god ramme for at opnå en afbalanceret fordeling af de involverede fremtidige statslige arbejdspladser”*, jf. figur 6.1. Figuren afbilder også placeringen af de fem regionshovedsæder.

Figur 6.1: Placering af statslige institutioner nævnt i udmøntningsplanen

Note: Placering som præsenteret i forbindelse med udmøntningsplanen, september 2004.

Implementering af udmøntningsplanen

I forhold til udmøntningsplanens særlige hensyn til de tidligere amts hovedsæder, kan det konkluderes, at de tidligere hovedsæder som aftalt er blevet tilgodeset ved placeringen af statsforvaltningerne, de statslige skattecentre og beskæftigelsesregionerne. Tabel 6.1 indeholder en oversigt over de nye institutioner i de tidligere amts hovedsæder, der ikke samtidigt har status af nuværende regionshovedsæde.

Tabel 6.1: Nye institutioner i tidligere amts hovedsæder

Amt	Amtshovedsæde	Nye statslige institutioner
Ringkjøbing	Ringkøbing	Statsforvaltning (hovedkontor), Betalingscenter (SKAT), Ankenævnssekretariat (SKAT), Miljøcenter
Århus	Århus	Statsforvaltning (afdelingskontor), Beskæftigelsesregion, Skattecenter, KREVI, Embedslægeinstitution, Miljøcenter
Ribe	Ribe	Statsforvaltning (afdelingskontor), Kundecenter (SKAT), Ankenævnssekretariat (SKAT), Embedslægeinstitution, Miljøcenter
Sønderjyllands	Aabenraa	Statsforvaltning (hovedkontor)
Fyns	Odense	Statsforvaltning (afdelingskontor), Beskæftigelsesregion, Kundecenter (SKAT), Skattecenter, Miljøcenter
Storstrøms	Nykøbing Falster	Statsforvaltning (hovedkontor), Miljøcenter
Roskilde	Roskilde	Beskæftigelsesregion, Kundecenter (SKAT), Skattecenter, Miljøcenter
Bornholms	Rønne	Statsforvaltning (afdelingskontor), Skattecenter

Note: København (hovedsæde for det tidligere Københavns Amt) er ikke inkluderet i tabellen.

Som det fremgår af tabellen, er de tidligere hovedsæder også blevet tilgodeset ved placeringen af miljøcentre, embedslægeinstitutioner og KREVI.

I forhold til den geografiske placering af de statslige institutioner, der er nævnt i udmøntningsplanen, foretog det daværende Velfærdsministerium i sommeren 2008 en rundspørge blandt de berørte ministerier. Tilbage meldingerne fra ministerierne viste, at de statslige institutioners geografiske placering var i overensstemmelse med udmøntningsplanen. Ministerierne tilkendegav endvidere, at udflytningerne/omstruktureringerne var implementeret fuldt ud og generelt var forløbet tilfredsstillende (se bilag 3).

6.2 Regional fordeling af statsligt beskæftigede

Udviklingen i den regionale fordeling af statslige arbejdspladser kan kortlægges ved hjælp af Danmarks Statistik opgørelse af beskæftigede lønmodtagere i den statslige sektor. Denne opgørelse er også anvendt i tidligere redegørelser og anvendelsen heraf giver et kontinuerligt og fejlkontrolleret billede af udviklingen over tid. Statistikken har dog en forholdsvis lang udgivelsestid, og det er således først i dette forår, at Danmarks Statistik har offentliggjort data, der viser den sektorvise arbejdsmarkedstilknytning efter kommunalreformens ikrafttrædelse.²⁹

Disse senest tilgængelige data er af Danmarks Statistik dateret som data for 2008. Dateringen foretages efter det år, hvor populationen er opgjort primo året. Arbejdsmarkedstilknytningen

²⁹ Den forholdsvis lange udgivelsestid skyldes, at de data, der indsamles af Danmarks Statistik, fejsøges og kobles med materiale fra SKAT, der først foreligger i sin endelige version ni måneder efter det årlige referencetidspunkt i november.

bestemmes imidlertid pr. november året før – i dette tilfælde november 2007. På samme måde indeholder de data, der er dateret 2007, arbejdsmarkedstilknytningen pr. november 2006, dvs. inden kommunalreformens ikrafttrædelse.

Danmarks Statistik opgør beskæftigelsen i den statslige sektor som summen af beskæftigede efter arbejdssted i de såkaldte integrerede, ikke-integrerede og kvasi-statslige institutioner, herunder de selvejende uddannelsesinstitutioner under staten. Antallet af lønmodtagere, som indgår i statistikken, omfatter både heltids- og deltidsansatte.

Udvikling i den statslige beskæftigelse 2007-2008

Figur 6.2 på næste side viser den procentvise vækst i antallet af beskæftigede i den statslige sektor i de enkelte pendlingsregioner, jf. kapitel 2, fra 2007 til 2008 (november 2006 til november 2007).

Denne korte periode afbilleder konsekvenserne af en lang række større reorganiseringer i den statslige sektor, der er trådt i kraft den 1. januar 2007.

Det gælder for det første de statslige institutioner, der er omfattet af strukturreformens udmøntningsplan, og som pr. 1. januar 2007 var normeret til knap 10.000 årsværk i alt. Mange af disse årsværk har dog også inden kommunalreformen været statslige, men reformen har betydet, at de er blevet placeret i nye statslige enheder og i nogle tilfælde også på nye arbejdssteder.

Ud over de nævnte institutioner har kommunalreformen også betydet, at den statslige sektor er blevet tilføjet en meget stor andel medarbejdere, ca. 14.000 årsværk, fra de tidligere amtskommunale uddannelsesinstitutioner (almene gymnasier, SOSU-skoler mv.). Institutionerne har nu status af selvejende institutioner under staten, men idet institutionerne ikke har ændret geografisk beliggenhed som følge af kommunalreformen, har denne tilførsel af medarbejdere til den statslige sektor ikke fået betydning for de regionale arbejdsmarkeder.

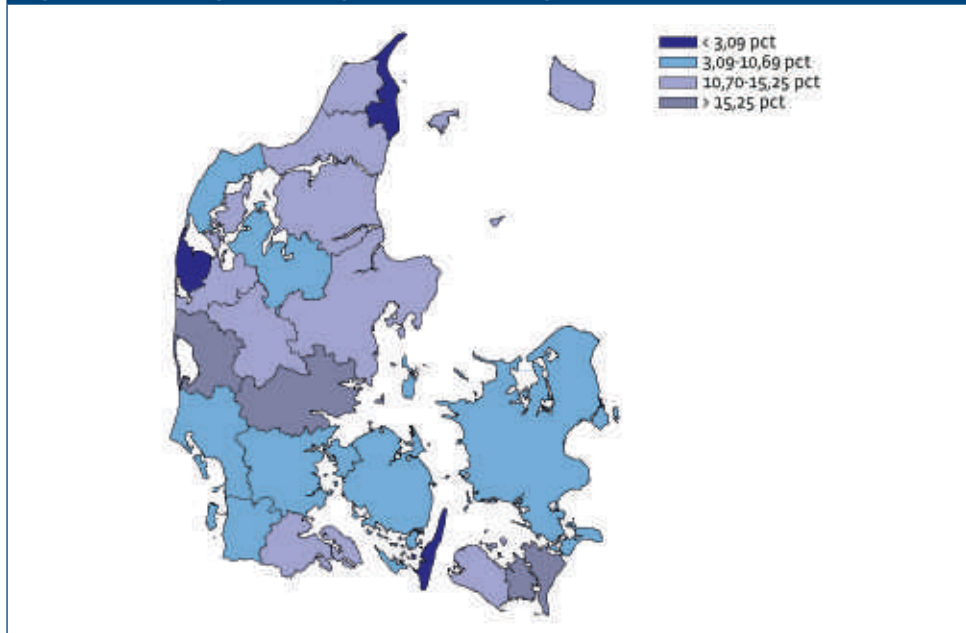
I forbindelse med kommunalreformen har Vejdirektoratet desuden overtaget vejbestyrelsesansvaret for godt 2.000 kilometer hidtidige amtsveje. Som en konsekvens heraf er der etableret 6 vejcentre, som er lokaliseret i Fløng, Næstved, Middelfart, Skanderborg, Herning og Aalborg. Vejdirektoratet havde dog allerede før etableringen af vejcentrene pr. 1. januar 2007 tjenestesteder i Fløng, Middelfart og Skanderborg. Vejcentrene var normeret til 326 årsværk pr. 1. januar 2007.

Politi- og domstolsreformen, der ligeledes trådte i kraft 1. januar 2007, har også medført en del flytninger af statslige arbejdspladser, idet reformen bl.a. har reduceret antallet af politi- og retskredse.

Tilsvarende indebærer det igangværende forsvarsforlig (2005-2009), at en stor del af forsvarrets ansatte oplever geografiske ændringer af deres arbejdsplads. Forsvarsaftalen bidrager til en mere ligelig fordeling af de statslige arbejdspladser i Danmark, idet andelen af forsvarrets

ansatte vest for Storebælt stiger fra ca. 58 pct. til 61 pct., hvilket svarer til ca. 1.800 arbejdspladser. Dette gælder dog i forhold til hele forligsperioden og ikke blot 2007-2008.

Figur 6.2: Udvikling i beskæftigelsen i den statslige sektor 2007-2008

Note: Intervalinddelingen er baseret på 10 pct., 50 pct. og 90 pct. fraktiler. Beskæftigelsen er opgjort efter hovedbeskæftigelsen og efter arbejdssted.

Kilde: Danmarks Statistik.

Ifølge opgørelsen fra Danmarks Statistik er antallet af statsligt beskæftigede steget med ca. 18.000 personer i alt fra 2007 (november 2006) til 2008 (november 2007). Det svarer til en vækst på 8,8 pct.

Figur 6.2 tegner umiddelbart det billede, at der er sket en væsentlig tilgang af statslige medarbejdere i det meste af landet.

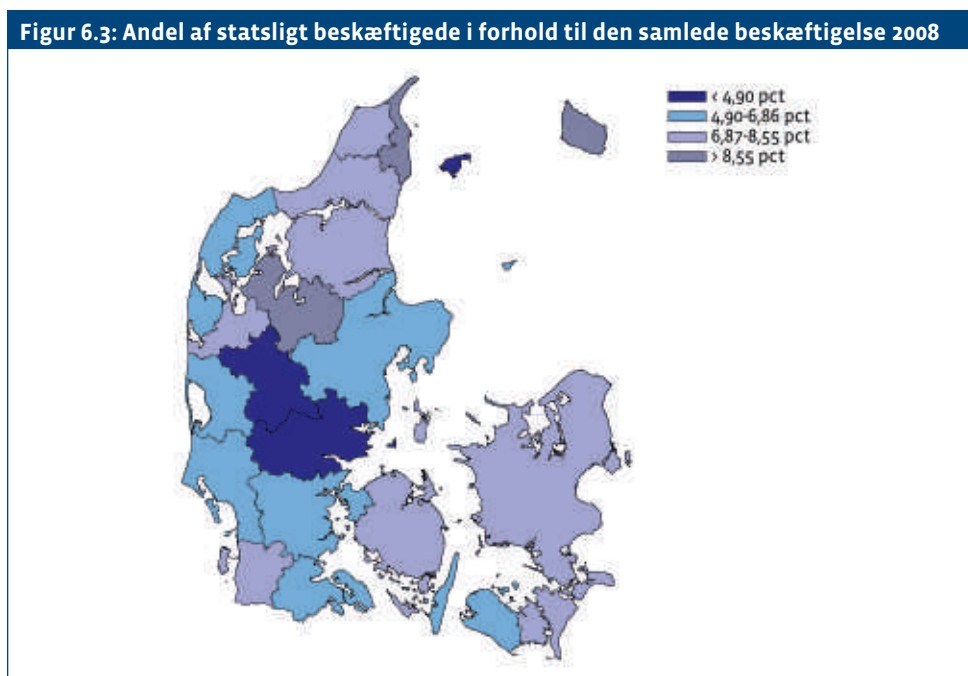
Den største vækst i antallet af statslige medarbejdere er sket i pendlingsregionerne Skjern, Vejle og Nykøbing Falster, hvilket bl.a. afspejler strukturreformens hensynstagen til hovedsæderne i de hidtidige Ringkjøbing og Storstrøms Amter. Den høje vækst i pendlingsregion Vejle (der inkluderer Billund, Hedensted, Horsens og Vejle Kommuner) skyldes derimod primært, at der i denne region er lokaliseret relativt mange tidligere amtskommunale uddannelsesinstitutioner, der nu er selvejende institutioner under staten. Endvidere har der været en relativ høj tilgang af statslige medarbejdere i flere jyske pendlingsregioner, Nakskov og på Bornholm, Mors og Læsø.

Der kan derfor konstateres en væsentlig geografisk spredning af de forholdsvis mange beskæftigede, der er tilført den statslige sektor efter ikrafttrædelsen af kommunalreformen og de øvrige større reorganiseringer af den statslige forvaltning.

Kun pendlingsregion Rudkøbing har oplevet et decideret fald fra 2007 (november 2006) til 2008 (november 2007) på minus 2,5 pct., mens pendlingsregionerne Frederikshavn, Lemvig og Viborg har oplevet relativt lave vækstrater på under 5 pct. Frederikshavn og Viborg havde dog i forvejen landets højeste andele af statsligt beskæftigede. I den sammenhæng har pendlingsregion København, der omfatter hele Sjælland, med en vækst på 7,2 pct. også haft en stigning, der ligger under landsgennemsnittet.

Statslig beskæftigelse i forhold til samlet beskæftigelse

Figur 6.3 viser andelen af statsligt beskæftigede i forhold til den samlede beskæftigelse i hver af pendlingsregionerne.

Note: Intervalindelingen er baseret på 10 pct., 50 pct., og 90 pct. fraktiler. Beskæftigelsen er opgjort efter hovedbeskæftigelsen og efter arbejdssted.

Kilde: Danmarks Statistik.

Andelen af statsligt ansatte udgør på landsplan 7,4 pct. i 2008 (november 2007) mod 6,9 pct. i 2007 (november 2006).

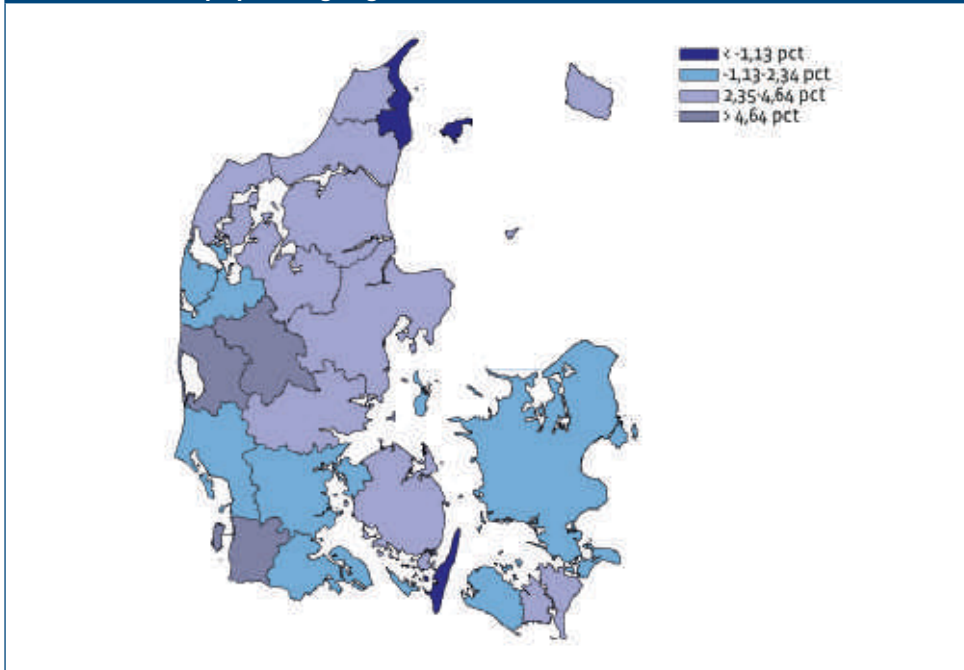
Det ses af figuren, at den højeste andel af statsligt beskæftigede findes i pendlingsregionerne Frederikshavn, Viborg og Bornholm, mens København, Nykøbing Falster, Odense og en række jyske pendlingsregioner også har en relativt høj andel. De relativt laveste andele findes på Læsø og i Herning og Vejle.

Udvikling i statslig beskæftigelse over tid

Figur 6.4 viser udviklingen i den statslige sektor i et lidt længere tidsperspektiv, idet den

illustrerer den gennemsnitlige vækst i den statslige beskæftigelse i hver pendlingsregion i perioden 2003-2008.

Figur 6.4: Gennemsnitlig årlig vækst i beskæftigelsen i den statslige sektor i perioden 2003-2008 fordelt på pendlingsregioner

Note: Intervalinddelingen er baseret på 10 pct., 50 pct., og 90 pct. fraktiler. Beskæftigelsen er opgjort efter hovedbeskæftigelsen og efter arbejdssted.

Kilde: Danmarks Statistik.

Den højeste gennemsnitlige vækst har fundet sted i en række jyske pendlingsregioner, mens Frederikshavn, Læsø og Langeland har oplevet mindre fald. Det bemærkes, også at København har oplevet en relativt lav vækst på 1,7 pct. fra 2003 til 2008.

6.3 Aktuelle reorganiseringer i den statslige sektor

I løbet af det seneste år er der besluttet eller gennemført enkelte tiltag af betydning for den regionale fordeling af statslige arbejdspladser. Den følgende redegørelse herom er baseret på bidrag fra de relevante ministerier.

Status for nye institutioner og arbejdspladser

Som led i forliget om jobplanen er der fra 1. oktober 2008 etableret tre "Workindenmark-centre." Det overordnede formål med centrene er at øge udbuddet af arbejdskraft ved at øge antallet af kvalificerede udenlandske arbejdstagere til Danmark med fokus på områder, hvor der mangler arbejdskraft. Centrene er placeret i Storkøbenhavn, Odense og Århus, og der er som et led i oprettelsen lokaliseret i alt 34 nye statslige medarbejdere i de tre byer (heraf 12 i Odense og 11 i både Århus og Storkøbenhavn).

Regeringen har besluttet at oprette et fælles Økonomiservicecenter for hele staten. Som et led i beslutningen, er der etableret en enhed for økonomi- og lønmedarbejdere i København med satellitter i Århus, Viborg og Thisted. Denne fordeling afspejler fordelingen af medarbejdere fra de afgivne statslige institutioner.

I forbindelse med forhandlingerne om finansloven for 2009 besluttede partierne bag politireformen at udvide den samlede politistyrke med 300 betjente. Udvidelsen gennemføres ved et meroptag på politiskolen med 150 politielever i 2009 og 150 i 2010. Alle landets politikredse bliver tilført yderligere betjente som led i udvidelsen af politistyrken.

I tilknytning til Domstolsreformen blev lov om digitalisering af tinglysningen vedtaget. Som følge heraf skal tinglysning, der før reformen blev varetaget af de lokale byretter, fremover varetages af én landsdækkende specialdomstol, Tinglysningsretten, som er placeret i Hobro, og som kommer til at beskæftige ca. 110 personer (ca. 100 årsværk). Idriftsættelse af digital tinglysning og centraliseringen af de manuelle tinglysningsopgaver var oprindeligt planlagt at skulle ske i 2008, men forventes nu at ske i september 2009.

I forbindelse med gennemførelse af politi- og domstolsreformen bistår Slots- og Ejendomsstyrelsen ressortministeriet og de enkelte institutioner med nødvendige lokaliseringer i statsejendomme, private lejemål, nybyggeri m.v. som følge af ændrede lokalebehov i de nye politikredse og byretter.

I 2005 blev der truffet politisk beslutning om at opføre et nyt lukket fængsel med plads til mindst 250 indsatte på Nordfalster. Fængslet forventes at være klar til brug inden udgangen af 2015. Statsfængslet i Vridsløselille lukkes, når det nye fængsel tages i brug.

Regeringen har i 2007 indgået et bredt forlig med Socialdemokraterne, Dansk Folkeparti og SF om oprettelsen af et nyt center for kultur- og oplevelsesøkonomi. Centret skal styrke vilkårene for vækst ved at fremme samspillet mellem kulturliv og erhvervsliv. I henhold til aftalen placeres centret i Roskilde og skal som nationalt center samarbejde tæt med eksisterende forsknings- og videninstitutioner samt sikre en bred regional forankring af kultur- og oplevelsesøkonomien. Roskilde Kommune har kultur- og oplevelsesøkonomi som indsatsområde samtidig med, at kommunen rummer en række aktører inden for området. Centret forventes i drift fra foråret 2009 og forventes at få fem ansatte.

Aktuelle reorganiseringer og effektiviseringer

I forbindelse med kommunalreformen blev Arbejdsformidlingen pr. 1. januar 2007 nedlagt og erstattet af 91 nye jobcentre. I de fleste af de nye centre er der beskæftiget både kommunale og statslige medarbejdere. Ved finanslovaftalen for 2009 blev det besluttet, at hele indsatsen i jobcentrene skal overføres til kommunerne pr. 1. august 2009. Aftalen betyder, at kommunerne fremover skal hjælpe både forsikrede og ikke-forsikrede ledige. Dermed bliver der tale om et enstrengt system, hvor den ledige kun skal henvende sig ét sted.

Da de nuværende statslige medarbejdere beholder deres arbejdssted, men overføres til kommunal ansættelse, vurderes ændringen ikke at have betydning for lokaliseringen af offentlige arbejdspladser.

Forsvarsaftalen for 2005-2009 indebærer en strukturel tilpasning af forsvaret, der omfatter et bredt udsnit af forsvarets myndigheder i såvel den operative som støttestrukturen. Der gennemføres rationaliseringer og effektiviseringer af stabs- og støttestrukturen for at muliggøre styrkelse af forsvarets operative kapaciteter. Dette bevirker også en reduktion i andelen af civilt personel og en udvidelse af den militære andel.

Der er i løbet af aftaleperioden opnået en mere ligelig regional fordeling af forsvarets arbejdspladser, så andelen af forsvarets ansatte vest for Storebælt er øget fra ca. 58 pct. til ca. 61 pct. svarende til ca. 1.800 flere arbejdspladser.

Partierne bag det nuværende forsvarsforlig godkendte i december 2008, at miljøskibene *Gunnar Thorson* og *Mette Miljø* flyttes fra Holmen til Flådestation Frederikshavn, hvilket sker på baggrund af anbefalingerne fra Forsvarsministeriets kapacitetsundersøgelse om havmiljø. Samtidig med flytningen af de to miljøskibe omplaceres to af marinehjemmeværnets enheder af den såkaldte 900-klasse fra Frederikshavn og Hals/Aalborg til Øresundsområdet for at sikre, at der fortsat er enheder med miljøbekæmpelseskapacitet i Øresund. Begge flytninger forventes at være gennemført den 1. oktober 2009 og resulterer i, at der samlet vil blive flyttet ca. 28 arbejdspladser fra Region Hovedstaden til Region Nordjylland.

Der skal som led i den politiske aftale om redningsberedskabet efter 2006 ske en omlægning af Beredskabsstyrelsens skolevirksomhed. Aftalen medfører lukning af Center for Lederuddannelse på Bernstorff Slot i Gentofte og omdannelse af Beredskabsstyrelsens Højskole i Snekersten til et kursuscenter. Som konsekvens heraf sker der en forøgelse af aktivitetsniveauet på Beredskabsstyrelsens Tekniske Skole i Tinglev, idet en meget væsentlig del af tidligere kursusaktivitet flyttes fra hovedstadsområdet til Tinglev.

Når udvidelsen af skolen i Tinglev er fuldt implementeret, hvilket forventes at ske i løbet af 2009, vil der være tilført ca. 15 arbejdspladser til Region Syddanmark, og der vil være sket en reduktion på ca. 30 arbejdspladser i Region Hovedstaden.

I forbindelse med etableringen af SKAT pr. 1. november 2007 blev det besluttet at samle en række specialopgaver, herunder nyetablerede videns- og kompetencecentre, regionalt på færre lokaliteter. Ved placeringen af disse funktioner blev der bl.a. taget hensyn til den regionale fordeling af opgaverne. Disse beslutninger er nu i vidt omfang udmøntet.

Skatteministeriet ønsker også fortsat at bidrage til en afbalanceret regional udvikling. Et af midlerne er etableringen af de landsdækkende enheder i SKAT i den regionale struktur. Målet er, at fremtidig nyrekruttering i høj grad vil ske uden for de store byområder. Fra 1. januar 2009 etableres en ny virtuel organisation i SKAT, som sammen med nye virtuelle arbejdsmetoder og kommunikationsværktøjer vil gøre det muligt for medarbejdere i samme enhed at være

geografisk placeret over hele landet og give SKAT bedre mulighed for udnyttelse af de faglige kompetencer.

I forhold til asylcentre er der pr. februar 2009 i alt 10 indkvarteringscentre i drift. Centrene drives af indkvarteringsoperatørerne Jammerbugt Kommune og Dansk Røde Kors Asylafdelingen i samarbejde med Udlændingesservice. I tilknytning til indkvarteringscentre er der endvidere tilknyttet et antal annekser, privat bolig samt særlige boliger.

Udlændingesservice har pr. 1. februar 2009 åbnet Sjælsmark Kaserne til indkvartering af uledsagede mindreårige asylansøgere. Center Sjælsmark er et midlertidigt lejemaal frem til juli 2009, med mulighed for en tre måneders forlængelse. Centret vil i kortere perioder kunne rumme op til 100 indkvarterede. Udlændingesservice har endvidere i februar 2009 ibrugtaget Center Grenå og Center Ebeltoft. De to centre fungerer som samdriftsenhed under Dansk Røde Kors Asylafdelingen. Centrene har en kapacitet på op til ca. 220 pladser.

Udlændingesservice overvåger løbende indkvarteringssituationen med henblik på at vurdere et eventuelt behov for at foretage yderligere foranstaltninger på centerområdet, herunder eventuelle tilpasninger i form af at åbne eller lukke asylcentre.

6.4 Caseanalyse af gennemførte reorganiseringer

I kraft af de seneste års mange reorganiseringer i den statslige, regionalt lokaliserede forvaltning kan det være relevant at undersøge udviklingen for nogle af de institutioner, der er blevet lokaliseret i et nyt geografisk område.

På den baggrund har Institut for Forskning og Udvikling i Landdistrikter (IFUL) på foranledning af Indenrigs- og Socialministeriet gennemført en kvalitativ analyse af tre reorganiserede/udflyttede statslige institutioner: Sikkerhedsstyrelsen, SKAT's Betalingscenter og Statsforvaltning Sjælland. Se tabel 6.2 for en kort opstilling af fakta for de tre institutioner.

Institution	Beliggenhed	Dato for etablering	Normerede antal årsværk (pr. 1. januar 2008)
Sikkerhedsstyrelsen	Esbjerg	1. januar 2004	91
SKAT's Betalingscenter	Ringkøbing	1. november 2005	273
Statsforvaltning Sjælland	Nykøbing Falster	1. januar 2007	92

Note: For Betalingscentrets vedkommende er der tale om det faktiske antal årsværk.

Betalingscentret og statsforvaltningen er etableret som konsekvenser af kommunalreformen, mens Sikkerhedsstyrelsen er oprettet uafhængigt heraf og er en fusion af to tidligere statslige institutioner på området, der begge var lokaliseret i hovedstadsområdet.

IFUL har gennemført de tre casestudier på baggrund af interviews med repræsentanter for institutionerne, modtagerområderne, statistisk materiale og skriftlige kilder. Analysen be-

skæftiger sig bl.a. med institutionernes organisatoriske forhold og eventuelle synergieffekter i forhold til modtagerområdet.

Sammenfatning

Analysen henleder i første omgang opmærksomheden på, at der kan være to retninger for udflytninger af statslige arbejdspladser afhængigt af, hvilke forventninger der knytter sig til effekterne heraf. Der kan være tale om et *ligestillingsspor*, hvor sigtet primært er at udjævne forskelle i regionernes økonomiske og beskæftigelsesmæssige situation, og et *vækstspor*, hvor sigtet er at bidrage til en selv bærende vækst i modtagerområdet, herunder synergieffekter i forhold til det lokale erhvervsliv.

I den forbindelse kan Betalingscentret og Statsforvaltning Sjælland henregnes til det førstnævnte spor, idet deres lokalisering i henholdsvis Ringkøbing og Nykøbing Falster afspejler de særlige hensyn i strukturreformens udmøntningsplan til tidligere amtshovedsæder, jf. afsnit 6.1. Sikkerhedsstyrelsens placering i Esbjerg er også begrundet i den regionale betydning af nye arbejdspladser. De mange lokale virksomheder inden for offshore og sikkerhedsområdet gør dog også vækstsporet særlig interessant i denne sammenhæng, da der kan være mulighed for synergieffekter med det lokale erhvervsliv.

De tre organisationer har alle været i drift i en forholdsvis kort periode, og IFUL vurderer, at dette har givet et naturligt fokus på driften og de medarbejdermæssige forhold ved den organisatoriske bæredygtighed, mens engagementet i eksternt samarbejde og udvikling har været sat i anden række. Modtagerkommunerne har fra deres side haft mest fokus på serviceringen af de potentielle tilflyttere til kommunen.

Synergieffekter i forhold til det lokale erhvervsliv og andre dynamiske effekter i forhold til modtagerområdet sætter krav til såvel den nye statslige institution som modtagerområdet. I de konkrete tilfælde skal der dog tages hensyn til den forholdsvis korte periode siden institutionernes etablering, og kortlægning af eventuelle synergieffekter skal givetvis også foretages over en længere årrække.

Sikkerhedsstyrelsen

Sikkerhedsstyrelsen blev etableret i 2004 ved en fusion af Danmarks Gasmateriel Prøvning og Elektricitetsrådets sekretariat. Styrelsens opgaver omhandler de sikkerhedstekniske aspekter ved brande, ulykker og eksplosioner. Konkret varetager styrelsen kontrol- og tilsynsopgaver samt informationsopgaver i forhold til teknisk sikkerhed.

Blandt Sikkerhedsstyrelsens medarbejdere er 73 pct. (pr. 1. januar 2008) blevet ansat efter institutionens etablering i 2004. 85 pct. af medarbejderne er bosiddende i området fra Esbjerg til Kolding.

IFUL vurderer, at styrelsens organisatoriske bæredygtighed er stærk, idet der bl.a. ikke anslås at være problemer med rekruttering og fastholdelse af medarbejdere. På den anden side kan der på nuværende tidspunkt endnu ikke siges at være tale om væsentlige synergieffekter i

forhold til det lokale erhvervsliv, da Sikkerhedsstyrelsen ikke er engageret i konkrete samarbejds- og udviklingsprojekter med erhvervslivet.

SKAT's Betalingscenter

I forbindelse med etableringen af SKAT pr. 1. november 2005 blev det besluttet at samle en række specialopgaver regionalt på færre lokaliteter, herunder etablering af videns- og kompetencecentre. Ved placering af disse opgaver blev der taget hensyn til bl.a. en regional spredning af opgaverne. Betalingscentret i Ringkøbing blev etableret den 1. november 2005.

Betalingscentrets medarbejdersammensætning er præget af, at en høj andel medarbejdere, 58 pct. (pr. 1. januar 2008), er blevet ansat efter institutionens etablering i november 2005.

IFUL vurderer den organisatoriske bæredygtig til at være meget stærk, idet organisationen bl.a. har haft gode resultater med at rekruttere nye medarbejdere. Betalingscentret har endvidere levet op til sine effektivitetsmål og har ligget front i flere undersøgelser af medarbejdertilfredshed. Organisationen er ikke engageret i konkrete samarbejds- og udviklingsprojekter med det lokale erhvervsliv, men centerets erfaringer med implementering af LEAN tiltrækker sig opmærksomhed fra andre offentlige institutioner.

Statsforvaltning Sjælland

Statsforvaltningerne er selvstændige, regionalt lokaliserede institutioner, som organisatorisk og budgetmæssigt hører under Indenrigs- og Socialministeriet. I forbindelse med kommunalreformen overtog de fem regionale statsforvaltninger medarbejdere fra de tidligere statsamter og i begrænset omfang fra de daværende amtskommuner. Hovedparten af statsforvaltningens opgaver ligger inden for familie- og personretten. Statsforvaltning Sjælland blev etableret den 1. januar 2007 med hovedkontor i Nykøbing Falster og et afdelingskontor i Roskilde.

I forhold til den organisatoriske bæredygtighed har statsforvaltningen haft udfordringer i forhold til at tiltrække kvalificerede medarbejdere på AC-niveau. Effektiviteten i sagsbehandlingen ligger dog på linje med de øvrige statsforvaltninger. Statsforvaltning Sjælland er ikke involveret i konkrete samarbejds- og udviklingsprojekter med erhvervslivet.

I tilknytning til caseanalyserne har IFUL foretaget nogle observationer af, hvilke faktorer der kan have betydning for den organisatoriske bæredygtighed og eventuelle synergieffekter i forhold til modtagerområdet. IFUL forventes at udgive en rapport herom senere på året.

KAPITEL 7. REGIONALE KONSEKVENSER AF STATSLIGE TILTAG I 2008

Med henblik på at styrke de regionale hensyn vurderes regionale konsekvenser af statslige tiltag med regionalpolitisk betydning. Regeringen redegør derfor årligt for regionale konsekvenser af statslige tiltag, der er besluttet eller gennemført i det foregående kalenderår.

Dette kapitel gennemgår de regionale konsekvenser af i alt 27 lovgivningsmæssige eller administrative tiltag, der er gennemført eller besluttet i 2008, og som vurderes at have regionale konsekvenser. Der kan både være tale om tiltag med direkte regionale formål eller mere generelle tiltag med afledte regionale effekter. Kapitlet er baseret på en rundspørge i ministerierne.

Der er tale om tiltag på en række forskellige politikområder, der overordnet set vurderes at have positive regionale konsekvenser. Landdistriktsprogrammet og Programmet for udvikling af den danske fiskeri- og akvakultursektor bidrager bl.a. til bæredygtighed og erhvervsudvikling i bestemte geografiske områder, mens de mange infrastrukturprojekter er medvirkende til at øge tilgængeligheden. Hertil kommer også initiativer i forhold til energiteknologier, sommerhusområder, undervisning, kultur, vanskeligt stillede kommuner mv.

Regionale konsekvenser af tiltag med tilknytning til kommunalreformen og finansieringsreformen indgår dog ikke i dette kapitel. Der henvises i stedet til kapitel 5.

De statslige tiltag er angivet i nedenstående tabeller, der er oplistet efter ministerområde.

Program for udvikling af den danske fiskeri- og akvakultursektor 2007-2013 (Ministeriet for Fødevarer, Landbrug og Fiskeri)	
Indhold	EU-Kommissionen godkendte den 17. december 2007 det danske program for udvikling af den danske fiskeri- og akvakultursektor.
Formål	Programmet skal bidrage til at skabe rammerne for størst mulig vedvarende udbytte af den danske fiskeri- og akvakultursektor, så ressourcerne udnyttes under hensyn til målet om bæredygtighed og regional udvikling.
Regionale konsekvenser og hensyn	Der var afsat følgende midler til programmet i 2008: Akse 1: 23,4 mio. kr.; akse 2: 96 mio. kr.; akse 3: 123,4 mio. kr. og akse 4: 18,6 mio. kr.

Det danske landdistriktsprogram 2007-2013 (Ministeriet for Fødevarer, Landbrug og Fiskeri)

Indhold	Det danske landdistriktsprogram 2007-2013 blev godkendt af EU-Kommissionen den 22. februar 2008, hvorefter det kunne træde i kraft. Fødevareministeriet har igangsat gennemførelsen af landdistriktsprogrammet inden for den politiske aftale om de finansielle rammer for programmet for årene 2007 og 2008.
Formål	Programmet sigter mod <ul style="list-style-type: none"> • Forbedring af landbrugets og skovbrugets konkurrenceevne gennem støtte til omstrukturering, udvikling og innovation (akse 1) • Forbedring af miljøet og landskabet gennem støtte til arealforvaltning (akse 2) • Forbedring af livskvaliteten i landdistrikterne og tilskyndelse til diversificering af den økonomiske aktivitet (akse 3 og 4).
Regionale konsekvenser og hensyn	På grundlag af den politiske aftale for gennemførelsen af landdistriktsprogrammet i 2007 og 2008 blev der afsat 95 mio. kr. ud af i alt afsatte 560 mio. kr. pr. år til den lokalt forankrede indsats for fremme af attraktive levevilkår og nye arbejdspladser i landdistrikterne via lokale aktionsgrupper (akse 3 og 4). Endvidere blev der afsat rammer til to centralt administrerede støtteordninger til fremme af attraktive levevilkår i landdistrikterne, ”Kulturaktiviteter i landdistrikterne” og ”Aktiviteter for børn og unge i landdistrikterne”, på henholdsvis 5 og 10 mio. kr. pr. år i 2007 og 2008. Indsatsen under programmets akse 3 er målrettet 63 landdistriktskommuner, der er udvalgt ud fra deres strukturelle, økonomiske og demografiske situation. De afsatte midler kommer derfor i høj grad kommuner i udkantsområderne til gavn. Pr. 19. marts 2009 har Fødevareministeriet givet tilsagn til 787 projekter indstillet af lokale aktionsgrupper.

Tilskud til udvikling og demonstration af nye effektive energiteknologier (Klima- og Energiministeriet)

Indhold	<p>Energistyrelsen under Klima- og Energiministeriet har ydet tilskud til en række projekter med en bred geografisk spredning i Danmark.</p> <ol style="list-style-type: none"> 1. Tilskud til etablering af et 2. generation bioethanol anlæg ved Kalundborg, juli 2008. Anlægget indgår i det lokale biocluster CBD (Cluster Biofuels Denmark) og formålet er at udvikle teknologi til fremstilling af bioethanol på grundlag af halm. 2. Tilskud til et stort fuldskala varmelager. December 2008 blev der ydet tilskud til udviklingen af et projekt, der skal demonstrere et stort fuldskala varmelager (60.000 m³) sammen med 35.000 m² solfangere og 3 MW varmepumper ved Dronninglund Fjernvarmeværk i Nordjylland. Anlægget vil kunne producere 50 pct. af varmeforbruget i Dronninglund. 3. Tilskud til demonstration af omkostningseffektiv renovering af boliger, juli 2008. Projektet omfatter 9 udstillingshuse i Albertslund, der skal fungere som modeller for en samlet renovering af indtil ca. 2.300 boliger. 4. Tilskud til demonstrationsdelen af et projekt, der viderefører udviklingen af brændselscellekøretøjer og brinttankstationer, juli 2008. Projektet foretager også demonstration af disse i forbindelse med COP15 og efterfølgende i en 2-årig periode i en række byer (f.eks. København, Aarhus, Herning, Holstebro og Ringkøbing). 5. Tilskud til ny type fjernvarmesystem til boligområder. December 2008 blev der ydet tilskud til et projekt, hvor der ved Brædstrup Fjernvarme udvikles og demonstreres en ny type fjernvarmesystem til boligområder med input til fjernvarmen fra både decentrale solvarmeanlæg på bygninger, centrale solvarmeanlæg og fra varmepumper. Der udvikles avancerede og fleksible styringssystemer og akkumuleringsanlæg for at sikre et energieffektivt fjernvarmesystem baseret på vedvarende energi.
Formål	Støtte udvikling og demonstration af nye effektive energiteknologier.
Regionale konsekvenser og hensyn	Økonomisk aktivitet i forbindelse med anlæggelse af projekterne samt effekt som foregangseksempler. Mht. punkt 2 og 3 forventes endvidere henholdsvis forbedret energiforsyning og energieffektivitet i lokalområdet.

Kulturaftaler (Kulturministeriet)

Indhold	Kulturministeren har aktuelt indgået kulturaftaler med i alt 13 kulturregioner, der hver især består af en klynge af kommuner. Aftalerne indebærer bl.a., at de statslige driftsbevillinger til aktiviteter og institutioner i området kan lægges ud til kulturregionernes egen disposition inden for de rammer for den regionale kulturpolitik, der er fastsat i aftalen. Der blev i forbindelse med kulturaftalerne i 2008 overført bevillinger på i alt 121 mio. kr. fra statslig til kommunal administration.
Formål	Kulturaftalerne indgås med kulturregionerne for at øge aftaleområdernes dispositionsfrihed, det tværkommunale samarbejde på kulturområdet og for at sikre koordinering og dialog mellem staten og det kommunale niveau.
Regionale konsekvenser og hensyn	Aftalerne er indgået mellem kulturministeren og følgende kulturregioner: Kulturregion Nordjylland (i alt 11 kommuner); Kulturregion Århus (Århus Kommune) og Kulturregion Skive (Skive Kommune); Kulturregion Fyn (i alt 10 kommuner); Kulturregion Midt- og Vestsjælland (i alt 8 kommuner); Kulturregion Midt- og Vestjylland (i alt 6 kommuner); Kulturregion Vadehavet (i alt 4 kommuner); Kulturregion Storstrøm; Kulturregion Sønderjylland (i alt 4 kommuner); Kulturregion Østjysk væksthånd (i alt 4 kommuner) og Kulturregion København Syd (i alt 4 kommuner). Samt Kulturregion Kulturring Østjylland fra 2009.

Puljen til kultur i hele landet (Kulturministeriet)

Indhold	Der afsættes årligt et beløb på tipsaktsstykket og på finansloven. I 2008 var der i alt afsat ca. 21 mio. kr. Der ydes støtte til nyskabende eller eksemplariske projekter, som fremmer samarbejdet mellem forskellige partnere – bl.a. mellem kultur og erhverv samt kulturprojekter med en international dimension. Der ydes støtte inden for alle grene af kunst og kultur.
Formål	Puljen blev oprettet i 2006 for at bidrage til at videreudvikle og højne kvaliteten af kulturlivet uden for hovedstadsområdet.
Regionale konsekvenser og hensyn	Der ydes støtte i alle egne af landet uden for hovedstaden.

Handlingsplan for Børnekulturens Netværk (Kulturministeriet)

Indhold	Børnekulturens Netværk har offentliggjort deres handlingsplan for 2008/09. Temaerne fra den forrige handlingsplan om kultur i dagtilbud, kultur i skolen og kultur i familien er videreført i den nye handlingsplan. Børnekulturens Netværk har 32 modelkommuner, hvor Børnekulturens Netværk og en række kommuner er gået sammen om at understøtte børne- og ungekultur. I 2008 har Børnekulturens Netværk bl.a. taget initiativer på området arkitektur og design i børnehøjde og bl.a. afholdt 4 seminarer herom.
Formål	Formålet med en væsentlig del af Netværkets indsats er at skabe grundlag for udvikling, give rådgivning og sparring, kvalificere, videndele og ikke mindst videreforme opnåede resultater.
Regionale konsekvenser og hensyn	Børnekulturens Netværk har som ambition at få kontakt til alle landets kommuner og at have et direkte samarbejde med omkring halvdelen. Handlingsplanen forventes derfor at tilgodese initiativer jævnt fordelt over hele landet.

Kulturarv i Kommunerne (Kulturministeriet)	
Indhold	I 2008 igangsatte Kulturarvsstyrelsen og Realdania et nyt kulturarvskommuneprojekt, hvor de udvalgte kommuner skal arbejde fremadrettet og aktivt med deres kulturarv. I udvælgelsen er der lagt vægt på projekter inden for områderne landbebyggelser i områder med stort udviklingspres, omdannelse af havnearealer og andre industriområder, samt bygningskulturens turismemæssige potentiale. De nye kulturarvskommuner 2008-2010 består af Mariagerfjord Kommune, Det Sydfynske Øhav (samarbejde mellem Faaborg-Midtfyn, Ærø, Langeland og Svendborg Kommuner), Vordingborg Kommune og Halsnæs Kommune.
Formål	Projektet skal styrke kulturarvens inddragelse i kommunernes planlægning og skabe udviklingsinitiativer, der f.eks. omfatter det lokale erhvervsliv, turisme eller tiltrækning af nye borgere. Projektet skal undervejs formidles videre som inspiration for andre kommuner.
Regionale konsekvenser og hensyn	Planen forventes at styrke kommunernes inddragelse af kulturarven i planlægningen samt bidrage til udvikling.

Kunstrådets handlingsplan (Kulturministeriet)	
Indhold	Kunstrådet offentliggjorde sin handlingsplan for 2007-2011. Et af satsningsområderne er Kunst i kommunerne. Kunstrådet ønsker at komme i dialog med kommunerne evt. gennem kulturregionerne for at drøfte, hvordan der kan etableres et samarbejde kommunerne og Kunstrådet imellem.
Formål	Formålet er at få kunsten spredt mere ud over hele landet.
Regionale konsekvenser og hensyn	Planen forventes at tilgodese initiativer jævnt fordelt over hele landet.

Styrkelse af museernes formidling (Kulturministeriet)	
Indhold	I august 2006 fremlagde kulturministeren en formidlingsplan for museerne. Formidlingsplanen indebærer, at der årligt fra 2007 fordeles 40,5 mio. kr. til at styrke museernes formidling over hele landet. Planen er en markant satsning på at styrke danskernes kendskab til kulturarven og skal på den måde ses i forlængelse af den gratis entré for børn og unge til de statsanerkendte museer, som regeringen indførte ved årsskiftet fra 2006.
Formål	Formålet er at styrke museernes formidling over hele landet.
Regionale konsekvenser og hensyn	Planen forventes at tilgodese initiativer jævnt fordelt over hele landet.

Landsplandirektiver for nye sommerhusområder i kystnærhedszonen (Miljøministeriet)

Indhold	Folketinget vedtog i juni 2004 en ændring af planloven, som gav mulighed for at etablere op til 8.000 nye sommerhusgrunde i kystnærhedszonen. De nye sommerhusgrunde skal primært placeres i landets yderområder. Kommunerne skal godtgøre, at der kan forventes en lokal økonomisk effekt af de nye sommerhusområder. De nye sommerhusgrunde skal placeres bagved eksisterende sommerhusområder. De må ikke ligge inden for strandbeskyttelses- og klitfredningszonen og i øvrigt ikke tilsidesætte væsentlige naturbeskyttelses- og landskabelige interesser. Loven giver mulighed for, at der kan tages særlige hensyn til de små øer. De krav, der gælder i resten af landet, kan derfor fraviges på små øer efter en samlet afvejning af interesser. Der er tidligere udstedt landsplandirektiver, som har givet mulighed for at udlægge godt 6.500 sommerhusgrunde. Der forventes i 2009 udstedt landsplandirektiver om udlæg af grunde til knap 1.500 nye sommerhuse.
Formål	Styrke den lokaløkonomiske situation i udkantsområder.
Regionale konsekvenser og hensyn	I overensstemmelse med tiltagets formål forventes det at kunne have en positiv lokaløkonomisk effekt i trængte udkantsområder.

Nationalpark Thy (Miljøministeriet)

Indhold	Bekendtgørelse om Nationalpark Thy trådte i kraft den 22. august 2008. Bekendtgørelsen fastlægger nationalparkens afgrænsning og indeholder bestemmelser om bl.a. formål og målsætninger for nationalparken.
Formål	Det er et vigtigt formål, at styrke og udvikle naturen og muligheden for naturoplevelser i et område af national og international betydning. Det skal samtidig understøtte turisterhvervet, virksomhedslokalisering og bosætning til gavn for lokalsamfundet.
Regionale konsekvenser og hensyn	Det vurderes, at Nationalpark Thy kan styrke erhvervslivet i den vestlige del af Region Nordjylland, primært som følge af en øget turisme.

Motorvej Brande-Riis (Transportministeriet)

Indhold	Åbning af motorvejsetapen mellem Givevej og Vibjerg. Strækningen åbnede den 24. oktober 2008. Etapen mellem Riis og Vibjerg åbnede i 2007. Etapen mellem Givevej og Brande forventes at åbne i 2012. Motorvejen mellem Brande og Riis udgør en del af en samlet motorvej på rute 18 mellem Herning og Vejle. Etaper mellem Herning N og Herning S blev åbnet i 2006 og mellem Herning S og Brande i 2007. Mellem Herning og Vejle mangler herefter etaperne mellem Riis og Vejle N. Det drejer sig om en udbygning af motortrafikvejen mellem Riis og Ølholm til motorvej og anlæg af en ny motorvej mellem Ølholm og Vejle N. Endvidere skal der foretages en udbygning af Brande Omfartsvej fra motortrafikvej til motorvej. For strækningen Riis-Vejle N har Folketinget vedtaget anlægslov i 2006 med en forventning om åbning i 2013 og for Brande Omfartsvej er en VVM-redegørelse under udarbejdelse.
Formål	Anlæg af motorvejen bidrager til at understøtte erhvervsudviklingen i det midt- og vestjyske område samt at forbedre fremkommeligheden og trafikikkerheden.
Regionale konsekvenser og hensyn	En udbygning af rute 18 til motorvej forventes at få en positiv effekt for erhvervslivet i Midt- og Vestjylland. Motorvejen vil give bedre muligheder for et tættere samarbejde mellem de større byer og for et øget samspil mellem Herning-regionen og Trekantområdet, som vil kunne bidrage til øget vækst, til at fastholde eksisterende virksomheder i Midt- og Vestjylland og til lettere at kunne tiltrække nye medarbejdere.

Motortrafikvejen syd om Herning (Transportministeriet)	
Indhold	Åbning af motortrafikvejssetapen mellem Snejbjerg og Vardevej. Strækningen åbnede den 15. september 2008. Etapen udgør en del af motorvejen omkring Herning, som omfatter en forlængning af rute 18 øst om Herning og en forlængning af rute 15 syd om Herning. Etaper mellem Herning N og Herning S og mellem Herning S og Vardevej blev åbnet i 2006.
Formål	Anlæg af motorvejen sigter på at understøtte erhvervsudviklingen i det midt- og vestjyske område, at forbedre fremkommeligheden og trafikikkerheden og at aflaste de centrale veje i Herning for gennemkørende trafik.
Regionale konsekvenser og hensyn	Motortrafikvejsåbningen forventes at få betydning for infrastrukturen og erhvervsudviklingen i Midt- og Vestjylland.

Motorvej Skejby-Skødstrup (Transportministeriet)	
Indhold	Åbning af motorvejsetapen mellem Skejby og Skødstrup. Strækningen åbnede den 5. september 2008. Etapen mellem Søften og Skejby forventes at åbne 2009-10.
Formål	Anlæg af motorvejen sigter mod at sikre en god forbindelse mellem Djursland og Den Jyske Motorvej (E45) samt at aflaste Grenåvej og dermed forbedre forholdene for trafikanterne i det nordlige Århus.
Regionale konsekvenser og hensyn	Motorvejsåbningen forventes at få betydning for infrastrukturen og erhvervsudviklingen i Århus og på Djursland og binde området bedre sammen med resten af landet som forbindelse til det store H.

Motorvejsetapen Kværndrup-Stenstrup (Transportministeriet)	
Indhold	Åbning af motorvejsetapen mellem Kværndrup og Stenstrup. Strækningen åbnede den 21. december 2007, hvorfor den reelle effekt først forekommer i 2008. Etapen udgør 1. del af etape 3 af motorvejen på rute 9 mellem Odense og Svendborg. 1. etape mellem Odense og Ringe og 2. etape mellem Ringe og Kværndrup blev åbnet i 2006. Sidste deletape mellem Stenstrup og Svendborg forventes at åbne i 2009.
Formål	Hovedsigtet med at anlægge en motorvej mellem Odense og Svendborg er at forbedre trafikafviklingen på strækningen mellem de to byer og aflaste de mindre bysamfund langs den nuværende hovedlandevej for gennemkørende trafik. Herved forbedres trafikikkerheden og miljøet i de byer, der aflastes.
Regionale konsekvenser og hensyn	Motorvejsåbningen forventes at få betydning for infrastruktur, erhvervsudvikling og bosætning på Fyn og binde området bedre sammen med resten af landet som forbindelse til det store H.

Udvidelse af Motorring 3 (Transportministeriet)

Indhold	Åbning af udvidelsen af Motorring 3. Strækningen åbnede den 1. november 2008. En etape omkring tilslutningen til den kommende Frederikssundmotorvej er dog udskudt til 2011.
Formål	Formålet med udvidelsen af Motorring 3 er at forbedre fremkommelighed og trafikafvikling på den hidtil overbelastede motorvej. Hermed forbedres den samlede infrastruktur i Hovedstadsområdet.
Regionale konsekvenser og hensyn	Motorvejsåbningen forventes at få betydning for erhvervsudviklingen i Hovedstadsområdet.

Udvidelse af Køge Bugt Motorvejen Hundige–Greve S (Transportministeriet)

Indhold	Åbning af udvidelsen af Køge Bugt Motorvejen mellem Hundige og Greve S. Strækningen åbnede den 29. september 2008.
Formål	Formålet med udvidelsen af Køge Bugt Motorvejen 3 er at forbedre fremkommelighed og trafikafvikling på den hidtil overbelastede motorvej. Hermed forbedres den samlede infrastruktur i Hovedstadsområdet.
Regionale konsekvenser og hensyn	Motorvejsåbningen forventes at få betydning for erhvervsudviklingen i Hovedstadsområdet. Strækningen betjener regionaltrafikken i det sydlige hovedstadsområde og mellem Hovedstadsområdet og resten af Sjælland, fjerntrafikken mellem Hovedstadsområdet og Østdanmark samt international trafik mellem Skandinavien og Europa.

Genudbud af færgebetjeningen af Bornholm (Transportministeriet)

Indhold	På baggrund af de politiske aftaler mellem regeringen, S, DF, RV og SF af henholdsvis 17. august 2007 og 25. marts 2008 om færgebetjeningen af Bornholm fra 2011-2017 udsendte Trafikstyrelsen i april 2008 udbudsmateriale. Trafikstyrelsen modtog endeligt tilbud i januar 2009 og tildelte den 27. januar 2009 kontrakten til Nordic Ferry Services A/S, der er et joint venture mellem det statsjede Bornholmstrafikken A/S og det privatejede Clipper Group A/S.
Formål	Udbuddet udmønter de overordnede principper for færgebetjeningen, der blev fastlagt i de politiske aftaler. Med udbuddet imødekommes således de voksende kapacitetskrav for gods- og passagerer, der er et resultat af den positive udvikling på Bornholm.
Regionale konsekvenser og hensyn	Med aftalen sikres bornholmerne fra 2011 følgende udvidelser: • Godskapacitetsudvidelse for på Rønne-Køge ruten fra 1.235 lanemeter (vognbanemeter) til 1.500 lanemeter. • Passagerkapaciteten på Rønne-Ystad ruten stiger på de største dage i turistsæsonen fra ca. 8.500 til minimum 10.000. • Rønne-Ystad ruten, der primært betjener passagerer, vil udelukkende blive betjent af hurtigfærger. • For at sikre bornholmerne et højt betjeningsniveau hele året indsættes en ekstra hurtigfærgeafgang på Rønne-Ystad ruten, så antallet af afgangstog stiger fra 2 til 3 i lavsæsonen. Kontaktrådet for trafikbetjeningen af Bornholm, hvor regionsborgmesteren sidder som formand, har været inddraget i fastlæggelsen af principperne for færgebetjeningen. Således har Kontaktrådet haft lejlighed til at fremkomme med ønsker til den fremtidige betjening inden Trafikstyrelsens udarbejdelse af forslag til principperne, og Kontaktrådet har haft Trafikstyrelsens forslag til høring. Endeligt har Kontaktrådets formandskab været inddraget i kvalitetssikringen af udbudsmaterialet.

Nye driftsoverenskomster vedrørende forberedende voksenundervisning (FVU) og ordblindeundervisning for voksne (OBU) (Undervisningsministeriet)	
Indhold	Indgåelse af driftsoverenskomster senest den 31.12.2008 og med virkning fra den 1.1.2009 efter udløb af en 2-årig overgangsperiode med uændrede vilkår som følge af kommunalreformen. Udbud af FVU og OBU på forskellige typer af uddannelsesinstitutioner, skoler, folkeoplysende foreninger, sprogcentre m.fl. Voksenuddannelsescentrene kan også udbyde FVU og OBU.
Formål	Alle, der berettiget til FVU og OBU, skal sikres at kunne modtage undervisning på de to områder inden for en rimelig geografisk afstand (dvs. inden for 75 min. befordringstid med nærmeste offentlige transportmiddel) på flere typer uddannelsesinstitutioner inden for det geografiske dækningsområde, som de enkelte voksenuddannelsescentre har ansvaret for.
Regionale konsekvenser og hensyn	Adgangen til FVU og OBU får betydning for samtlige regioner, idet både voksenuddannelsescentrene og driftsoverenskomstparkerne udbyder undervisningen inden for en rimelig geografisk afstand, jf. ovenfor.

Lov om ændring af lov om byfornyelse og udvikling af byer (indførelse af påbudsbestemmelse om afhjælpning af kondemnabile forhold m.v.) (Indenrigs- og Socialministeriet)	
Indhold	<p>Det daværende Velfærdsministerium fik i 2007 gennemført undersøgelsen "Dårlige boliger i landets yderområder - omfanget og betydningen af boliger i særlig ringe stand". Rapporten afdækkede omfanget og karakteren af problemer med dårlige boliger i udkantsområder samt behovet for nye tiltag. Undersøgelsen pegede bl.a. på, at kommunerne havde brug for instrumenter, som kunne give bedre muligheder for at afhjælpe disse byfornyelsesproblemer. På den baggrund gennemførte det daværende Velfærdsministerium i 2008 en række ændringer af byfornyelsesloven.</p> <p>Med virkning fra 1. juli 2008 blev kommunernes muligheder for at gribe ind over for de allerdårligste boliger i landsbyer og det åbne land samt problemramte landsbyer, der er karakteriseret ved funktionstømning og fraflytning af erhverv og borgere, forbedret. Indsatsen er sket i form af justeringer af eksisterende muligheder samt indførelse af nye byfornyelsesinstrumenter.</p> <p>De nye byfornyelsesinstrumenter indebærer, at kommunerne har fået mulighed for at give påbud om at afhjælpe sundheds- og brandfarlige (kondemnabile) forhold, at nedlægge forbud mod, at tomme boliger, som er sundhedsfarlige, tages i brug til beboelse og at give støtte til nedrivning af faldefærdige ejer- og andelsboliger.</p> <p>Endelig er de statslige midler til områdefornyelse i mindre byer blevet forøget. Hvert år afsætter staten i alt 50 mio. kr. til områdefornyelse. Forlods blev der tidligere afsat 20 pct. til områdefornyelse i de mindre byer. Fra 2008 er den forlods andel til de mindre byer hævet til 25 pct.</p>
Formål	Hovedformålet med lovændringen er at forbedre kommunernes muligheder efter byfornyelsesloven for at gribe ind overfor de allerdårligste boliger.
Regionale konsekvenser og hensyn	Tiltaget retter sig især mod mindre byer og landsbyer i landets yderområder og kan have positive konsekvenser for udviklingen i disse områder, herunder en betydning for områdernes generelle attraktivitet i forhold til potentielle tilflyttere.

Tilskud til kommunal medfinansiering af EU-projekter i særlig vanskeligt stillede kommuner (Indenrigs- og Socialministeriet)

Indhold	Siden 1999 har Indenrigs- og Socialministeriet ydet støtte til medfinansiering af EU-projekter i vanskeligt stillede kommuner. Baggrunden for støtteordningen er, at kommuner i en vanskelig økonomisk situation kan have svært ved at medfinansiere nye fremrettede projekter, som får tilskud fra de regionale EU-støtteordninger. Dette kan medføre, at projekterne ikke gennemføres til skade for erhvervsudvikling og beskæftigelse i kommunerne. Støtteordningen ydes med hjemmel i § 17 i lov om kommunal udligning og generelle tilskud til kommuner.
Formål	Formålet med støtteordningen er at bidrage til erhvervsudvikling og beskæftigelsesfremme i særlig vanskeligt stillede kommuner.
Regionale konsekvenser og hensyn	I 2008 har det daværende Velfærdsministerium ydet tilskud på i alt 16,9 mio. kr. til 17 kommuner uden for hovedstadsområdet.

Tilsagnspuljer til anskaffelse af nye færger til og fra de danske småøer (Indenrigs- og Socialministeriet)

Indhold	Indenrigs- og Socialministeriet yder et ø-tilskud til kommuner med tilhørende øer. Tilskuddet er begrundet i de særlige udgifter disse kommuner har til 27 mindre øers trafikforbindelser; heraf 26 færgeforbindelser samt vejforbindelsen til Mandø. Tilskuddet ydes efter § 20 i lov om kommunal udligning og generelle tilskud til kommuner og udgør i 2009 79,6 mio. kr. Med finanslovsaftalen for 2008 blev der afsat ekstra 20 mio. kr. årligt i perioden 2008-2010 til en tilsagnspulje til anskaffelse af nye færger til og fra de danske småøer. Som led i Aftale om en grøn transportpolitik fra januar 2009 er der i 2009 afsat en pulje på yderligere 200 mio. kr. med henblik på at medfinansiere færgeinvesteringer i ø-kommuner og kommuner med mindre øer.
Formål	Puljen har til formål at skabe bedre vilkår for kommunernes investeringer i nye færger til betjening af de danske ø-samfund.
Regionale konsekvenser og hensyn	De nye færger forventes at forbedre den trafikale betjening af de danske øer og kan medvirke til at understøtte mulighederne for at bo, arbejde og drive erhverv på øerne.

Pulje til særlig vanskeligt stillede kommuner (Indenrigs- og Socialministeriet)

Indhold	Der afsættes årligt 186 mio. kr. til puljen til særlig vanskeligt stillede kommuner i henhold til § 16 i lov om kommunal udligning og generelle tilskud til kommuner. For 2008 har puljen været midlertidigt forhøjet med 150 mio. kr. Forhøjelsen er endvidere videreført i 2009.
Formål	Imødekommelse af budgetusikkerheder i de enkelte kommuner som følge af gennemførelsen af opgave- og finansieringsreformerne.
Regionale konsekvenser og hensyn	Med forhøjelsen af særtilskudspuljen tages der hensyn til vanskeligt stillede kommuner, hvor gennemførelsen af finansieringsreformen og overtagelsen af hidtidige amtslige opgaver kan forårsage usikkerheder i budgetlægningen. De særlig vanskeligt stillede kommuner kan f.eks. være kendetegnet ved at ligge i et geografisk område, der oplever befolkningstilbagegang, har stigende social belastning, skæv alderssammensætning og faldende eller stagnerende skattegrundlag. Forhøjelsen af særtilskudsmidlerne forventes at have en positiv effekt på den kommunale økonomi i den forstand, at kommunernes behov for tilvænnning til nye opgaver og særligt vanskelige forhold ikke fører til forringelser i den kommunale service.

Innovationsnetværk (Ministeriet for Videnskab, Teknologi og Udvikling)	
Indhold	Innovationsnetværk udgør en platform for samarbejde mellem virksomheder, videninstitutioner og Godkendte teknologiske serviceinstitutter inden for et bestemt fagligt eller teknologisk afgrænset fokusområde, som netværkene selv definerer. Rådet for Teknologi og Innovation besluttede i 2008 at sammenlægge de tre eksisterende netværksordninger, "Højteknologiske netværk", Regionale Teknologicentre" og "Regionale IKT-centre", under betegnelsen Innovationsnetværk. Initiativet administreres ligesom tidligere initiativer af Rådet for Teknologi og Innovation under Videnskabsministeriet.
Formål	Innovationsnetværkenes hovedopgave er at styrke samspillet om forskning, innovation og teknologiudvikling mellem virksomheder, videninstitutioner, Godkendte Teknologiske Serviceinstitutter og den offentlige sektor.
Regionale konsekvenser og hensyn	Innovationsnetværkene har alle et nationalt sigte, men udspringer ofte fra en regional kontekst og er lokaliseret regionalt.

Regionale innovationsagenter (Ministeriet for Videnskab, Teknologi og Udvikling)	
Indhold	I forhold til de små og mellemstore virksomheder er der i regi af de Godkendte Teknologiske Serviceinstitutter (GTS'er) i maj 2007 iværksat et pilotprojekt, der etablerer en teknologisk indgang til videnssprednings- og innovationssystemet "Regionale innovationsagenter".
Formål	Agenterne skal afprøve modeller til at få skabt kontakt og samarbejde med den gruppe af SMV'er, der ikke traditionelt bruger videninstitutionerne i deres forsknings- og udviklingsaktiviteter, og ikke er innovative.
Regionale konsekvenser og hensyn	Medarbejdere/agenter fra GTS'erne er blevet fysisk placeret i tilknytning til de regionale væksthuse. Der er forsøgsvis igangsat tre pilotprojekter i henholdsvis Region Sjælland, Region Syddanmark og Region Midtjylland, og der er samlet afsat omkring 10 mio. kr. til hvert pilotprojekt i perioden 2007-2009. Pilotprojektet skal medvirke til at få skabt innovation og vækst i 100 SMV'er i hver af de tre regioner.

Tilskud til vidempiloter i relation til små og mellemstore virksomheder (Ministeriet for Videnskab, Teknologi og Udvikling)	
Indhold	Videnskabsministeriet giver tilskud til vidempiloter.
Formål	Formålet er at få flere højtuddannede ud i SMV'er i især udkantsområderne samt styrke disse virksomheders samarbejde med de offentlige videninstitutioner.
Regionale konsekvenser og hensyn	Der er også i 2008 taget initiativ til en mere regional opsøgende indsats over for SMV'erne, hvilket indebærer et samarbejde med de regionale innovationsagenter i væksthuse. I løbet af 2008 blev der i alt afsluttet 224 vidempilotprojekter, der er bredere geografisk fordelt, end hvad der er gældende for den regionale fordeling af arbejdspladser i øvrigt.

Program for brugerreven innovation (Økonomi- og Erhvervsministeriet)

Indhold	Regeringen igangsatte i marts 2007 "Program for brugerreven innovation". Under programmet gives tilskud til projekter, der fremmer brugerreven innovation i Danmark. Et af programmets indsatsområder er en regional indsats, der skal bidrage til, at brugerreven innovation udbredes i hele landet.
Formål	Formålet med programmet er at styrke innovationen i virksomheder og offentlige institutioner ved at udvikle nye produkter, serviceydelser og koncepter på grundlag af et bedre kendskab til kunder og brugeres behov.
Regionale konsekvenser og hensyn	I 2007 og 2008 har hvert vækstforum fået mulighed for at indstille 1-2 projekter årligt, hvilket har resulteret i, at i alt 9 projekter er igangsat under den regionale indsats. Blandt projekterne kan nævnes Copenhagen Innovation Center, som har til formål at forny den måde kommunerne i Region Hovedstaden udvikler deres velfærdsydelser på. For at sikre regional forankring af arbejdet med brugerreven innovation havde bestyrelsen for program for brugerreven innovation i februar 2008 inviteret formændene for de regionale vækstfora til en fælles drøftelse af, hvordan viden om brugerreven innovation spredes og forankres over hele landet. På mødet fik formændene mulighed for at udveksle erfaringer om arbejdet med brugerreven innovation i regionerne og diskutere, hvordan dette arbejde skal gribes an i det kommende år.

BILAG 1.

INDELING I LANDSDELE

Nøgle mellem regioner, landsdele og kommuner		
Region	Landsdel	Kommuner
Region Hovedstaden	København by	København, Frederiksberg, Dragør og Tårnby.
	Københavns omegn	Albertslund, Ballerup, Brøndby, Gentofte, Gladsaxe, Glostrup, Herlev, Hvidovre, Høje-Taastrup, Ishøj, Lyngby-Taarbæk, Rødovre og Vallensbæk.
	Nordsjælland	Allerød, Egedal, Fredensborg, Frederikssund, Halsnæs, Furesø, Gribskov, Helsingør, Hillerød, Hørsholm og Rudersdal.
	Bornholm	Bornholm og Christiansø.
Region Sjælland	Østsjælland	Greve, Køge, Lejre, Roskilde og Solrød.
	Vest- og Sydsjælland	Faxe, Guldborgssund, Holbæk, Kalundborg, Lolland, Næstved, Odsherred, Ringsted, Slagelse, Sorø, Stevns og Vordingborg.
Region Syddanmark	Fyn	Assens, Nordfyns, Faaborg-Midtfyn, Kerteminde, Langeland, Middelfart, Nyborg, Odense, Svendborg og Ærø.
	Sydjylland	Billund, Esbjerg, Fanø, Fredericia, Haderslev, Kolding, Sønderborg, Tønder, Varde, Vejle, Vejle og Aabenraa.
Region Midtjylland	Østjylland	Favrskov, Hedensted, Horsens, Norddjurs, Odder, Randers, Samsø, Silkeborg, Skanderborg, Syddjurs og Århus.
	Vestjylland	Herning, Holstebro, Ikast-Brande, Lemvig, Ringkøbing-Skjern, Skive, Struer og Viborg.
Region Nordjylland	Nordjylland	Brønderslev, Frederikshavn, Hjørring, Jammerbugt, Læsø, Mariagerfjord, Morsø, Rebild, Thisted, Vesthimmerland og Aalborg.

BILAG 2. INDIKATOR FOR REGIONAL UDVIKLING

Kapitel 3 opstiller en indikator for regional udvikling. Indikatoren er vist for de 25 pendlingsregioner, der definerer de sammenhængende arbejdsmarkeder. Dette bilag præsenterer beregningsforudsætningerne for indikatoren.

Indikatoren konstrueres ved at udarbejde et samlet indeks for de seks variable, der skildrer udviklingen i befolkningen, indkomstniveauet, beskæftigelsen og ledigheden. Der ses både på udviklingen i løbet af de seneste 10 år og på det aktuelle niveau.

For hver af de udvalgte variable konstrueres et indeks, hvor landsgennemsnittet er lig med 100. På baggrund af indeksværdien for den enkelte region er det herefter muligt at beregne afvigelsen fra landsgennemsnittet. Indeksværdierne for de seks variable findes i tabellerne 1-6.

Den samlede indikator for den regionale udvikling tager højde for udviklingen i alle seks variable. Indikatoren er beregnet i tabel 7 og illustreres desuden i figur 3.15.

Der er imidlertid forskel på, hvor meget de forskellige indikatorer varierer omkring landsgennemsnittet (udtrykt ved standardafvigelsen), og dermed hvor meget de udgør af det samlede indeks. Det tages der højde for ved at beregne et vægtet indeks.

Beregningen er foretaget ved, at de enkelte indikatorer er blevet divideret med deres standardafvigelse, hvorefter de er summeret. Det summerede indeks er herefter indekseret ud fra landsgennemsnittet på 100.

Til beregningerne benyttes By- og Landskabsstyrelsens definition af de 25 pendlingsregioner og data fra Statistikbanken, Danmarks Statistik. Beregningerne er foretaget af Indenrigs- og Socialministeriet.

Bilagstabel 2.1: Befolkningsudviklingen 1999-2009

Arbejdsmarkedsregion	1999	2009	Vækst i pct.	Gns. årlig vækst	Indeks (gns. årlig vækst)
Aalborg	370.559	381.201	2,87	0,28	77
Læsø	2.282	1.993	-12,66	-1,34	-367
Frederikshavn-Skagen	65.849	62.525	-5,05	-0,52	-141
Hjørring	68.643	67.102	-2,24	-0,23	-62
Morsø	23.034	22.098	-4,06	-0,41	-113
Thisted	47.270	45.596	-3,54	-0,36	-98
Viborg	135.724	141.123	3,98	0,39	107
Samsø	4.318	4.003	-7,30	-0,75	-206
Århus-Grenå	644.825	689.036	6,86	0,67	182
Herning	119.962	125.393	4,53	0,44	121
Skjern	57.382	58.803	2,48	0,24	67
Holstebro	78.668	79.909	1,58	0,16	43
Lemvig	23.933	21.946	-8,30	-0,86	-236
Vejle	240.878	259.638	7,79	0,75	206
Kolding	263.426	275.149	4,45	0,44	119
Esbjerg	168.271	168.277	0,00	0,00	0
Tønder	42.594	40.216	-5,58	-0,57	-156
Sønderborg	135.779	137.185	1,04	0,10	28
Rudkøbing	14.750	13.563	-8,05	-0,84	-228
Ærøskøbing	7.481	6.698	-10,47	-1,10	-300
Odense	414.696	426.460	2,84	0,28	77
Bornholm	44.529	42.563	-4,42	-0,45	-123
Nykøbing F.	63.511	63.211	-0,47	-0,05	-13
Nakskov	51.318	47.757	-6,94	-0,72	-196
København	2.223.895	2.329.910	4,77	0,47	127
Hele landet	5.313.577	5.511.355	3,72	0,37	100

Kilde: By og Landskabsstyrelsen, Danmarks Statistik og Indenrigs- og Socialministeriets beregninger.

Bilagstabel 2.2: Andel 20-64 årige

Arbejdsmarkedsregion	Antal 20-64 årige i 2009	Antal indbyggere 2009	Andel 20-64 årige i 2009	Indeks (hele landet =100)
Aalborg	226.232	381.201	59,35	100
Læsø	1.098	1.993	55,09	92
Frederikshavn-Skagen	35.834	62.525	57,31	96
Hjørring	38.162	67.102	56,87	95
Morsø	12.355	22.098	55,91	94
Thisted	25.856	45.596	56,71	95
Viborg	81.422	141.123	57,70	97
Samsø	2.169	4.003	54,18	91
Århus-Grenå	419.787	689.036	60,92	102
Herning	73.284	125.393	58,44	98
Skjern	32.969	58.803	56,07	94
Holstebro	46.317	79.909	57,96	97
Lemvig	12.117	21.946	55,21	93
Vejle	151.717	259.638	58,43	98
Kolding	158.943	275.149	57,77	97
Esbjerg	98.331	168.277	58,43	98
Tønder	22.604	40.216	56,21	94
Sønderborg	77.599	137.185	56,57	95
Rudkøbing	7.467	13.563	55,05	92
Ærøskøbing	3.599	6.698	53,73	90
Odense	251.675	426.460	59,01	99
Bornholm	24.097	42.563	56,61	95
Nykøbing F.	36.254	63.211	57,35	96
Nakskov	27.096	47.757	56,74	95
København	1.417.902	2.329.910	60,86	102
Hele landet	3.284.886	5.511.355	59,60	100

Kilde: By og Landskabsstyrelsen, Danmarks Statistik og Indenrigs- og Socialministeriets beregninger.

Bilagstabel 2.3: Beskæftigelse efter arbejdssted

Arbejdsmarkedsregion	1998	2008	Vækst i pct.	Gns. årlig vækst	Indeks (gns. årlig vækst)
Aalborg	181.991	191.024	4,96	0,49	84
Læsø	987	928	-5,98	-0,61	-106
Frederikshavn-Skagen	33.638	31.965	-4,97	-0,51	-88
Hjørring	32.915	32.031	-2,69	-0,27	-47
Morsø	10.404	11.018	5,9	0,58	99
Thisted	24.157	24.556	1,65	0,16	28
Viborg	75.133	79.014	5,16	0,5	87
Samsø	2.017	1.924	-4,61	-0,47	-81
Århus-Grenå	322.371	354.953	10,11	0,97	167
Herning	65.241	69.881	7,11	0,69	119
Skjern	30.891	33.341	7,93	0,77	132
Holstebro	41.976	43.257	3,05	0,3	52
Lemvig	11.852	10.531	-11,15	-1,17	-203
Vejle	125.499	137.284	9,39	0,9	156
Kolding	136.950	145.469	6,22	0,61	104
Esbjerg	86.360	87.613	1,45	0,14	25
Tønder	20.492	19.330	-5,67	-0,58	-100
Sønderborg	68.725	68.257	-0,68	-0,07	-12
Rudkøbing	6.359	5.397	-15,13	-1,63	-281
Ærøskøbing	3.069	2.624	-14,5	-1,55	-268
Odense	197.856	204.641	3,43	0,34	58
Bornholm	20.182	19.377	-3,99	-0,41	-70
Nykøbing F.	26.586	26.613	0,1	0,01	2
Nakskov	21.110	19.748	-6,45	-0,66	-115
København	1.143.428	1.229.461	7,52	0,73	126
Hele landet	2.690.189	2.850.237	5,95	0,58	100

Kilde: By og Landskabsstyrelsen, Danmarks Statistik og Indenrigs- og Socialministeriets beregninger.

Bilagstabel 2.4: Ledighed i procent af arbejdsstyrken 2007

Arbejdsmarkedsregion	Antal ledige 2007	Arbejdsstyrke 2007	Ledige i pct. af arbejdsstyrken	Indeks (hele landet =100) ¹
Aalborg	6.568	191.346	3,43	99
Læsø	79	931	8,49	94
Frederikshavn-Skagen	1.335	30.890	4,32	98
Hjørring	1.327	33.206	4,00	99
Morsø	247	10.574	2,34	100
Thisted	374	22.762	1,64	101
Viborg	1.330	72.039	1,85	101
Samsø	80	1.809	4,42	98
Århus-Grenå	9.257	354.081	2,61	100
Herning	1.267	64.554	1,96	101
Skjern	424	30.122	1,41	101
Holstebro	720	41.101	1,75	101
Lemvig	255	10.924	2,33	100
Vejle	2.165	132.933	1,63	101
Kolding	2.882	139.134	2,07	101
Esbjerg	1.617	85.013	1,90	101
Tønder	550	19.686	2,79	100
Sønderborg	1.659	66.225	2,51	100
Rudkøbing	240	5.926	4,05	99
Ærøskøbing	92	2.808	3,28	99
Odense	6.510	208.982	3,12	100
Bornholm	1.082	19.679	5,50	97
Nykøbing F.	851	29.412	2,89	100
Nakskov	949	20.604	4,61	98
København	35.534	1.204.194	2,95	100
Hele landet	77.394	2.798.935	2,77	100

¹ Ved beregning af dette indeks er følgende formel anvendt $(100 - \text{ledige i pct. af arbejdsstyrken for den enkelte arbejdsmarkedsregion}) / (100 - \text{ledige i pct. af arbejdsstyrken for hele landet}) * 100$. Herved får arbejdsmarkedsregionerne med de laveste ledigheder de højeste indeks.

Kilde: By og Landskabsstyrelsen, Danmarks Statistik og Indenrigs- og Socialministeriets beregninger.

Bilagstabel 2.5: Udvikling i skattepligtig indkomst i mio. kr.

Arbejdsmarkedsregion	1997	2007	Vækst i pct.	Gns. årlig vækst	Indeks (gns. årlig vækst)
Aalborg	40.158	55.554	38,34	3,30	100
Læsø	244	287	17,50	1,63	49
Frederikshavn-Skagen	7.218	9.273	28,47	2,54	77
Hjørring	7.199	9.533	32,42	2,85	86
Morsø	2.411	3.131	29,88	2,65	80
Thisted	4.937	6.491	31,48	2,77	84
Viborg	14.753	21.040	42,62	3,61	110
Samsø	452	569	25,81	2,32	70
Århus-Grenå	73.333	104.575	42,60	3,61	110
Herning	13.214	18.416	39,37	3,37	102
Skjern	6.151	8.576	39,42	3,38	103
Holstebro	8.548	11.853	38,66	3,32	101
Lemvig	2.575	3.228	25,37	2,29	69
Vejle	27.150	39.158	44,23	3,73	113
Kolding	29.381	41.503	41,26	3,51	107
Esbjerg	18.668	25.464	36,41	3,15	96
Tønder	4.440	5.700	28,37	2,53	77
Sønderborg	15.036	20.399	35,67	3,10	94
Rudkøbing	1.518	1.926	26,90	2,41	73
Ærøskøbing	789	987	25,08	2,26	69
Odense	45.687	62.515	36,83	3,19	97
Bornholm	4.563	6.015	31,83	2,80	85
Nykøbing F.	6.786	9.023	32,97	2,89	88
Nakskov	5.355	6.713	25,37	2,29	69
København	282.984	390.492	37,99	3,27	99
Hele landet	623.550	862.424	38,31	3,30	100

Kilde: By og Landskabsstyrelsen, Danmarks Statistik og Indenrigs- og Socialministeriets beregninger.

Bilagstabel 2.6: Indkomstniveau i kr. pr. indbygger

Arbejdsmarkedsregion	Indbyggere 2007	Indkomst 2007	Indkomst pr. indbygger 2007	Indeks (hele landet =100)
Aalborg	377.143	55.554	147.302	93
Læsø	2.058	287	139.305	88
Frederikshavn-Skagen	62.877	9.273	147.473	93
Hjørring	67.118	9.533	142.037	90
Morsø	22.196	3.131	141.081	89
Thisted	45.580	6.491	142.411	90
Viborg	139.749	21.040	150.558	95
Samsø	4.130	569	137.689	87
Århus-Grenå	676.836	104.575	154.505	98
Herning	123.279	18.416	149.382	94
Skjern	58.112	8.576	147.572	93
Holstebro	79.173	11.853	149.710	95
Lemvig	22.237	3.228	145.180	92
Vejle	254.146	39.158	154.077	97
Kolding	271.371	41.503	152.939	97
Esbjerg	167.167	25.464	152.328	96
Tønder	40.331	5.700	141.335	89
Sønderborg	136.869	20.399	149.039	94
Rudkøbing	13.937	1.926	138.214	87
Ærøskøbing	6.794	987	145.253	92
Odense	423.114	62.515	147.751	93
Bornholm	43.040	6.015	139.764	88
Nykøbing F.	63.540	9.023	142.010	90
Nakskov	48.634	6.713	138.041	87
København	2.297.558	390.492	169.960	107
Hele landet	5.446.989	862.424	158.328	100

Kilde: By og Landskabsstyrelsen, Danmarks Statistik og Indenrigs- og Socialministeriets beregninger.

Bilagstabel 2.7: Samlet indeks

Arbejds- markeds- region	Indeks for befolk- nings- udvik- ling	Indeks for andel 20-64 årige	Indeks for ud- vikling i ar- bejds- pladser	Indeks for relative forskelle ml. ledigheds- procenter	Indeks for ind- komst- udvik- ling	Indeks for ind- komst- niveauet	Sum af indeks	Indeks for sum	Vægtet sum af indeks	Indeks for vejet sum
Aalborg	77	100	84	99	100	93	553	92	125	98
Læsø	-367	92	-106	94	49	88	-150	-25	110	87
Frederikshavn- Skagen	-141	96	-88	98	77	93	136	23	119	93
Hjørring	-62	95	-47	99	86	90	261	44	120	94
Morsø	-113	94	99	100	80	89	350	58	120	95
Thisted	-98	95	28	101	84	90	300	50	121	95
Viborg	107	97	87	101	110	95	596	99	126	99
Samsø	-206	91	-81	98	70	87	59	10	115	90
Århus-Grenå	182	102	167	100	110	98	758	126	129	102
Herning	121	98	119	101	102	94	636	106	126	99
Skjern	67	94	132	101	103	93	590	98	125	98
Holstebro	43	97	52	101	101	95	488	81	125	98
Lemvig	-236	93	-203	100	69	92	-84	-14	117	92
Vejle	206	98	156	101	113	97	771	128	129	101
Kolding	119	97	104	101	107	97	624	104	126	99
Esbjerg	0	98	25	101	96	96	416	69	125	98
Tønder	-156	94	-100	100	77	89	103	17	118	93
Sønderborg	28	95	-12	100	94	94	400	67	123	96
Rudkøbing	-228	92	-281	99	73	87	-157	-26	114	90
Ærøskøbing	-300	90	-268	99	69	92	-218	-36	114	90
Odense	77	99	58	100	97	93	523	87	125	98
Bornholm	-123	95	-70	97	85	88	172	29	117	92
Nykøbing F.	-13	96	2	100	88	90	362	60	121	95
Nakskov	-196	95	-115	98	69	87	39	7	116	91
København	127	102	126	100	99	107	662	110	130	102
Hele landet	100	100	100	100	100	100	600	100	127	100

Kilde: By og Landskabsstyrelsen, Danmarks Statistik og Indenrigs- og Socialministeriets beregninger.

BILAG 3. UNDERSØGELSE OM BOSÆTNING OG PENDLING – LITTERATURLISTE

- Andersen, A.K. (2002). Can Recreational Areas Attract New Inhabitants? AKF Forlaget
- Copenhagen Economics (2007). Dansk regional udvikling – En international benchmarking
- Copenhagen Economics (2008). Produktion, pendling og indkomst i danske kommuner
- Dahlberg & Fredriksson (2001). Migration and Local Public Services, WP Department of Economics, Uppsala University
- Deding & Filges (2004). Derfor flytter vi – Geografisk mobilitet i den danske arbejdsstyrke, Socialforskningsinstituttet
- Dilling-Hansen & Smith (1996). Regional mobilitet i Danmark, Nationaløkonomisk Tidsskrift 134, pp. 257-271
- EDC (2008). Børn holder gang i boligmarkedet, Pressemeldelse 11. september 2008.
- Erhvervs- og Byggestyrelsen (2006). Attraktionsanalyse – Et debatoplæg om forskellige typer af attraction, http://www.ebst.dk/viden_attraktivitet/67580/72/0
- Jensen & Svendsen (2007). Rural Migration and Health Care – A Review of the Literature, WP SDU – Institut for Forskning og Udvikling i Landdistrikter
- Larsen, M.M. (2006). Pendlingsoplande i Østdanmark, AKF working paper
- Miljøministeriet (2006). Det nye Danmarkskort – Planlægning under nye vilkår (Landsplanredegørelsen 2006)
- Miljøministeriet (2003). Et Danmark i balance – Hvad skal der gøres? (Landsplanredegørelsen 2003)
- Munch, J.R. (2002). Har kommunal skat og service betydning for flyttemønstrene?, DØRS
- NIRAS Konsulenterne (2008). Bosætnings- og pendleranalyse, Varde Kommune.
- NIRAS Konsulenterne (2005). Bosætningsanalyse, Aarup Kommune.

- NIRAS Konsulenterne (2005). Bosætningsanalyse, Greve Kommune.
- Norstrand & Andersen (2002). Indkomster, flytninger og uddannelse, AKF Forlaget
- Nybolig (2008). Kærligheden overvinder alt, Pressemeddelelse 25. november 2008.
- OECD (2007). OECD Regions at a Glance, OECD
- Quigley, J.M. (1985). Consumer Choice of Dwelling, Neighborhood and Public Services, *Regional Science and Urban Economics* 15 pp. 41-63
- Skatteministeriet (2007). Befordringsfradrag 1985-2008, http://www.skm.dk/tal_statistik/tidsserieoversigter/1291.html
- Viborg Kommune (2008). Bosætningsanalyse – Foreløbig sammenfatning af tilflytter-, fraflytter- og pendlerundersøgelse.
- Ærø, Th. (2002). Boligpræferencer, boligvalg og livsstil, Ph.d.-afhandling for Statens Byggeforskningsinstitut
- Ærø, Suenson & Andersen (2005). Bosætning i yderområder, Statens Byggeforskningsinstitut
- Åslund, O. (2005). Now and Forever? Initial and subsequent location choices of immigrants, *Regional Science and Urban Economics*, Issue 2, pp. 141-165

BILAG 4. STRUKTURREFORMENS UDMØNTNINGSPLAN – PLACERING AF STATSLIGE INSTITUTIONER

Dette bilag oplister en de statslige institutioner, der er omfattet af strukturreformens udmøntningsplan. For de forskellige typer af statslige institutioner giver det pågældende ressortministerium endvidere en kort status for gennemførelsen af reorganiseringerne/udflytningerne.

Kapitlet baserer sig på bidrag fra de berørte ministerier, der er blevet bedt om kort at redegøre for følgende forhold:

1. Beskæftigelsesregionerne (Beskæftigelsesministeriet)

Udmøntningsplanen

Ifølge udmøntningsplanen skal der etableres 4 beskæftigelsesregioner beliggende i Odense, Aalborg, Roskilde og Aarhus.

Status fra Beskæftigelsesministeriet

Der er ikke på Beskæftigelsesministeriets område sket en egentlig udflytning af statslige arbejdspladser som følge af kommunalreformen. I forbindelse med kommunalreformen blev de hidtidige AF-regioner omorganiseret til 91 jobcentre, 4 driftsregioner og de 4 beskæftigelsesregioner i Odense, Aalborg, Roskilde og Aarhus, hvortil medarbejderne i AF blev omplaceret. Reformen er fuldt ud implementeret, og der vil ikke blive foretaget yderligere omflytninger som følge af kommunalreformen.

Pr. 1. januar 2007 var de 4 beskæftigelsesregioner normeret til 94 årsværk i alt.

2. Miljøcentre (Miljøministeriet)

Udmøntningsplanen

Af udmøntningsplanen for strukturreformen fremgår det, at de nye statslige arbejdspladser skal placeres i enheder, der lokaliseres i nærheden af Miljøministeriets nuværende landsdelscentre:

- Landsdelscenter Fyn, Fåborg
- Landsdelscenter Syddjylland, Gram
- Landsdelscenter Nordsjælland, Græsted-Gilleleje
- Landsdelscenter Storstrøm, Nykøbing Falster
- Landsdelscenter Midtjylland, Silkeborg
- Landsdelscenter Nordjylland, Skørping.

Derudover skal der etableres 3 miljøbeskyttelsescentre på enheder, som lokaliseres i forhold til Landsdelscentrene på Fyn, Midtjylland og Nordsjælland i Odense, Roskilde og Århus. Endelig skal der etableres et naturcenter i Ringkøbing.

Status fra Miljøministeriet

Det blev i slutningen af 2004 besluttet at samle opgaverne for de i udmøntningsplanen nævnte arbejdspladser i syv nye miljøcentre, placeret i Ålborg, Århus, Ringkøbing, Ribe, Odense (herunder en afdeling i Fåborg), Roskilde og Nykøbing-Falster.

Miljøministeriet har endvidere i forbindelse med kommunalreformen placeret nye medarbejdere i Skov- og Naturstyrelsens decentrale enheder samt i en ny telefonomstilling, tilknyttet Center for Koncernforvaltning. Udflytningen af årsværk er fuldt implementeret.

Pr. 1 januar 2007 var de 7 miljøcentre normeret til i alt 574 årsværk, mens de øvrige nævnte udflytninger tegnede sig 22 normerede årsværk.

3. Statslige skatteenheder (Skatteministeriet)

Udmøntningsplanen

Udmøntningsplanen fastlægger den geografiske placering af 30 skatteeenheder og 16 skatteankenævnsssekretariater.

Skatteeenheder:

Ballerup, Billund, Bornholm, Esbjerg, Fredensborg-Humblebæk, Frederikssund, Grenå, Haderslev, Herning, Holbæk, Horsens, Hjørring, Høje-Taastrup, Korsør, København, Køge, Maribo, Middelfart, Næstved, Odense, Randers, Roskilde, Skive, Struer, Svendborg, Søllerød, Thisted, Tønder, Aalborg, Århus.

Skatteankenævnsssekretariater:

Albertslund, Bornholm, Frederikshavn, Gørlev, Helsingør, Hillerød, Hobro, Kolding, København, Frederiksberg, Nørre-Rangstrup, Ribe, Ringkøbing, Silkeborg, Vejle, Vordingborg.

Det fremgår endvidere af udmøntningsplanen, at der skal etableres call-centre (kundecentre) i Hjørring, Ribe, Odense og Roskilde samt et data- og betalingscenter i Ringkøbing.

Status fra Skatteministeriet

November 2005 fusionerede den kommunale og statslige skatteforvaltning og inddrivelsen af offentlige restancer blev samlet under Skatteministeriets ressortområde. Samtidig blev SKAT dannet, og Skatteministeriets samlede koncern blev dobbelt så stor.

De direkte fusionsrelaterede opgaver er udførligt beskrevet i de kvartalsvise statusrapporter om den aktuelle situation i SKAT, som har været sendt til Folketingets Skatteudvalg siden 1. kvartal 2007. Den samlede vurdering er, at fusionen er forløbet tilfredsstillende.

Rigsrevisionen har afgivet Beretning 4/2007 om fusionen mellem den statslige og kommu-

nale skatte- og inddrivelsesforvaltning. Den overordnede konklusion er, at forberedelsen og forløbet af den meget omfattende fusion er forløbet tilfredsstillende, herunder at den overordnede planlægning og forberedelse af lokaliseringen og de fysiske rammer har været tilfredsstillende.

Skatteministeriet har ydet et betydeligt bidrag til udflytningen af arbejdspladser bl.a. i forbindelse med etableringen af Betalingscenter og Kundecenter som led i kommunalreformen.

Pr. 1 januar 2007 beskæftigede de skatteenheder, der var nævnt i udmøntningsplanen, 7.703 årsværk i alt. Det totale antal årsværk hos SKAT udgjorde 8.955 pr. 1. januar 2007.

4. Embedslægevæsenet (Sundhedsministeriet)

Udmøntningsplanen

Udmøntningsplanen fastlægger, at de fem embedslægeinstitutioner skal lokaliseres i Ålborg, Århus, Ribe, Sorø og København.

Status fra Sundhedsministeriet

Af sundhedsloven, der trådte i kraft den 1. januar 2007 fremgår det, at Sundhedsstyrelsen skal oprette en embedslægeinstitution i hver af de fem regioner. Dermed skal det tidligere embedslægevæsen samlokaliseres fra fjorten til fem adresser.

I alt udgør det realiserede antal årsværk, der flyttede arbejdssted i forbindelse med samlokaliseringen 51 årsværk. De besluttede udflytninger er alle fuldt ud implementeret, og der er ikke planlagt yderligere flytninger.

5. Statsforvaltninger (Indenrigs- og Socialministeriet)

Udmøntningsplanen

Strukturreformens udmøntningsplan fastsætter statsforvaltningernes regionale placering. Heraf fremgår, at der etableres statsforvaltninger i:

- Region Sjælland i Nykøbing Falster og Roskilde med hovedsæde i Nykøbing Falster
- Region Midtjylland i Ringkøbing og Århus med hovedsæde i Ringkøbing
- Region Hovedstaden i Storkøbenhavn og Bornholm med hovedsæde i Storkøbenhavn
- Region Nordjylland med hovedsæde i Aalborg
- Region Syddanmark i Aabenraa, Odense og Ribe med hovedsæde i Aabenraa.

Status fra Indenrigs- og Socialministeriet

Statsforvaltningerne er oprettet ved Lov om regional statsforvaltning (LOV nr. 542 af 24. juni 2005).

Fordelingen af opgaver på statsforvaltningernes hovedkontorer og afdelingskontorer er, at hovedkontoret omfatter statsforvaltningernes ledelse og administration og faglige opgaver. Opgaver, hvor den personlige kontakt mellem borgeren og statsforvaltningen har betydning for statsforvaltningens sagsbehandling over for borgeren, varetages både på hovedkontorerne og afdelingskontorerne. Herudover kan statsforvaltningerne oprette ikke-fastbemandede

filialer, hvis særlige hensyn til borgerbetjening gør det hensigtsmæssigt, f.eks. afstandsmæssige forhold.

Etableringen af statsforvaltningerne er fuldt implementeret, og der er ikke pt. planer om yderligere udflytning eller opgavetilførsel til statsforvaltningerne. Statsforvaltningerne har dog pr. 1. maj 2008 overtaget opgaven med at udstede registreringsbevis til arbejdstagere fra EU10 landene.

De 5 statsforvaltninger er etableret på nye lokaliteter, og har overtaget opgaver og medarbejdere fra de tidligere statsamter, som var placeret 15 steder i landet. Desuden har statsforvaltningerne i begrænset omfang overtaget medarbejdere og opgaver fra de tidligere amter. Det betyder, at stort set alle medarbejdere har været berørt af flytningerne. For nogle medarbejdere har der været store geografiske konsekvenser af etableringen af statsforvaltningerne. Etableringen af statsforvaltningerne har således også medført en vis medarbejderudskiftning.

Pr. 1. januar 2007 var statsforvaltningerne normeret til 706 årsværk i alt.

6. KREVI (Indenrigs- og Socialministeriet)

Udmøntningsplanen

Udmøntningsplanen fastlægger, at der skal etableres et evalueringsinstitut i Århus.

Status fra Indenrigs- og Socialministeriet

I forbindelse med aftale om kommunalreform er der ved lov oprettet Det Kommunale og Regionale EvalueringsInstitut (KREVI). KREVI har til formål at evaluere den kommunale og regionale opgavevaretagelse, samt at fungere som bl.a. kommunernes og regionernes sarringspartner og videninstitut i forhold til evaluering. KREVI er etableret i løbet af 2006 og har til huse i Århus.

Pr. 1. januar 2007 var KREVI normeret til 9 årsværk.

Indenrigs- og Socialministeriet

Lovekspeditionen

Holmens Kanal 22

1060 København K

p-lex@vfm.dk

www.ism.dk